

1991ko urtarrilak 20 — 1.322. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

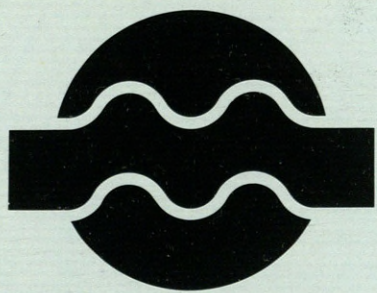
ARGIA

Itzulpengintzari
buruzko
mahai ingurua

Multinazioanalak
Leitzararen
zain

GERRARIK EZ

F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9

BIZKAI A

irratia

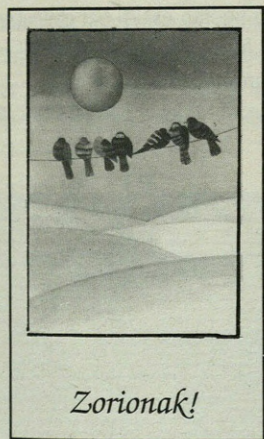
***EUSKERAZ BIZKAIKO
IRRATI BAKARRA!***

Zorionak ARGIAri

HELDU den urtea urte on izan dadila, ez bakarrik gure prentsa jaioberriarentzat, baita ere gure izenkidea den euskal astekari zaharbertuarentzat.

Tuteran parte zaharra zutik da oraino, Mejanatik hasi ta Plaza Berriraino ez da hainbeste euskara entzun egundaino, ai, ai, mutila, eta neskatila, ez da hainbat euskara entzun egundaino.

Isabel Berasain
(Tuterako Argia
ikastola)

Zorionak!

Trikitixa txapelketak direla eta...

IAZKO abenduaren ez da kit zein egunetan Euskadi Irratiko Goizean Behin irratsaioan, Euskalerriko Trikitilari-Elkarteko presidenten den Esteban Larrañagarekin (telefonoz, oker ez banago) solasalditxoan egin zuen Jaime Otamenidik.

Besteak beste datorren maiatzean ospatzeko den Txapelketa Nagusiaz ihardun zuten. Dagoeneko polemiko bilakatu zaigun hori ez nuke inondik ere areagotu nahi, baizik eta eztabaidan partaide izan aberasgarri suertatuko den esperantzaz, besterik gabe.

1.— Estebanen esanetan datorren txapelketan egin beharreko lanak (parte hartzaileei begira noski) ohizkoak omen dira, baina oinarri-arauetan edo baldintzetan fandangoa eta arin-arinaren erritmo eta melodia kanonak errespetatu beharko direla erantsiz.

A) Nire uste apalean, orain arteko txapelketetan ez da inor aipatu erritmoe-

tatik kanpo ihardun (3/8 edo 3/4koan eta 2/4-ak izan dira) Hemen egitura edo erritmo-melodikoak zer esan handia lezake. Baina, nork mugatzen du egitura hori?

B) Melodiari dagokionez, hemengoa edo hangoa dela esatea arriksutsua da, nire ustez. Melodiak ez du mugarik. Nongoak dira Popon, Fasio edo Elgetak berak zerabiltzaten melodiak? Eta zer ikusi daukate Yanciren bariazioekin, gerotxoago Lajak interpretaturik? eta azken hau ontzat damaigu, alegia.

2.— Bestalde, Estebanek, interpretaturako piezak dantzarako egokiak behar zutela, zioen. Ados nago halako erizpideaz (Trikitixa erromeria eta dantza giroan errotu bait da) baina zehaztu beharra dago. Hala nola:

A) Dantzak, bere bilakaera barne, badu ene eritziz lege minimo batzu bete beharra. Esaterako, 16. konparsaren buruan buelta eman beharra. Hortaz, dantzariak, (musikoa izan gabe) esaldi musikaren amaieraz jabetu behar du, zeinetan, esaldi desberdinen ibilera, tonalidadera

bueltatu behar den.

B) Aurreko baldintza bete ezean, interpreteak argi utzi beharko luke beste gauza batetara doala, adibidez tonalitatea aldatetara; beraz, azken esaldi musikala pasabide bat litzateke eta dantzaria maniobraz ohartuko da ustekabeen harrapatu gabe; abisua garbia izango da eta ez du 16. horretatik ez luze ez labur geratu behar.

3.— Egungo gazte batzuen joera dela eta, eztabaida begi bistan dago. Hau ez da, hori bada, bestea... dudamudakoa...

Musika herritar guztiak tokian ematen zaion gusto eta estiloan bereizten dira, eta hori ez da gauetik goizera sortzen. Hortaz, musika-tresna berdinak herri desberdinetan estilo desberdinak garatzen dituzte. Baina, forma eta estiloen hitz egiterakoan non dago garapena edo etena? Edo beste gauzaren bat?

Ondo betoz kritika eta eritzi desberdinak eztaba-daotan aberasgarri bilakatu badira.

Jose Ramon Arbe

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK

HELBIDEA TEL

HERRIA D.P.

HERRIALDEA

BANKU/ AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTURAREN ZENBAKIA

ARGIA

1.322. alea.

6. Politika kronika. N. ARRASTOA.

8. Autobia, irtenbidearen atzetik. B. ARTOLA

12. Politika ttanttaka.

14. Nazioarteko kronika. PABLO SASTRE.

16. Euskal Herritik: Gerrarik ez! XABIER LETONA.

22. Nazioartea ttanttaka.

25. Eroski, hazkundeaz klabeak. GARBINE UBEDA.

30. Etxeak hutsik zertarako? PABLO SASTRE.

34. Ruper Ordorika: «Iturri guztiak ireki ditut». PABLO SASTRE.

40. Kultur Kronika. J.J. PETRIKORENA.

42. Literatur itzulpengintzaz mahai ingurua. J.J. PETRIKORENA.

48. «Goizuetan bazen», lehen eta orain. J.J. PETRIKORENA.

50. Armada Gorria Hollywood-eko estilora. J.M. HERITZ.

52. Kultura ttanttaka.

54. Aste giroa.

63. TXT.

66. Azkena: HIESa: Nazioarteko egun bat baino zertxobait gehixeago. TXUS CONGIL.

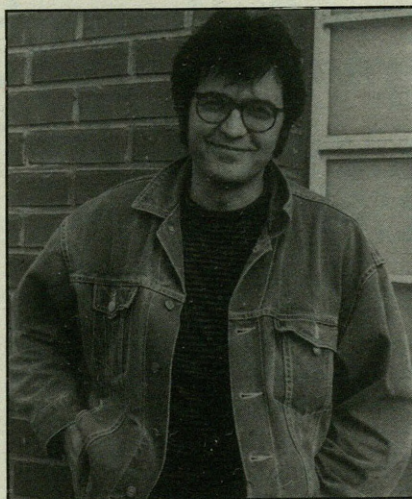
AUTOBIA: Entrepresariak obrekin ez hasteko erabakia hartu dutelarik autobiar gaia inoiz baino indarrenago azaleratu da egunotan. Denon ahotan esaldi bat gailentzen da: Nondik dator irtenbidea? Erantzunak eskatu ditugu han hemenka, Gipuzkoako For. Diputazioari, Leitza eta Azpirozeko alkateei, Lurraldea Koordinakundeari, Tolosako «Zubia» alternatibari eta obretan parte hartzekoa zen entrepresa taldeko partaide bati. 8

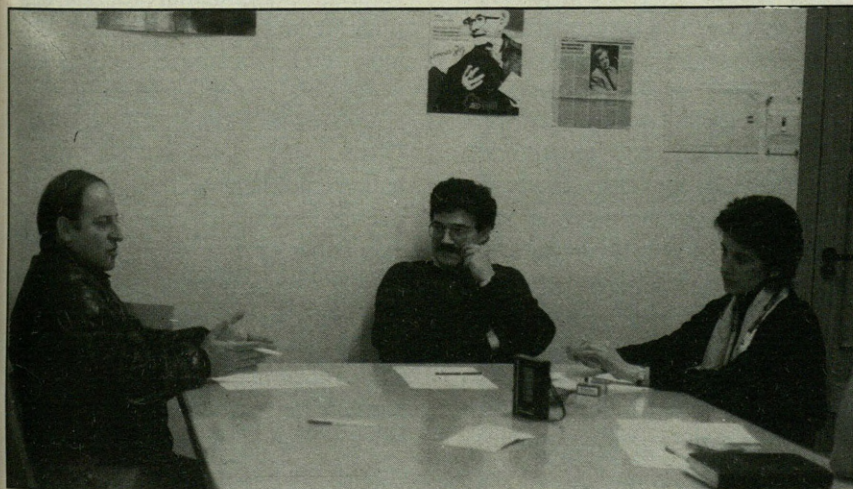
ETXEAK HUTSIK: Etxe okupatzaileak notizi gertatu dira Baionan eta Iruñean Euskal Herriko mutur batetik bestera hedatzen den mugimendu honek bizitzeko lekua aldarrikatzen ditu. Argia etxez-etxe egon da beraiekin dituzten bizi-arazoetan arakatzen. Egoera oso desberdinak dira batetik bestera, errealitate oso partikularrak, lekuz-leku aldatzen direnak. Ez dira diferenteak ordea, mugimendu bakarra osatzen dute. 30

GERRARIK EZ: Gerra hotsak larriki inposatzen ari dira, eta Golkoaren krisiaren inguruan alarma gorri guztiak piztuta dauden honetan jendea kalera irten da, Euskal Herrian bezala, pake eske, «gerrarik ez» ohikutzatzen. Gerraren aurkako trintxeratik egin dugu beraz erreportaia, eta bertara hainbaten eritziak ekarri ditugu: Agustín Ibarrola, Eva Forest, Joxe Mari Velez de Mendizabal, Martín Ugalde, Andoni Egaña... Azken momentuko berrien zai geratzen gara./16

RUPER ORDORIKA: Horrorea sortarazten diote hainbat klitxek. Bizkaiko trikitixa nola desagertzen den ikusteak tristatzen du eta ezin du aldendu errealitate horretatik. Kreaio munduan gauzak erabat abertzaletasunaren ikuspegitik neurtzeari aberrazioa derizkio. Euskal munduaz zera dio: «Aldaketa kualitatibo ikaragarria ikusten dut, eta ikaratu egiten nau: Ez ote gara ingurune enblematiko batean geldituko». Bere musikari buruz hala esan du: «Iturri guztiak ireki ditut»./34

MAHAI INGURUA: Literatur itzulpengintzaren alorrean gauza asko dago esateko, are gehiago egiteko. Itzulpengintzari buruzko politika orokorretik hasita, itzulpen plangintzan erakundeek, Elkarteak eta argitaletxeek bete beharreko lekuez, irakurlegoaz, herri minoritarioen arteko elkar lanez... aritu dira —leku eta hutsune anitz betetzen saiatu ere— okasioarako aukeratu ditugun solaskideak: Xabier Mendiguren, Koro Nabarro eta Xabier Olarra./42

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Juan Jose

Petrikorena, Iñigo Makazaga, Pablo Sastre, Garbiñe Ubeda, Alberto Irazu, Eñaut Apaolaza.

Bilbon: Xabier Letona, Myriam García, Ermiñe Madariaga, Xabier Zabaleta, Jon Olaizola, Jose Mari Egaña, Joseba Azpeitia, Itsaso Fernandez, Arantza Gutierrez, Amaia Nabaskues, Sabino Madariaga.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrion.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Kolaboratzaileak:

Gorka Arrese, Xabier Lekuona, Iñaki Uria, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Josu Landa, Imanol Murua, Luis Fernandez, Mikel Arrieta, Joxan Oiz, Andres Gostin, Joxemi Saizar, Iñaki Martiarena, Enbido, Bota puntua, Fermin Muguruza, Jimu Iturralde, Amaia Lasa, Mikel Antza, Kike Amonarriz, Xabier Oleaga, Jean Louis Davant, Nerea Azurmendi, Carlos Santamaria, Emilio Lopez Adan, Elhuyar, Eva Olaizola, Juan Mari Arzak, Juan Jose Lapitz, Karlos Argiñano, J.L. Alvarez Txillardegi, Tala.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea:

Xabier Ubeda, Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Eneko

Abrego, Agus Barandiaran.

Azala: Aitor Bayo eta Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Xabier Landa, Lema 7 (Tfnoa. 426996)

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.P.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabeloia. 20160 Lasarte-Oria.

Tf. (943) 371545, (94) 4244663.

Fax: (943) 365493.

Inprimategia: ANTZA.

1991. urterako harpidetza sariak (BEZ barne):

Hego Euskal Herria: 7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria: 465 libera.
Estatu Espainola: 7.000 pezeta.
Beste atzerriak: 9.300 pezeta.
Airez: 14.000 pezeta.

Autobidea, Ajuria-Eneako formula berria

EUSKAL Herriaren Normalizazio eta Pazifikaziorako Akordioak, Ajuria-Eneako akordioak, hiru urte bete zituen pasa den larunbateko hilaren hamabian. Hiru egun falta ziren Pertsiar Golkoan gerra hasi ahal izateko. «Bagenekien akordio honek ez zuela bapatean bakea ekarriko Euskal Herri» aipatu zuen Ramon Jauregi sozialistak irratian. Hala ere hitzarmen hau sinatu zuten guztiak bat etorri dira bakea lortzeko bidean asko lagundu duela esaten. Jauregik, «hitzarmena Madrilgo Gobernuaren terrorismoaren aurkako estrategiarekin batera, bakea lortzeko biderik erabakiorrena dela» ere azaldu du. Baina bakea lortzeko bideak ez dirudi aurrerapausu handiegirik eman duenik, alderdi politikoek onartu duten bezala, eta EA bakarrik izan da kritikak luzatu dituen. Ez omen da autogobernua eta Estatutoaren garapenean sakondu. Beraz zein izan da hitzarmenaren lorpena? Hasiera batean Herri Batasunak botoak jeitsi zitzaela lortu zen, Estatu mailan batez ere, baina orain lorpen hau ere geraturik dagoela ematen du. Ajuria-Eneakoa berritzeko borondatea eta asmoa agertu da berriz hirugarren urtemugan. Eusko Gobernuari omen dagokio akordio hau lideratzea eta ez orain arte bezala Ardanza lehendakariari. Kaleratu dena HB baztertzeari izan da,

berriz ere. Bizkaiko Diputatu nagusi den Pradera jeltxideak (Santurtziko superporturako autobidean auzokideen eta instituzioen artean HBri bitartekari lanak egin zitzaela eskatu zuena izatea leporatzen zaion bereberak) luzatu zuen eskaintza hau eta PSOE eta PP izan dira ados agertu direnak. EAJk esan duenez aldiz ez dago HB aislatzea aipatu beharrik ere, «bera bait da autoaislatzen dena». Jau-regik ordea, «orain arte legez HB aislatzen jarraitu behar dela» dio.

EUSKAL Autonomi Elkarteko hauteskundeak izan zireneko hamaikagarren astean sartu gara eta behingoz gauzak argi daitezkeela ematen du. Aldaketa nabarmena gertatu da, PSEK hiru partiduek osatutako gobernu osaketaren formula gaitezesten zuen hasieran, orain ordea formula horren bidea besterik ez du eztabaidatzen. Sozialistek garbi adierazi dute, «programa berriz negoziatu beharko dela gu Gobernuan egoteko». Duela hamar egun Juan Ramon Guevara jeltxideak, «EE eta EAJren arteko gobernurako programa egina dago eta ezin da aldatu» zioen. Baina orain, «testu hau irekia dago negoziatua izan dadin» aipatu du. Behin eta berriro zioten EEko eta EAJko kideek ez zela «programa nazionalista bat, autonomista

baizik», baina sozialistek «Estatutoaren garapenerako irakurketa bakarra ez dagoela» azaldu dute, «España autonomikoan barneratutako Estatutoaren irakurketa ere zilegi dela». Jau-regiren hitzetan esanda eta hirugarren urtemuga gogoan dituela esandakoek agertzen duten bezala, «azken urte hauetako lorpen garrantzitsu bat pikutara joan ez dadin, Gobernuan egon behar gara».

EZ ditu haizeak eraman Bilboko Go-tzaigoak kaleratutako hitzak. «Preso politikoak negoziazio batean truke moneta legez erabiltzea zilegi ez dela» eta, PSOE, PP, Espainiako poliziak eta Hego Euskal Herriko beste hainbat botz berehala sutan jarri dira. EAEn Madrilgo Gobernuaren ordezkari den Juan Manuel Egiagarai, «etarrek dioten arren Espainian preso politikorik ez dagoela» esatera etorri da haserre. Eta ulertzeko modukoa da haserre. Ohartu dira gotzaiak, eta «bilera hauen irakurketa okerra egin dela eta bileren ondoren prentsurrekorik egin behar ez dela» diote. Baina Ajuria-Enekoaren hitzarmenaren berrikuntzaren islada garbiena Irurtzun-Andoaingo autobidearena izan daiteke. Hitzarmen hau berrindartzeko formula berria frogan jarri daiteke, Muruak esan bezala autobidearen aldeko mobilizazio herritar bat egiten bada. Hori lortzeko besteek huts egin zain egon behar, Baina askoz ere mesedegarriago litzateke denontzat, datozen aste hauetan autobideaz hitz egin beharrean (honek konponketa bat lortu dela esango balu) Euskariak

— Ajuria-Eneako hitzarmena berrindartzeko formula berria jarri nahi da martxan, Irurutzun-Andoain autobidearen inguruan herri mobilizazioak bultzatuz. ●

Gasteizeko Legebiltzarrean autode-terminaziorako eskubidea tramitera onartzeko proposamenaz hitz egingo balute komunikabide eta politikoei.

BAINA Euskal Herrian beste gerta- kizun askoren atarian ere bagara. Iparraldean, aire berriak somatzen dira, usainaz baino gehiago itxarope- naz bada ere. Baiezta da azkenean, duela hilabete esan genuen arren, EMA alderdi politikoak Sapede pre- fetaordearekin eta Destrade sozialista frantsesarekin bilerak burutu dituela. Bileron helburua, Iparralderako mar- ko instituzional berri bat osatzeko aukera aztertzea litzateke. Gertaera honen ondorio ezberdinak atera dai- tezke. Batetik, alderdi abertzaleek «orain arte ezer ez dagoela» diote. Hitzak besterik ez omen dira eta be- netako borondatearen froga baten zain daude, aspaldidanik. Bestetik ordea, zergatik ote Pariseko Gober- nuak Iparraldeko alderdi abertzalee- kin edukiko dituen kontaktu hauen lehen urratsa EMA izatea? Dudarik gabe Parisek bazekien honek zilegi- tasun bat eskaintzen diola EMari, errekonozimendu politikoa. Estatuko Gobernuak EMAREN gibelean ikusten duena du helburu. ETak azken bo- lada honetan, batez ere, erakutsi duen operatibitate ahalmena dela eta, bere politika berraztertzerantz eram- an du Paris. Aire eta mugetako frantses poliziak ETaren aurkako borrokan konpetentziak jaso ditu, urtebetez ezabatuak izan eta gero. ETaren ahal- men horregatik, bi lekutara begira egon ezina antzeman du Parisek. Be- raz, Estatu frantsesaren lurraldean gertatzen direnekoak lehenbait lehen konpontzea, inoiz baino beharrez- koagoa zaio. Honetarako Corsican eskaini duen gozokia erakutsi du Iparraldean. Baina oraingoz inor en- gainatu ez duela dirudi.

N. Arrastoa

B E T A U R R E K O R I K G A B E

Nork ezkututzen dizkigu oilategiko giltzak?

B **ONOLOTOAK** emango dituen zenbakiak asmatzeko sistemarik ez du inork aurkitu, ez eta Euskal Herrian gertatzen direnak ulertzeko ere, are gutxiago ridikulorik borobilena egin gabe gertatzen ez diren horiei buruz hitzegiteko.

Britainia Handian bagina, aberats berri asko egongo litzateke dagoene- rako Eusko Jaurlaritza «berria»-ren inguruko apostu-bulegoak irekita. Abe- rastua ez litzateke apostu-egilea izango, noski, lagun urkoaren pottoak aprobetxatzen jakin izan duena baizik. Historia handia letra txikitan idazten da, eta letrarik txikiak ezkutuko ajendetan idazten direnak dira. Egun- karietako letratarrek bilera bakan batzuren berri ematen digute. Ajenda- txoetan, ordea, ezkutukoak ere markatzen dira, eta hauek askoz ere gehiago izanik, inguruan daukagun oilategiaren lekuko izan daitezke. Ba- dirudi handiki ekin diotela sozialis- tek elkarrizketari, harro-harro, gal- tze askorik ez daukanaren patxa- daz. Bat baino gehiago minduta irten da horietako bileraren batetatik, al- damenekoaren handikeria jasateko handiegiak bait gara, batez ere han- diekin jolasten duen alderdi txikiren batetan bagaude.

ESAN, esaten dute, aho-bete hitz eta folio-bete akordio. Baina, siou- xak esango lukeen bezala, ez da egia mintzatzen ahoak irekitzen dituzte- nean. Egiaren izpiren batek ihes egingo balie, zatituta, desorekatuta, ezin elkar-ulertuta dauden alderdiak isladatuko lirateke. Oilategietan oilo eta oilarrek ez dute hitzegiten ikasi, eta, zalaparta kalera irten ez dadin, oilategiak itxi egin zituzten. Oilategiko giltzak dauzkanak ondo gorde ditu, eta inguruan errondan gabiltzan aza- riok tarteka kezka, tarteka farragurea, tarteka lotsa sentitzen dugu, ez ordea odol egarririk, zain askotan dabilen odolak ez bait dauka gehiengoaren oreka eta ongizate beharra asetzeko adina sustantzia. Osatuko dute azke- nean nolamoduzko Jaurlaritzaren bat, baina, azken hilabete hauetan iku- sitakoak kontutan izanik, lan bikaina izango dute maniobra aritmetikoari sinesgarritasun apur bat eransteke.

ODOLA izan da beste bide eta autobide batzuren inguruan ttantttaka jausi dena: odolaren mehatxua, odolaren izua, odolaren erabilpen arina. Aste bete daramagu ping-pong partidua jarraitzen, lepoko minez. Eta, dakidala, inork ez du autobide bera aipatu, beste batzurekin batera era- biltzeko baliabide bilakatu bait da. Izenak ematen omen du izana, baina, kasu honetan, izena bakarrik da izana. Eta laukote honetan, ahotsak falta dira, adibidez, Autobidearen aurkako Koordinakundearena. Autobidea bai! Zergatik? Autobidea ez! Zergatik? Zergatik bai (sic), noski.

NEREA AZURMENDI

Istituzioak, Leitzarandik bidea irekiko dien empresaren bila

Multinazionalak Leitzaranean zain

Andoain eta Irurtzun batu nahi dituen autobideak inoiz ezagutu ez duen malda dauka bere aurrean. UTELANeko enpresariak baldintza hoietan lanei ekingo ez zuela esan eta gero, Gipuzkoako Diputazioak enpresa talde berria aurkitu nahi du. Ahalik eta iritzi gehiago jasotzeko asmoz, beste batzuen artean UTELANGO enpresari batekin hitz egin dugu.

GIPUZKOA eta Nafarroa Leitzarango bailaratik pasaz batu behar zituen autobidea egin beharreko enpresariak, ez zieten pasa den urtarilaren zazpian lanei hasiera eman. Horrez geroztik autobide honen inguru guztia nahaspilatu egin da. Araba eta Bizkai-ko Diputazioek, Eusko Jaurlaritzako lehendakariak, enpresarien erakundeek, HBk ezik Hego Euskal Herriko beste alderdi guztiek, Espainiako hainbat alderdi politikok... Gipuzkoako Diputazioarekin adostasun osoa eta elkartasuna adierazi dute, autobidearen proposamen ofizialarekin bat egiten dutela kaleratuz. Baina dagoene-

koz eztabaidan dagoena ez dirudi autobidearen trazadurik egokiena zein ote den erabakitzea denik. «Eztabaida ez dago ea zein den proiektu onena erabakitzean, askatasuna eta demokraziaren defentsan baizik», aipatu du Imanol Muruak. Gaiak komunikabideetan, eta batez ere neurri honetan planteatu denetik, izan duen oihartzuna nabaria izan da eta bai Murua Diputatuak eta baita Lurraldeako ordezkari den Jonan Fernandezek Euskal Herritik kanpoko hamaika dei izan dituzte.

Autobide honen inguruan zeresanik duten guztiekin mintzatu gara, nahiz eta Gipuzkoako Diputa-

zioako ordezkariak, Julen Goikoetxeak, azken unean ezin izan dituen guk luza-tutako galderak erantzun. Istituzioen jarrera hala eta guztiz ere garbia eta garde-na izan da, «gizartearen ge-hiengoa autobide hori eskatzen ari da eta denok beldurra gainditzeko une iritsi da». Muruaren ustez, txantaiaren aurka eta askatasunaren aurka dago he-rritarren gehiengoa eta «gainera gogoratu nahi dut duela hamar urte Leitza-rango bailararen barru-barrutik pasa behar zen auto-bide baten alde agertu zela HB. Guk proposatzen du-guna askoz ere hobeagoa da, egin daitekeen kalte ekologiko txikiena sortzen duena».

Enpresari baten eritzia

Afera guzti honetan zeresan handia eduki dute enpresariak. Orain kolokan dagoen galdera nagusiene-tariko bat, lanein zer ger-tatuko den izango da. Beraz Gipuzkoako Diputazioa eta enpresariak akordio batera

iristeko gai diren ikusteak gertakizunen nondik nor-koa argi dezake. UTELAN-go nagusietariko batekin mintzatu gara eta oso min-duta agertzen da, Herri Ba-tasuna delako beraiei apoiatu dien bakarra. «Izoztuta geratu gara esan direnekin. Orain gainera HBkoak gu mehatxatzen ibili direla esan dute eta garbi adierazi behar dut, eta epailearen aurrean ere egingo dut ez dela halako-rik izan», azaldu digu en-presariak.

Arazo honen aurrean beste alderdi politikoei agertu duten jarrera dela eta, «ezin dugu ulertu» dio. «Denak konforme jarri be-harrean alderdi hauek jaun eta jabe direla pentsatu du-te. Fuere-tegi hitz egin dute eta gero ezin atzera egin noski». Imanol Muruaren ordezkari Xabier Arzallus egon izan balitz Diputazioaren buru, hala jokatu eke-lakoan dago enpresaria. «Istituzioak bandera eta Jaungoiko bezala hartu di-tuzte eta ez dute beste ezer-entzun nahi izan», adieraz-ten duenez. Oso minduta agertzen da errespeto han-

dia dien instituzioen partetik bizkarra eman zaielako. «Diputazioan ea gu beste alternatiba bat aurkezteko nor garen galdetu digute, barkaezina omen da egin duguna, baina argi esan behar dut gure asmoa ez dela izan ez dagokigun gauzetan sartzea. Guk ez dugu nola eta zein modutan esango, baina akordio batera iritsi behar direla argi dago». Enpresariaren hitzetan lan hau bere bizitzako ametsa izan da eta orain bapatean haizeak daramala ikusten du. «Gugatik balitz bihar bertan hasiko ginateke lanean, guk lanarekin aurrera jarraitu nahi dugu eta esan behar gainera nik behintzat ez dudala nigatik eduki beldurra, han egongo ziren langileengatik baizik», pena handiz dioskunez.

Diputazioa eta beraiek akordio batera iristeko da- goen aukeraren inguruan, beraien aldetik lanari erre- nuntzioa ematea legez kan- pokoa dela argitzen digu. Gainera ba omen dakite Alemania, Frantzia... atze- rriko enpresen izenak dara- biltzatela Diputazioan. «Nik uste Diputazioak ne- goziazio bat eskaini eta akordio batera iristea eskai- niko digula, baina hala ez balitz epaiketa batean sar- tuko ginateke. Eta epaiketa honek ez du antezedente- rik». Honen gakoa orain ar- te enpresek jarri dituzten 600 milioi pezetatako abala omen da. «Penalizaziorik jarriko ez digutela uste dut, baina agian guk ez penaliza- ziorik ez jartzeko baizik eta indemnizazio bat emateko

eskatuko diegu. Hemen erre dizkiguten makinaria- ren arazoa dago». UTELA- Neko enpresariak dienez, «Pertsiar Golkokoak baino okerrago gaude gu, haiek sikiera ez dira gerran hasi».

Nazioarte mailako norbait

Lurraldea Koordinadora- ko bozeramalea den Jonan Fernadezen ustez, «Aju- ria-Eneako alderdiek be- raian erresponsabilitatea ezkutatu nahi dute eta ezta- baida guztia «gaizto» eta «zintzoen» artean kokatuz, oinarritzko eztabaida dena ahaztu nahian». Honela eta bere ustetan oraindik era-

Nafarroako lanek aurrera darraiten bitartean, atsedena Gipuzkoakoentzat.

baki behar den auzia, Nafa- rroa eta Gipuzkoa batzeko hain garrantzitsua omen den bide hau igarotzeko kokagunerik komeniga- rriena zein den erabakitzea da. «Autobideak Leitzaran- dik pasa behar duen ala ez da eztabaidatu nahi dugu- na, ez besterik. Eta oina- rritzko eztabaida-puntu hau alde batera utzi eta eztabai- da maila politiko batean ezarri nahi dutenek, be- raian proiektuaren ahulta- suna besterik ez dute adie- razten» Fernandezek argitu nahi duenez. Arazoak jaso duen larritasunaren aurrean alderdi politiko guztiei konponbidea araka- tzeko bidea urra dezaten es- katzen die, «ez dut ulertzen

nola ez duen konponbidea- ren bandera Muruak bere gain hartzen. Ezin dut uler- tu nola ez den ohartzen EAJ-PSEkoak harrobitik eror dadin laguntzen ari zaizkiola bere alderdiari», pentsatzen du Lurraldeako ordezkariak.

Imanol Muruak esanda- ko hitz batzuekin erabat ados dagoela agertzen du Fernandezek. «Ezin omen da gauza guztien eta pertso- na guztien aurka egin dio Muruak eta ni erabat ados nago.

Autobidearen proiektu ofizialak kontsen- tsu sozial falta nabaria izan du eta hau konpontzea po- litikoei dagokie». Honetan, enpresarien jarrera lojiko- tzat jotzen du, beraiei ez omen dagokie eta besteek konpondu behar dutena konpontzea. Fernandezek azaltzen digunez, «gure as- moa autobidea egitea da, herritar gehienek nahi du- ten lekutik pasako den autobidea, eta gainera lan hori UTELANGo enpresa- riek egin dezatela, ez atze- rritarrek». Arazo guzti ho- netan herritarren eritzia, eta berak ordezkatzten duen talde herritarren eritzia ere kontutan eduki behar dela- koan dago. Eta hau lortze- ko «nazioarte mailan uka ezinezko ohorea duen eta maila altueneko konflik- toetan bitartekaritza lanak egin dituen pertsonaia bat lanean ari dela aipatzen di- gu Jonan Fernandezek.

Instituzioen aurka egingabe

Baina bada zeresanik duen eta autobideak eragingo dion beste jenderik ere, To- losako «Nafarroako Zubia» taldea adibidez. Juan Jose Arsuaagarekin elkar hizketa- tuz afera honetaz pentsa-

«Garbi adierazi behar dut, eta epailearen aurrean ere egingo dut, Herri Batasunak ez gaituela mehatxatu» ●

Juan Oronotz, Leitzako alkatea

«Egin dezatela kemen gehiago duten enpresariak»

ARGIA. Nola ikusten duzu Autobidearen egungo egoera?

J. OROÑOZ. Hasieratik esan nahi nuke demokrati-koki kontsideratzen den alderdi politiko bat, HB bezala, lan egin nahi duten enpresariak mehatxuka ibiltzea, ezin duela hala jarraitu, bide okerra dela. Ezin du herri baten funtzionamendua geratzea planteatu beldurraren menpean.

Ni une honetan herri bat ordezkatzen ari naiz eta herri honen %90ak autobidea egin dadila nahi du. Hasiera batean hau defendatzea inpopularrak zen baina orain gero eta jende gehiago dago bere alde.

A. Nola ikusten duzu enpresarien jarrera?

J.O. Enpresariak paper oso garrantzitsua jokatzeko dute Euskal Herrian, baina diruaren atzetik besterik ez badira ari beste kontu bat da. Enpresaria, den gutxieneko abertzale dena edo den gutxieneko herri hau aurrera ateratzeko go-

goz dena bada, jokatu den bezala ezin jokatu. Lan garrantzitsu hau aurrera ateratzeko gai ez badira utz dezatela eta kemen gehiago duten enpresariak bat edo batzuk hartu eta lanak lehen bait lehen buka daitezela. Estatu mailako enpresariak edo estatutik kanpokoak behar badira, deitu beharko.

A. Proiektu ofiziala bere prozesuan gardena nahiko izan dela uste al duzu?

J.O. HB edozein proiektu aurrera eramatearen aurka jartzen da sistemati-koki eta hauekin kontsentso batera iristea oso zaila da. Prozesoa osoa ondo aztertuta izan da, mila lekutan aurkeztuta eta gainera hobekuntza asko erantsi zaizkio. Proiektu onena dela uste dut eta Leitzaran gainera lehen baino hobeto utziko duelakoan nago gainera, bertako zuhaitz asko landatuko bait dira. Harrituta nago ekologistek nola ez dituzten beste hainbat proiektotan protestak egin edo zuhaitzak

landatu, edo Leitzaranen izurriteak jota dauden pinuengatik protestatu.

A. Zer diozu konponbideaz, elkar hizketaz, edo erreferendumaz...?

J.O. Orain arte Estatu mailan eta Euskal Herrian ere ez da inoiz halakorik egin. Ez dut esan nahi horregatik ezkorra denik, baina zentzurik ba ote autobidea egitearen aldeko jarrerak aise irabaziko duen erreferenduma egitea? Estrategia bati lotua dago eskaera hori. Hasieratik eztabaida ez da autobide onena zein den erabakitzea izan, instituzioetatik kanpo daudenak eta barruan daudenak baizik. Instituzioetatik kanpo jokatu nahi dutenek hala egin nahiko ez balute, ez legoke arazorik.

A. Leitzako alkate izanik ez al datorkio hobe zure herriari Lurraldeak proposatzen duen trazadoa?

J.O. Leitzak Tolosarekin historikoki harreman oso hestuak izan ditu eta

hauek jarraitu behar dute, baina bere bidetik, lehen-go bidetik. Hau hobea gogotu behar da eta bidai-epea murriztu asko. Autobidea egin eta pizuzko trafikoa bertatik joaten denean eta Tolosarako bidea hobetuko balitz, Tolosa-Leizak komunikazioa asko hobetuko litzateke. Baina Tolosak lehendik badauka autobide bat eta ez zait ondo iruditzen orain bigarren bat jartzea. Tolosak beste herri askok bezala atzerakada bat izan dezake autobidea dela eta, baina kasu honetan errua Tolosako komertzioa atzean geratu delako da nire ustez. Lurraldeak proposatutakoari ez diot batere garrantzirik ematen zeren autobidea Tolosatik pasaz gero ere, orain arte bezala jendea beste herri batzuetara pasa daiteke, Tolosatik zehar, teilatuak besterik ikusten ez dituela. Beraz Tolosa ez da batere aberasten. Ezin daiteke bortxaz Leizatik jendea Tolosara eramane.

tzen duena argitu digu. «Tolosa Nafarroara joateko iragan gune historikoa izan da eta hortik datorkigu taldearen izena. Autobidea-

ren trazado ofizialak Tolosa baztertuta uzten duela pentsatzen dugu eta hala izan ez dadila eskatzen diegu, ez besterik», dio Arsua-

gak. Adierazten duenez Tolosako udalak herriko interesak defendatuko zituela esan eta hala eman zuen bere hitza, «baina gero ez du

halakorik egin. Udaletxeak galdutako zilegitasuna eskuratu dugu guk». Ez omen dira Tolosako interesak kontutan hartu eta harri-

Jose Miguel Etxetxikia, Azpirozeko alkatea

«Ezin dugu honela jarraitu, pake bat jarri behar da»

ARGIA. Azpirozeko herriak zer dio autobideari buruz?

J.M. ETXETXIKIA. Hasiatik, alegazioak egin zirenean, ezetz esan zitzaion proiektuari. Baina mendiko sailak kendu dizkigute eta... ikusita zein den nafar gobernuaren jarrera, erabat itxia, arrazoi-tzearen kontrakoa, hortxe gabilta, obrak hasi direlarik, beste erremediorik ezean, herriarentzat mesedegarri izango diren zenbait neurri har ditzan pre-

sionatzen instituzioak. Esan nahi da, autobidea egingo badute, gure sailen truke urak, kaleak eta herriko etxearen arazoa konpon ditzatela. Ez dugu askorik eskatzen baina halere ez zaigu inongo kasurik egin orain bitartean, eta noski, gu ez gaude txeki zuri bat ematearen alde, ezta pentsatu ere!

A. Beste erremediorik ez duzuela diozu, baina beharrezkotzat jotzen al duzue Irurtzun-Andoain autobide-

dea?

J.M.E. Argi utzi behar dugu Azpiroze bizi den inork ez duela autobide hori nahi. Guk ez dakigu zein den soluzio hoberena eta txarrena, hor beste saltsa hori dago, politikarena. Bere garaian Irurtzuna ekarri zen autobidea ez buru ez hankarik gabe eta horri salda ematea dutela helburu ikusten da. Nik esaten diet Koordinakundekoei bere proiektua duela bi urte aurkeztu izan bazuten... baina orain baz-

terrak oso puskatuta daude eta zail samarra iruditzen zait atzera egitea.

A. Nondik antzematen duzu etor daitekeela gaur egungo egoera aski nahastu honen irtenbidea?

J.M.E. Guk argi esan dugu behin eta birritan mintzatu behar dela, pake bat jarri behar dela. Ezin dugu honela jarraitu... Gure kasuan, nafar gobernutik pateredun jenderik ez da inor azaldu herrira, polizia bakarrik, ez dakit zeren beldur diren!

tzekoa omen da herriko udalak egin duen bapateko jarrera aldaketa. «Ez dakigu zein alderdikeriagatik edo autobideak guri ekarriko dizkigun kalteak konpontzea eskatu beharrean, autobidearen defendatzailerak sutuenak bihurtu dira», argitzen digu.

Arsuagak pentsatzen duenez «Gipuzkoako Diputazioak lege mailako gutxiengoak bete egin ditu baina ez da saiatu halako lan garrantzitsu batek eskatzen duen adinako akordioa eta onespina bilatzen». Hala ere Lurraldea taldetik ezberdindu nahi dutela azaltzen du, «guk herriko interesak defendatu

nahi ditugulako soilik. Ez gaude autobidearen kontra, baina ez dugu esaten alde gauden ere». Nafarroako Zubiako taldekideak dioskunez autobide honen kasuan alde bakoitzak bere propaganda egiten omen du (Lurraldeak eta Istituzioek) baina jendeak ez omen daki zein den autobidearen proiektu komenigarriena. «Jendeak nork dioen begiratzen du eta ez

zer dioen». Arsuaga tolosarrak, «inoiz instituzioen aurka azaldu ez garela eta azalduko ez garela» dio, eta autobidearen proiektu ofizialak ekar ditzakeen kalteak konpontzea eskatzen du. Ez du aipatzen konponketa horretarako erreferenduma edo beste halako neurri baten alde dauden ala ez. «Ez gara horretan sartuko, gauzak dauden bezala egonik, alde baten edo

bestearen alde egotea bezala uler bait daiteke edozein jarrera. Guk inoiz ez dugu Diputazioaren aurka egingo, bai ordea gure udalaren aurka, guri dagokigun instituzioa delako» argitzen du. Konponbide bat lortzeko bidez nahiko baikor agertzen da, udaletxeak bere jarrera aldatu omen duelako eta elkar hizketak edukitzen hasi bait dira. «Badakigu gure alkatea Muruarekin hitz egiten aritu dela eta atzerriko enpresa bati aginduta, nolabaiteko proposamena aurkeztuko digutela. Hitz egitea azken finean, behar den bezala».

■ «Gipuzkoako Diputazioak lege mailako gutxiengoak bete ditu, baina ez da saiatu halako lan garrantzitsu batek eskatzen duen adinako akordio eta onespina bilatzen» ●

B. Artola

E Z P A L A K

■ BESTE 50 MILIOI PEZETA BARDEENGATIK

NAFARROAKO Bardeetako Batzordeak urtero 50 milioi pezeta gehiago jasoko ditu Estatu espainoleko defentsa ministeritzaren eskutik, poligonoaren erabilpenaren truke. Tiroketetarako erabiltzen den poligono honetako Batzordeko lehendakariaren ustez «*lorpen politikoa*» izan da eta poligonoa asmo militarretan erabiltzearen aurka dagoen asanbladako ordezkariaren ustez aldiz, «*borondate erosketa*» da.

■ ERNE-K URTARRILEAN BERE II.KONGRESUA

ERTZANTZAREN Sindikatu Independienteak, ERNEk, hilabete honen 31ean eta otsailaren 1ean burutuko du bere bigarren kongresua. Hau, sindikatu honek duen bere Bilboko egoitzan izango da eta bertan zuzendaritza juntak, bost afiliatuko konpromisari batek eta sindikatuko ordezkariak hartuko dute parte. Dena den eta boto eskubiderik gabe izan arren, beste edonork har omen dezake parte kongresuan.

Oraingoz ponentzia bakarra prestatzen ari da sindikatua eta jarraipene-kotzat jotzen dute berau, 1988an egin zutenaren ildo beretik joango omen baita da eta.

■ EPAIA PARISEN 16 BIZTANLEREN AURKA

URTARRILAREN 21ean Parisen Iparraldeko hamasei biztanleren aurkako epaia burutuko da. Zanpaldiaren Kontrako Batzordeak adierazi dutenez epaiketa honen bitartez Ipar Euskal Herriko borroka ezkutatu eta bertako militanteak kriminalizatu nahi omen dira. Bost sumario ezberdin batuko dira epaiketa honen inguruan. Zanpaldiaren Kontrako Batzordeak laguntza eta elkartasun mitinak antolatu ditu hilabete honen 19an Ustaritzen eta 26an Parisen, epaiketak sortuko dituen gastuak ordaindu ahal izateko.

■ NAFARROAREN KUPOA; 31 MILA MILIOI PEZETA

NAFARROAK izango dituen aurrekontuak eztabaidatzen ari dira oraindik Nafarroako Legebiltzarrean. Herrialde honek Estatu espainolari aurtien eman beharreko diru kopurua, Kupo, 31 mila milioi pezetatkoa izango da. Beste alde batetik Osasungintzaren trasferentzia bere gain hartuz geroztik Nafarroako aurrekontuak 212 mila milioi pezetatatik gora joko dute. Gertatu diren aldaketen poderioz, funtzionari foralak 6.500etik 14 milara pasa dira urte betean. Aldaketa hauek direla eta, pertsonalari dagokion gastuak 21 mila milioitik 56 mila milioitara pasa dira.

«Enpresariak adjudikazio berria tratatuko ez dutela ziurtatu digute. Kalte eta galerak eskatzea tratatzea litzateke eta ziur nago halakorik ez dutela egingo. Sorpresa ederra litzateke bestela».

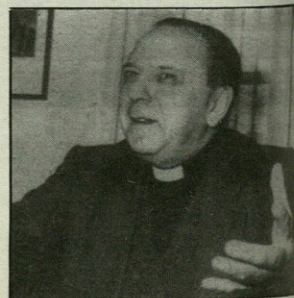
Imanol Murua.
El Correo Español,
1991-1-11

«Gure Elizak ez du ezer esan Golkoko gerrari buruz eta hau oso grabea iruditzen zait».

Gillermo Mujika, apaiza.
Egunkaria, 1991-1-11

«Preso politikoak ez dira negoziazio batean erabili behar».

Juan Maria Uriarte.
El Diario Vasco, 1991-1-11

G O R D E T Z E K O A K

«Herri Batasunak ez digu inoiz inolako mehatxurik luzatu, mehatxu bakarra gutunetan eta egunkarietan azaldudirenak dira, baina ez HBtik».

UTE-LANeko enpresari bat.
1991-1-10

«UTE-Lango enpresek beste proiektu publikoetan lanik ezin egin izatea litzateke penagarria, bar daitezkeen santzioak direla eta».

Mikel Olazabal, ELAkoa.
Deia, 1991-1-11

ATZERITARRAK AUTOBIDEA ERAIKIKO DUTENAK

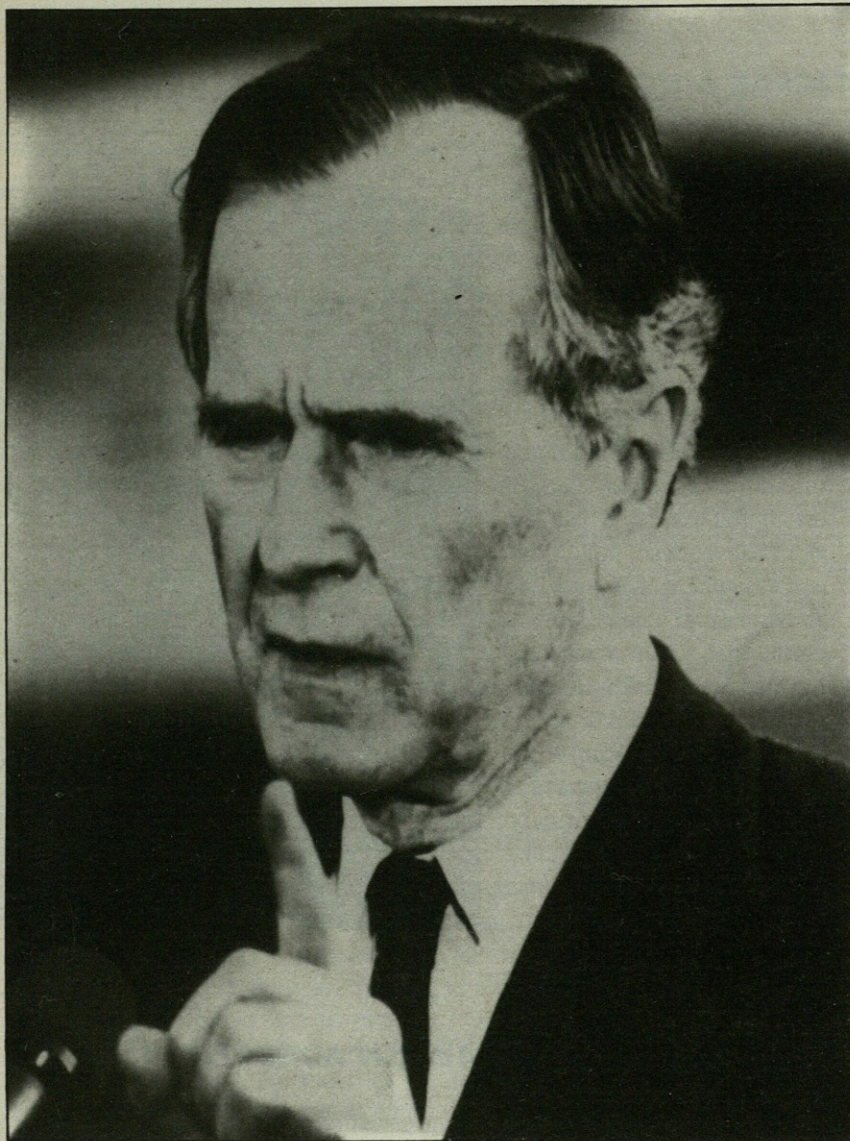
GIPUZKOAKO Diputazioa eta UTELANeko enpresarien artean bilera ezberdinak egon dira. Zentzu honetan eta egotara lasaitu artean enpresariak lanak hasiko zituztela ez zen inolaz ere sorpresarik izan Imanol Muruarentzat. Enpresariak duela lau hilabete hasi ziren beraiek proposatu duten trazado alternatiboa ikertzen eta Murua jakinaren gainean zen, baina eraso gogor bati aurre egitera prestatu beharko zirela azaldu zien Muruak enpresariei. Orain autobidearen lana Alemaniako, Britainia Handiko, Frantziako edota agian Europatik kanpo dagoen herri bateko enpresa berezi bati eskaintzekotan dabil Diputazioa. Arrisku handiko lanak egiten arituak omen dira enpresa guzti hauek.

IPARRALDEKO EPAIA BORONDATEAREN ADIERAZLE

BOST sumario ezberdinetan Parisen juzkatuko diren hamasei biztanle herri-tarren aurkako epaia frantses Gobernuak daukan borondatearen ispilu bihurtu daiteke. Frantziako alderdi sozialistako Iparraldeko buruzagiak EMAko ordezkari-tzarekin bildu dira eta honekin, gauzak aldatzeko omen daukaten asmoa adierazi nahi izan dutela pentsatzen da. Corsicako esperientzia dela eta, Iparraldean ere bide berri bat urratu nahia agertu dute. Baina Iparraldeko indar abertzaleak ez dira «*imajina butsaz*» fidatzen. Horregatik dagoeneko IKren aurkakotzat jo den epaiak benetako borondatea ager dezake.

Estatu Batuek gerra nahi dute

Nazioarteko enfrontamentuan gerra da EEBBek areriorik ez duten eremu bakarra.

LERROOK idazterakoan —larunbata, 12— Javier Pérez de Cuellar NBEn idazkari orokorraren Sad-

am Husseinekiko elkar hizketak eduki litzakeen fruituen berri ez dakigularik ere, bidaia erratu duela,

Bagdadera partez Washingtonera joan behar zukeela esatea ez dut uste gehiegi esatea denik. Noski, Husseinek —bakezale askoren esperantzaz— azkeneko momentuan atzera egin lezake, Kuwait hustu, baina Cuellarrek bere karpetan daramazkion kontrapartidak (ez dela erasorik izango, eta NBEn Ekialde Erdiari buruz Bake Konferentzia bat *proposatuko* dela), ez dirudi nahikoa izango direnik horretarako.

Kuwaiteko okupazioa Bigarren Gerraz geroztik izan den Nazioarteko Eskubidearen biolaziorik montruosoena izan dela emango baldin bagenu ere, ez ote legoke, *nahi izanez gero*, bake alternatibarik oraindik? Zergatik ez —gubernuburu batzuek egunotan proposatu dutenez— enbargoari denbora gehiago eman, urte bat, edo bi, beharko balira? Zein ari da, bonbartzaketa ideologiko pean eritzi publikoa ohartu gaiberik, ateak ixten negoziaketari?

Malgutasun-espazioa hutsa da kasik. Alferrik da Parisek —amerikarrei buruz distantzia txiki bat hartzeramenturatzan den aliatu bakarra— Irakek Kuwait uzteko aitzakia izan dezan adinako keinu txiki bat egiteko eska diezaion Washingtoni. Washingtonek ez du aditu nahi eta.

ABUZTUAREN 2ko inbasioa eta ondoko bizpahiru egunetan, mundu arabiarrek dituen hizketa mekanismoak martxan jarri ziren. Iraken lagun arabiarrik onena: Egipto, eta berearekin interes amankomunak izan

Balearren berri

GAURKOAN kondatu besterik ez dizuet egingo; ondorioak ateratzeak ez bait du batere trabarik. Abenduaren 27ko *El Día 16 de Baleares* egunkariak, berri hau eman zuen bere plauma nagusian: «*El Govern (= balear) prima el catalán y sólo usará el castellano como excepción*». Eta, azpi-titulu gisa beste hau: «*La lengua oficial de España deberá solicitarse expresamente*».

Katalaneraren defentsa, hitz batez, gogorkiago egingo bide da hemendik aurrera, «Printzipatu»an baino.

Ez nuen dekretua bera osoki eta bere jatorrizko testuan irakurtzerik izan («Butlletí Oficial de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears» delakoan, alegia). Baina *El Día 16*ean emandako zehaztasunek ez dute zalantzarako atekarik uzten.

Has gaitezen.

Hizkuntz arau berriok Balearretako *Administrazio Autonomo* osoa ikutzen dute; eta aplikazioa Balearretan *bizi diren guztiei* dagokie. Harreman horiek derrigorrez katalanez egingo dira aurrerakoan. Kitto.

Salbuespen bakarra: hiritarrak espreski gaztelaniaren erabilpena eskatzea.

Administrazio Autonomoaren *idaz-makinak eta programa informatikoak* katalanera egokituko dira. Zehazki: Belgikako lurraldetasunaren aurrean gaude, baina «communes à facilités» delakoen modura (Furonetan, adibidez).

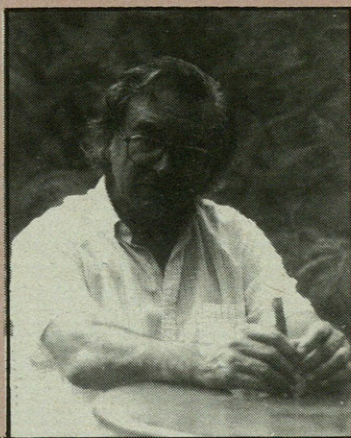
Gomendioen artean, bestalde, hauxe azpimarratu dute: *Administrazioan lanean diarduten kargu gorenei* («a los altos cargos de la Administración») argi-eta-garbi eskatzen zaie beren hitzaldi eta bileretan *katalaneraz* mintzatzea.

Errotulazioari buruz, berriz, hau legeztatu da: «Los rótulos de oficinas y despachos, las cabeceras de documentos, sellos y matasellos, se redactarán en catalán». (...)

Argitzapen honek, azkenik, ongi adierazten du legearen helburua: «(en caso de reproducción de un texto en castellano), se evitará la doble versión *simultánea*».

Horretan guztian ez dago elebikuntza orokorrik, ez elebitasun orekaturik, ez erdibide diglosikorik, eta ez antzekorik ezer. Horretan guztian nabarmen dago *katalanera* Balearretako hizkuntza *normala eta beharrezkoa* lortzeko proiektua.

Besterik erantsiko nuke, oso gogoz. Baina ez dut egingo. Bego berria bere horretan. Eta ulertu nahi duenak, uler beza.

zitzakeen Arabia Saudi, gailur arabiar bat (Djedda-n) antolatzen gehien ahalegindu ziren Estatuak izan ziren orduan. Abuztuaren 5eko presidente amerikarraren tropak bidaltzeko erabakiak galera zuen gailurra, kontrako aldean posiziona arazi zuen Egipto, eta datorren gerra honen detonagailua izan zen.

Gerra nahi egiten zen edo, batzuek edo-eta besteek, gaizki kalkulatu dute? Soegile batzuren ustea: Husseinek gaizki kalkulatu du. Bushek, aldiz, gerra nahi du. Nazioarteko enfrontamentuan, ekonomia hondaturik, eta zinema alde batera, horixe delako egun bera nagusi den arte bakarra. Nazioarteko orden berrian inork ez dezala bere guztiahalduntasuna dudatan ezar. Gerra horretatik «nazio arabiarra» ahulduta, eta bera, eta Israel, indartuta irtengo direlako.

Gerra inork ez du irabaziko —herri guztiek, eta irakiarrak eta palestinarrek batipat, galduko dute—, baina, azkeneko batean, arma nuklearrak erabakiko du. Eta hori ere, bakarrik amerikarrek —Israielek erabiltzeak inplikazio gehiegi izango lituzke— erabil dezakete. Ustegabeko, prebenitu ezin daitezkeen ondorioek bakarrik geldiaraz lezakete arrano amerikarra. Baina orain arteko logika beste bidetik doa. Eta hemen, hipokresia ildotik.

LITUANIAN gauzak biziki okertu dira. Gorbaxovek independentisteez esan du: «Kontsigna demokrati-koen estalkiaz herriaren interesen kontra orden burgesa berrezarri nahi dutenak». Zaborra da, baina, hitz horiezaz, eta errepresioaz, eta —berez datorren— ekonomi krisiaz lortzen ari da, beldur ginena: orain dela urtebete (ia) ahobatez azaltzen ziren lituanien zati daitezen.

Pablo Sastre

T X I L L A R D E G I

Euskal Herritik:

Gerrarik ez!

Pasatu den urteko urriaren bederatzian gerrarik izan ez dadin urrezko aukera galdu zuen munduak Genevan. Gerra gainean dagoen une honetan bakoitzak bere lekua hartzen du eta Euskal Herriak berea hartu du gerraren kontrako trintxeran. Gerraren balizko eraginak, zenbait pertsonai ospetsuen eritzia eta, orohar, gizartearen islada agerteraziko dizkizuegu.

FILMEETAKO datuak bezalakoak dira gerra honek eragin ditzaken ondorioak, baina oraingoan egiazkoak. Gerrak berak eragindako milaka eta milaka hildakoez gain, eragingo lukeen hondamendi ekologikoak arazo larriak ekarriko lizkioke Ekialde Erdia eta Asiari. Suak hartutako petrolio putzuen igorpen toxikoek monzoi

■ Megatoi bateko bonba bat Bagdad gainera botaz gero, 2.330.000 pertsona eraginduko lituzke●

auriak aldatuko lituzkete, eta horiek dira zonalde guttiko uztak erregulatzen dituztenak. Horren arabera mila milioi pertsonak bizia galduko lukete. John Cox zientzi-gizonaren esanetan suak hartutako potzuak itzaltzeko hamar urte beharko lirатеke eta karbono monoxidoak eragindako lainoak tenperatura izugarri hotzituko luke. Halaber, itsasora joango litzateke bi milioi kupela petroleoaren kopuru bera. Orain arte herbestean dagoen kuwaitiar gobernua beti saiatu izan da sinesterazten gerra batek ez lituzkeela larriki eragingo petrolio putzuak. Dena den, dagoeneko ikerlari talde bat eragin hori modu askoz zehatzagoan jakiteko lanean dihardu.

Nuklearraren ondorioak

Baina ez litzateke hori bakarrik, gerra kimikoa, bakteriologikoa eta nuklearra ere hor leudeke, ginetik kendu ezinik. Erabiltzekotan, antza, lehenbiziko bi motak lehenago erabiliko lirатеke, baina nuklearra ere hor gainean dago (Bushek ezetza esan badu, Pentagonoak ez du atzera bota bere erabilera), eta bere ondorioak aztertu izan ditu Gerra Nuklearraren Prebentziorako Medikoen Nazioarteko-

ko Erakundeak. Jakina da Israelek 100etik 200era arma nuklear dituela, eta jakina da baita ere azken egun hauetan israeldarrek Iraki luzatu dioten mehatxu go-gorra.

Megatoi bateko bonba bat Bagdad gainera botaz gero, 2.330.000 pertsona eraginduko lituzke. Milioi bat hildako eta 1.200.000 miloi zainduak izan beharko lirатеke, eta gero gainera gehiengo handiena hil egingo da, hauentzat 1.400 medikurik bakarrik egongo lirатеkeelako eta guzuen

Arma kimiko eta biologikoen beldur dira iparramerikarrak.

falta handiarekin gainera. Ez Irakek eta ez beste inork, ez dago ahalmenik inongo estatuan horrelakorik egiteko. Ohe kopurua inguruko herrialde guztian 2.500era ere ez da iristen ia. Honez gain, erre handiak dituztenek erizain bat behar dute, zortzi pertsonentzat mediku espezialista bat eta 20rentzat operatzaile.

■ Ez dago ahalmenik inon gerra nuklearraren ondorioei aurre egiteko●

Gizartea erne

Baina ondorio guzti horiek ekiditu asmoz, dagoeneko Euskal Herrian mugimendu ugari sortu da gerraren aurka. Hegoaldeari dagokionean bi talde, Golkoko Gerraren Aurkako Euskal Batzordea batetik, eta bestetik Pakearen Alde eta Golko Persikoko Gerraren Aurkako Euskal Ekimena. Biek egin zuten aurkezpena joan den astean Bilbon. Lehenbizikotik, «Batzordetik», Periko Ibarrek eta Alfonso Sastrek, zeinen esanetan, «egungo dinamika gerrazalearen aurrean beharrezkoa da mobilizazio soziala. Kasu bonetan exerzito erasotzaileak, EEBBetakoak, ez du legitiimitate moralik gerra baste, berak bere historian zehar diktadurak lagundu bait izan ditu. Bestalde, nola estatu batek deituko du beste bat laguntzera etorri dadin, lehenengoa esistitu ere ez badaegiten». Alfonso Sastrek, bestalde,

gerra bertan ikusten duela eta intsumisiõra bultzatzen du. Alfonsok dioskunez «Garrantzitsuena ez da gerrarik izango den ala ez, hori gertakizun tamalgarri bat da, garrantzitsuena da hori posible egiten duten oinarritzko egoeren aldaketak. Sakonean zera dago, uste dela potentzia handien paketze lanekin nahi-koa dela». Taldea Azaroa-

ren hasiera aldera hasi zen eratzen eta bere baitan pertsona ezagun ugari biltzen dira, (Patxi Bisquert, Alfonso Sastre, Periko Ibarra, Antton Ezeiza, Eusebio Osa, Guillermo Mugika, Juana Aranguren...). Hauez gain, talde antimilitaristak, feministak, elkartasunezkoak... Eta alderdiei dagokionean, EMK, LKI eta HBK apoiatzen dute.

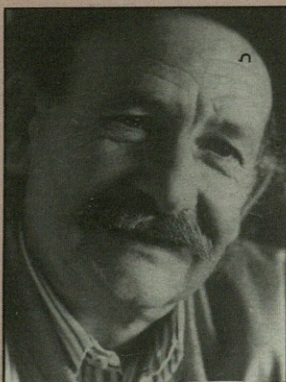
Beste zenbaitzuk ere horrela egin izan dute historian zehar. Dagoeneko 400.000 inguru izango da soldadu kopurua.

Eva Forest (Idazlea)

Irakek gatazkaren konponbideaz egiten duen planteaketa orokorra egokia da, zeren eta ez da bakarrik probintzia baten egoera, hain zuzen, Kuwaitena, baizik eta zonalde guzti horretakoa. Oinarrian Palestinako egoera dago, eta Kuwaitekoa bakarrik tratatuz gero ez legoke justiziarik. Gainera guzti honetan malgutasun gutxiena erakusten duena EEBB da.

Agustín Ibarrola (Eskultorea)

Okupazio guztiak kondentzen ditut, NBEk horrela egin ala ez. Eta honetan lotsaturik nago dagoen hipokresia eta gezurrarekin. Okupazio bat galeraztearen izenean arabiar mundu dena okupatzen ari dira. Munduko herri garatuak ezin dute gerrarik eragin ezer dela eta, euki bait dituzte beste medio batzu euren erizpideak inposatzeko eta. Euskal herritarra, espainiarra edo europarra baino arabiarra sentitzen naiz gaur.

Antton Ezeiza (Zinegilea)

Sakoneko arazoa ez da orain gerra sortuko den ala ez, gerra aurretik dago. Herrialde aberats eta txiroen artean, ipar eta hegoaren artean dagoen justizia eza dagoen bitartean edozein unetan atera liteke gerra. Sadamena eragileak beserik ez da izan. Hor daude sakonean palestindarrak eta israeldarrak... Orain munduko herriak inperialismo bakarraren menpe geratu dira.

«HB egonda orain gurekin dauden beste asko ez lirateke egongo»●

JOSU UGARTE,
EKIMEN-EKOA

«Ekimena»

Bigarren taldea, «Ekimena», duela hiru aste eratu zen eta bere baitan biltzen ditu baita zenbait talde, pertsona, eta alderdi. Pertsonen artean Demetrio Velasco, Josu Ugarte, Juan Luis Ibarra, Arantxa Mendizabal, Jose Manuel Castells, Santiago Bengoa... Talde eta alderdien artean, Pakea eta desarmearen aldeko euskal kolektiboak, Sozialismoaren aldeko kristauak, Pakea eta Justizia, EE, EA, IU, CCOO... Bere eldunetako batek, Josu Ugartek dioskunez, «Hegoa eta Iparra»-ren arteko gatazka bat da, eta argi ikus dezakegu lehengaien kontrolagatik dagoen borroka, kasu honetan petroleoa. Beraz, arrazoi ekonomikoak eta geopolitikoak daude. Eta Iraken arrazoia ekonomikoa da, nahiz eta palestinar arazoaren atzean gorde, argi da Kuwait inbaditu zuela krisi ekonomiko gorrian zegoelako eta horrek petroleoaren prezioaren kontrola ematen ziolako. Eta azkenik bada beste eragile bat, pentsatzea Kuwait historikoki Irak dela. Noski mende-baldeak ere izugarritzko errua du mende hasieran egin zuen muga banaketagatik. Eta, noski, ezin abaztu arazo palestindarra. Bestalde, uste dugu konponketa NBERen bide-

tik etorri behar duela, eta bonen funtzionatzeko era arras aldatu behar duela demokratikoa izandadin.

Hasiera batean talde honetako zenbait pertsona, Josu Ugarte bera, «Batzordean» lanean ihardun ondoren «Ekimena» antolatzeari ekin zioten. Ea horrelako gatazka baten aurrean zergatik ez guztiak elkarrekin galdegiten diogunean, garbi asko erantzuten du, «guztia HBgatik da. HB egonik orain gurekin dauden beste asko ez lirateke egongo, eta horrek asko baldintzatzen du. Argi esanda ETA dagoelako HBren ostean. Bestalde bazeuden baita ere ezberdintasun batzu NEB papez eta Iraken inbasioaz».

«Guk basieratik nahi izan genuen talde bakarra, baina ez zen posible izan —dioskute «Batzordetik»—. Akitibitateak bateratuak izan zitezen saiatu ginen bederen, baina ezta ere. Eta orain bakoitza bere aldetik».

Iparaldean hiru talde

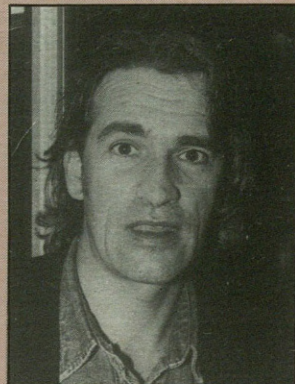
Hegoaldean bi talde antolatatu diren bezala Iparal-

Egun hauotan Euskal Herriko bazter ugari entzun ahal izan du, gerlarik ez!

dean hiru antolatu dira. Ezker abertzaleko alderdi eta taldeek osatutakoa da bata, EB, EMA, GABE, IEGA, Patxa eta Oldartzen, Golkoko Gerlaren Aurkako Euskal Batzordea. EEBBen jarrera inperialista kritikatzeko dute, baina baita ere Saddam Husseinena, bere herri eta zenbait herriren zapaltzaile

Patxi Bisquert (Aktorea)

Batez ere interes ekonomikoak daude hor, eta gehien bat petrolioak, indar energetikoaren kontrola. Gero daude beste arazo politiko inportante batzu, batez ere Palestinarena. Finean, EEBBek Israelen posizioa indartu nahi du. Konponbidea palestinari bere eskubideak onartuko dizkion Nazioarteko Konferentzia batetik etorri behar da eta ez gerratik.

Jose Manuel Castells (Abokatua)

Lehenengo arrazoia petroleoa da, Irak eta Kuwaiteko petroleoaren artean bere prezioa alda liteke, horrek esan nahi duen guztiarekin. Honi Saddam-en politika inperialista eta mendebaldearen jarrera gogorra —Estatu Batuak buru— gehitu behar zaizkio. Azken honek munduko gendarme lanetan dihardu gainera. Gauzak dauden bezala edo hitzarmen baten bidez itsasorako irtenbidea ematen zaio Iraki eta petroleoaren esplotazioaren birplanteatze bata ala gerra dator.

delako. Batzordeak biltzen dituen pertsonaien artean Niko Etxart, Beltza, Etxamendi eta Larralde, Itxaro Borda, Morris Bortayru... Talde honetako gazteek, bestalde, euren erara antolatatu nahi izan dute eta intsumisioa bultzatu asmoz «Gerraren aurka insumisioaren alde» lemapean bildu dira. Beraien esanetan ez dute sinesten NBEn nazioarteko zuzenbidean. Lof, ele-dunetarikoa batek, azaltzen duenez «horrela gazte

gebiago burbilduko zai-gula pentsatzen dugu zeren eta bestela asko bel-durtu egiten dira edo. Era-ginkorrangoak izango gara borrela».

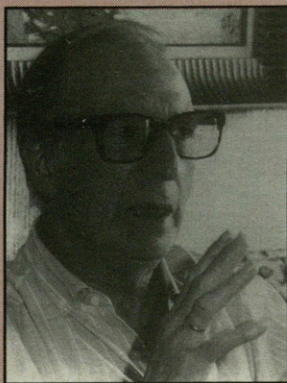
Eta hirugarrena jada arras izaera ezberdinekoa da, «Gerlarik ez» izeneko eta frantsez estatu mailako alderdiak eta Iparaldeko zenbait talde biltzen ditu, LCR, Pakearen Aldeko Mogimendua, Pakea eta Justizia, Euskal Herriko berdeak, PCF, CGT... Orohar estatu

— Inportanteena ez da orain gerra izango den ala ez, baizik eta berau posible egiten duten oinarritzko egoeren aldaketa —

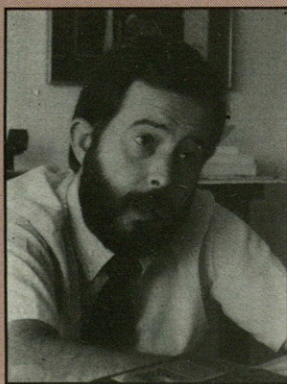
Andoni Egaña (Bertsolari)

Horrela ibili beharra, gerra batetik zintzilik, penagarria da. Bakea eta gerra biak dira posible, eta nahiago nuke bakea. Espainian gauden ikuspegitik gehiago ikusten dut, Espainiak tropak bidali ditu. Alde horretatik are negargarriago iruditzen zait. Joatekotan profesionalak joan beharko lukete. Penagarria da XX. mendearen bukaera soldaduzka egin beharra eta hori gutxi bada, zerikusirik ez duzun ejerzito batera.

Martin Ugalde (Idazlea)

Erasoa lehen prestatu eta gauzatu duena Irak izan da. Lehenago ere kurdoak eta iraniarrak kriminalki zanpatu ditu. Honez gain, armaz ongi hornitu dira batzu bereziki kriminalak gainera. Baina horren aurrean jarri zaion armada ez da aingeru guardaz osatua. EEBB, Britainia Handia eta Frantziak kristorenak egin dituzte mundu guztian; gaurko mamua eurek montatu dute. Petrolioa dela eta interes handiak daude hor.

Jose Mari Velez de Mendizabal (Enpresaria)

Arazoa ekonomikoa da, baina horrezaz gain palestinarren arazoa dago. Nik ez dut uste gerrarik izango denik, besteak beste niri ere horrela komeni zaidalako, uste dut bai batetik eta bai bestetik amore emango dutela. Konponbidea egon badago, funtsezko arazoa palestinarren arazoaren konpontzea da eta ekonomikoa konponduko da, horrek beti orekara jotzen bait du.

Irakiarrek ere prest daude erasoari aurre egiteko.

osoan antolatu den mogi-menduarekin harremandua dago. Ezker abertzaleak zalatzen duenez euskal nazionalitatea eta euskal arazoa ezagutzen ez duen taldearen deia da deia.

sotzen bere aldeko erabakitekorik.

Tomás García, 20 urteko ikasle Bilbotarrak argi dakusa Sadamen errua «Ez zuen zergatik inbaditu beharrik Kuwait. Petrolioagatik bakarrik sartu zen eta orain bota egingo dute». Francisco Javier

Kale inkestak

Kalera bertara ere atera nahi izan dugu ea jendeak zer pentsatzen duen arazoaz. Gehientsuenen ustetan gerra izango da baldin eta Saddam Hussein Kuwaitetik erretiratzeko ez bada, eta errua nori bota lieken galdetzerakoan erantzuna bien artean banatzen da. EEBBk kritika gehiago jasotzen du orohar baina Sadamek berak ez du bat bera ere ja-

EEBBen jarrera imperialista kritikatzeko dute, baina baita ere Saddam Husseinena, bere herri eta zenbait herriren zapaltzaile delako

Aurora Bilbao:

«Irakiarrek gerrarako prest daude»

AURORA Bilbao, Gerra Nuklearraren Prebentziorako Medikuen Nazioarteko Erakundekoa dugu eta, hiru ingeles, sobietar bat eta jordaniar batekin batera, Irak eta Jordania igaro zituen sei egun, abenduaren 17tik 23a arte. Betebeharra, hango medikoei gerra nuklear baten ondorioak zeintzu liratekeen azaltzea. Bertako giroaz galdetzerakoan lehenbizi kokatu egiten gaitu, «kontutan hartu behar da zortzi urtetan Iranen aurka ibardun den herri baten aurreangaudela. Ez dago larritasunik, eta bestalde ez nuen militarizazio berezirik somatu. Niri zerbait argi geratu bazi-tzaidan zera da, jendeak gerra iragan behar badu iragateko prest dagoela. Oso argi dute erasotzen badituzte defendatu egingo direla. Bestalde, egongo da, baina nik ez nuen somatu Sadamen kontrakorik. Begirune handia diote, eta aldi be-

rean bildurra ere somatzen da, baina biak: oso nabarmena da bori».

Enbarguak batik bat industrian eta medikuntzan eragiten diela dio,

egoera txarragoa da maila borretan «Jordanian birugarren munduko herrialde bat ikusi dut, gainera oso eragindua baita ere. Baina Iraken ez, Bagdadaren mundu garatueta-ko maila ikusi dut. Hango hospitalak ez dira birugarren mundukoak». Kuwaiteko lurraldetasunari buruz ere ikuspegi argia dute, «argi ikusten dute ingelesek sortutako gauza bat dela eta mina ematen diete egungo Kuwait Irakeko lurralde aberatse- netarikoarekin sortu zela. Kuwaitiarrei eta iparramerikarrei sekulako gorrotoa dieta, eta israeldarrei buruz, eurak direla benetako arazoa, Israelek ez duela utziko Huseein nazio arabiarren buru biburtu dadin». Medikuei eta agintariekin egon ziren eta hauetatik zerbait nabarmentzekotan aditzeko duten abalmena, «oso beroak dira eta gu oso ondo hartu gintuzten alde guztietan».

«bestela jatekorik badute, barazki eta fruituak, haragia. Nik, batik bat faltan bota dudana azukrea eta esnea izan dira». Aurorak dioskunez Jordaniako

Santa Mariak, aldiz, 22 urtetakoak ez zuen berdin pentsatzen, «Betikoa da, EEBBek ezin dute jasan beste norbaitek «bere» lur eremua zapaldu diezaion». «Total, gure eritziak ez du ezer aldatuko. Arrazoi handienetarikoa Husseinek duen harrokeria. Nabi ez bainauste dut gertatuko dela gerra», dio Ricardo Fernandezek, 58 urteko jubilatua. «Edozein herrialde inbaditzea gaizki dago baina Estatu Batuek asko-

tan inbaditu izan dituzte eta Israelek ere bai eta ez da ezer gertatu», Gema Sanchez zen, 34 urteko euskarazko irakaslea.

Eta jakin izan nahi dugu baita ere Iparradean ze eritzi zegon arazoaz. Eta han jendeak ez zuen horrenbeste sinisten gerran, edo urrutiago ikusten zuten bederen. Erantzun desberdinak ere badira neurri batean, hona hemen batzu. Mme. Demountau, 49, negoziotako emakumea, «Israel de-

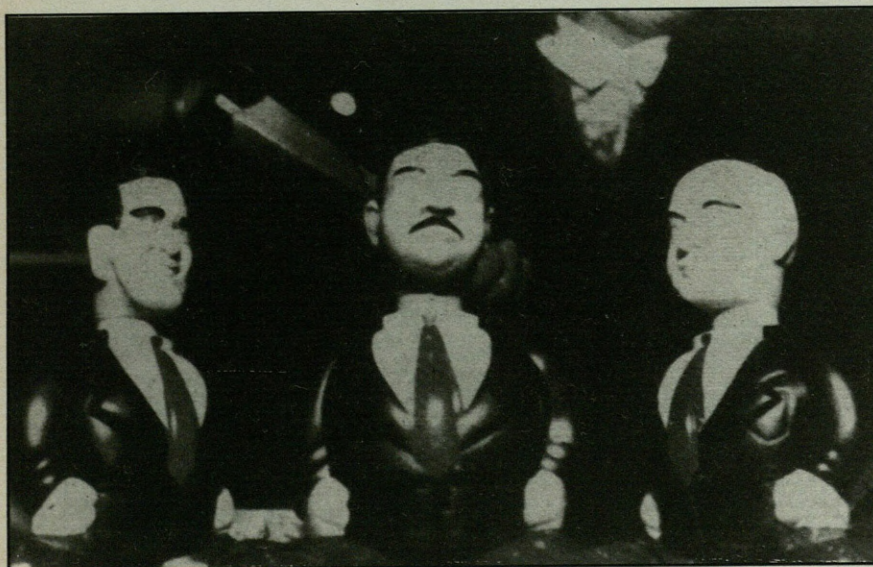
fendatu behar da, mende- baldeari biziki lotutako herria bait da. Irakek zantpatzea nabiko luke». Eta gizon nagusi bat eta mutil gazte bat azkenik, «Ez da Gerrarik izango, eta izaten bada ere gu ez gara ohar-tuko», Jean Luis Casabone, 75 urteko Urruñarra. «Ez naiz gerrara joango eta bidaltzen banaute ere ez naiz joango. Aski dute boluntarioak bidaltzearekin», Marco Ibarra, 22, Donibane Lohitzundarra.

Makina bat izango dira talde guzti hauek Euskal Herrian antolatuko dituzten ekitaldiak, hasi giza kateekin eta manifestazioetara ino. Egun hauotan, mundua dinbili danbala dabilen une hauetan, Euskal Herriak ezetz borobila adieraziko dio gerrari.

Xabier L etona
Ixabel Etxeberria

HISTORIA ETA GERO

Amaitu da Historia, F. Fukuyama, 1989

■ PANPINTXOEN GARAIA

ANTZA denez ez dago inongo dudarik, panpinen bidez diru ugari lor daiteke. Italiarrek Gorbi atera zuten joan deneko astean, eta orain Hong Kong-eko komertzianteen txanda da. ¿Nola lortu milioi bat dolar? Munduko pertsonai ospetsu baten panpina atereaz. ¿Eta asko? Pertsonai gehiagoren panpin ospetsuak atereaz, Sadam Hussein, Bush... Eta lortzen ari dira britainiar koloniakoak. Ea, bada, nor aberasten den Euskal Herrian.

■ HEGOAFRIKAKO KONTUAK

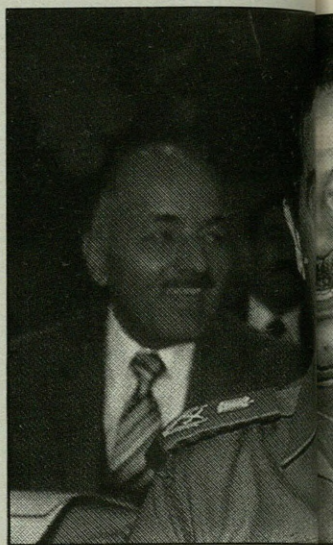
EZ da pelikuletan bakarrik gertatzen, gaur egun ere bai, eta pertsonai aski ospetsuekin gainera. Zera da, Frederik de Klerk Hegoafrikako lehendakariaren semea, Willen de Klerk, «koloreko» (mestizoa) neska batekin «liatu» dela, Erika Adams ikaslearekin. Duela bost urte harremana legez kanpokoa izan-

go zen, eta lehendakariaren semeak zigor «gogorren» bat jasan beharko zuen. Aldaketa garai hauetan, aldiz, «bereen» begirada zorrotzak eutsi beharko. Norberaren etxean ere...

■ PARISKO ZAKARRONTZIAK ARAKATZEN

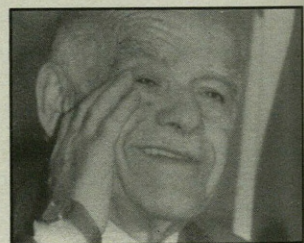
GERRA gainean omen daukagun une hauetan poltsikoak estutu beharko seguru asko. Hala ere, dena konpondu liteke Paris aldera itzuli bat egin eta bertako zakarrontziak ondo miatuz gero. Bestela, galde diezaiotela Gous-sainvilleko auzune inguruko zaka-rrontzietan bi milioi libera balioko txekak bilatu zituen kontserjeari. Pariseko Saint Brice zonaldeko Hipermerkatu baterako eginak zeuden txekak eta, antza, «inork» ez zituen bota faltan, ez bait zen inolako salaketarik jarri inon. Gerra garaioetan ondo etorriko zaio diru hori kontserjeari. Ea bada...

E L L E - M E L L E

«Bagdad eta Damaskotik pasa ondoren, musulmanek Medinatik Andaluziaraino burutu zuten ibilaldi biktoriosoaren jarraipena dugu hau».

Sadam Husseinek bere soldaduei.

«Washingtonen bultzatzen du gaur egun NBek Israelen aurka daraman jarrera».

Isaac Shamir, Israelgo lehen ministroa.

«Jadanik ez dago Irakekin hitzegiterik».

Jacques Poos, Luxemburgoko atzerri ministroa.

«Zoriontsu sentitzen naiz gizartea gizon horrez (Sadam)libro utziko dugulako».

George Golf, EEBBko armadako sargentoa.

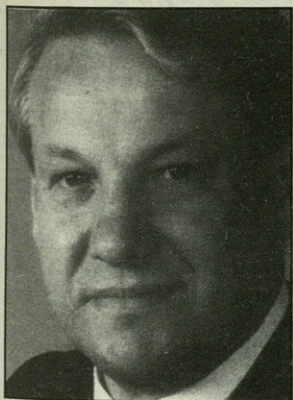

*«Guk uste dugu
—marineok— Saddam
Hussein pistolekin
erabakiko den gerra batera
aizto batekin datorrela».*

**Erik Merkel, EEBBko
armadako tenientea.**

*«Aurrekontuen gerrak
SESBen desagerpena ekar
dezake».*

Mikhail Gorbatsxov.

*«Erabaki horren aurka nago.
Biolentziak beti biolentzia
gebiago dakar. Negoziatu
egin behar dugu beraz».*

**Boris Ieltsin Rusiako
presidentea SESBek
Lituanian bidalitako
parakaidistei buruz.**

SOVIETAR PARAKAIDISTAK LITUANIARA

GERO eta larriagoa da Baltikoko egoera. Joan deneko astean SESBek mila parakaidista bidali zituen Lituaniara SESBeko armadan soldaduzka egin nahi ez duten gazteak harrapatzeko. Aldi berean Lituaniaren independentziaren aurka dauden hiru bat mila pertsona bildu ziren lituaniar parlamentuaren aurrean. Landsbergis presidenteak, bestalde, berehala luzatu zuen deia lituaniarrak parlamenduaren aurrean bil zitezen, manifestariak eta parakaidistek parlamentua hartu ez zezaten. Lituaniar agintariak eta sobietarrak orain arteko une gatazkatsuenetakoa bizitzen ari dira. Landsbergis presidenteak zioenez «dagoeneko erabaki egin behar dugu, esklabitua ala independentzia». Gorbatsxov, aldiz, lituaniarrek legea betetzen ez badute bere boterea erabiliko duela mehatxatu du.

ARISTIDEREN AURKAKO LEHEN ESTATU KOLPEA

HAITIN ere espero zena gertatu zen eta, Robert Lafontant duvalierzalea buru, haitiarrek azken hauteskundeetan erabakitako egoera berria bertan behera uzten saiatu ziren baina armadak galera egin zuen saiakera. Saiakeraren ondorioz, 69 pertsona hil ziren eta ondorengo egunetan ere herritar eta duvalierzaleen arteko gatazkak izan ziren. Jean Bertran Aristidek ez du oraindik boterea hartu eta gordeta dagoen lekutik herriaren haserre ulertzen duela baina Lafontanteren aldekoen aurkako mendekua errefuxatu zuen.

FMLN-K BERE BI GERRILARI EPAITUKO DITU

FMLN El Salvadorko gerrilak onartu egin zuen bere bi gerrilariak errematatu zituztela gerrilak botatuko elikoptero bateko bi laguntzaile iparramerikarrak (bestea istripuan hil zen). Onarpenarekin bat FMLNk bi gerrilariak gartzelaratu eta bere epaitegien pean jarri dituela azaldu zuen. FMLNko eledunek adierazi zuten iparramerikarrak lurraltu hura euren erabateko kontrolpean zegoenean hiz zituzten eta horrek FMLNren irudiaren aurkako ondorio larriak dakartza. Aldi berean uste dute gertaerak EEBBk El Salvadorko gobernuari dirulaguntza berluzatzeko aitzaki gisa balio izan duela.

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

SAN JUAN BAUTISTA
Villas auzoa
HERNANI

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

DIFERENTE C.B.
Gran Via kalea, 11
GROS AUZOA — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRETERIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8
ASTEASU

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

SUPER RENTERIA
Vicente Elicege kalea, 5
ERRETERIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO AIETE
Etxadi Saila
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

EKO

Vivodist

EROSKI KOOPERATIBAK EZIN 92-RA ARTE ITXOIN

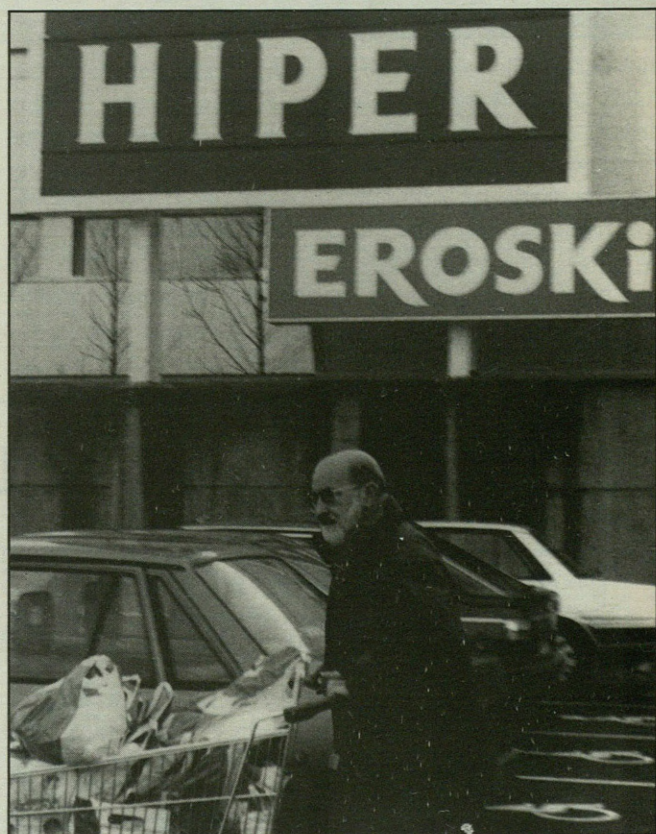
Merkatu Bakarrarekiko beldurra kideraman du Eroski kooperatiba kapital haundi eta mugikorren bila. Bazkide kapitalistak, honen seinale. Europatik etor litekeena kooperatibaren etorkizuna zalantzan jar ote dezakeen susmoan nahiago izan du Eroskik konpetentzia lagun izatea, etsai baino.

INORK gutxi imajinatu zukeen orain dela hainbat urte, kooperatibek kapitalistarik izan zezaketenik beronen bazkideen artean. Ez zen akaso sasoi horretan Europaren eragin zuzenik, ez zen kanpoko multinazionaletik hainbesteko beldurrik. Ez zukeen inork pentsatuko Europako Ekonomi Elkarrekin zeharka norabide horretan bultzatuko zuenik bere baitako oro. Garai hartako usteak uste, gaur egungo kooperatibak, Eroski kasu, hasierako planteamentuak zabaltzeari ekin dio, 92ak ekar dezakeenaren baitan esparrua ziurtatzeko.

Arrasate Kooperatiba Taldeak, bere hastapenetan, urte batzuetako esperien-

tziak erakutsita, gizarte kapitalistan iraun ahal izan, eta gero eta gehiago zabaltzeko, ingurune propioa sortu behar lukeela erabaki zuten heldu zitzaion Eroskiri plazaratzeko ordua. 1969. urtean bederatzi kontsumo kooperatibak, 7.913 bazkidek, bat egin zuten. Kontsumo kooperatiba bakarrean baturik, dispersioa eta erabaki organoen ugaltzea galarazi nahi zuten, kontsumo sektorearen atomizazioari muga jartzea xedea.

Mantso baina tinko, Eroski kooperatibak bere sorleku izan zen bailaratik kanpora hedaltzeari ekin dio. 1985. urtean 225 denda zituen; horietatik 90 propioak ziren, eta gainontzeko 125ak asoziatuak. 85.000

Prebisioren arabera, 93rako salmenten zifra 300.000 milioi pezetatakoa izango du Eroski-k.

metro karratu eta 26.253 milioiko salmenta guztira. 1.228 langile-bazkidek eta 130.702 kontsumitzailek osatzen zuten taldea. 1989. urtean, 59.944 milioi jasotzen zituen salmentetatik, aurreko urtean baino %26 gehiago. Ordurako hiru dis-

tribuzio gune zituen eta 7.833 milioitako inbertsio aurrekontua.

Produktuen kalitateari dagokionez, bazter guztietan sortu diren presioek eraginda, kooperatibak badu erosleari eskainitako informaziozko tarterik. Eroski-

de eta Eroski aldizkariak sortu zituen kontsumitzai-
learen eskubideei begira. Gaur egun bi informazio bide hauetatik 1.272.000 ale banatzen ditu urtean, eta horietaz gain hainbat monografiko eta liburu.

Ez dira, halaber, kooperatibaren zabaltze planak Hego Euskal Herrira mugatu. Lehenik Balentziara zabaltu zituen bere produktuak Consum-en bidez. Eta geroztik, kooperatiba balentziar honekin bat eginik,

biek sortutako Eroski Taldearen bidez, Estatu Espainolean ezezik Europako herrietan ere emango dituzte hurrengo urratsak.

Estatu Espainolari dagokionez, elkarte honek dagoeneko 3.600 enplegatu

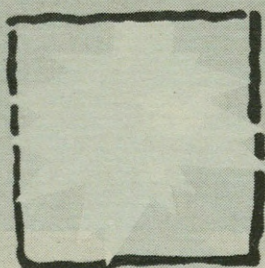
Eroski-k, eta kooperatibek orohar, hasierako planteamentuak zabaltzeari ekin diote, 92ak ekar dezakeenaren baitan esparrua ziurtatzeko.

ditu, 163 denda propio eta 230 frankizatu. 95.000 milioetako dirutza, horretaz gain, negozioetarako.

Bazkide kapitalistak

Datozen 3 urteetan 73.000 milioi inbertitzeko asmoa dute. Estatu Espainolean 7.600 m²ko azalerako 11 hiper, 2.500 m²ko 25 maxi eta 800 m²ko 42 supermerkatu zabaltzekotan dabiltza. Prebisioren arabera, 93rako salmenten zifra 300.000 milioi pezetatakoa da.

ARGIA

EUSKAL KULTURAREN
URTEKARIA 90

URTEKARIA 90

euskal
kulturaren
segimendua
egiteko
ezinbestekoa

LIBURUDENDETAN SALGAI

Eroski-ren ezaugarri bereziak

ARRASATEKO Kooperatiba Mugimenduaren taldekoa da EROSKI. Arrasate kooperatibismoaren Meka edo antzeko zerbait izatera iritsi da. Baina, kooperatibismoa orokorrean harturik? Arrasate aldera garapen errejionalaren ikuspuntutik begiratzen duten autoreak badiren arren eta horregatik zernahi eratako kooperatiben integratzea azpimarratzen duten; hala ere, industri kooperatibismoan ipinitako enfasian dago erakargarritasun nagusia. Munduan arrakastarik apalena izan duen kooperatibismoa hori bait da, baina erakargarritasun hori areagotzen da sistema kapitalistaren alternatiba gisa ikusten delako, kooperatiba hauetan agertzen bait zaigu lanaren nagusigoa eta kapitala lanaren mirabe. Bertako industri kooperatibei esker da eza-guna Arrasate batez ere. Zein dira kontestu honetan Eroski-ren ezaugarriak?

Historikoki garrantzirik handiena izan dutenak kontsumo kooperatibak izan dira. Eta ez hedadura zabala-goagatik soilik, baita izan duten eduki doktrinalagatik ere. Lan kooperatibek maila xumeagoa izan dute bai praktikan eta baita teorikoen artean ere. Lan kooperatibek teorikoen artean iraganean izan zuten estima apala, pro-

dukzio kooperatiben ahule-ria eta kontsumo kooperati-ben sendotasuna zela bide izan zitekeen behar bada.

Egoera horrekin batera, aldeketasun teoriko garrantzitsuak izan zituen kontsumo kooperatibak, Carlos Gide frantziar kooperatibista eta ekonomilari ospetsuare-na batez ere. Honek kontsumitzailearen nagusigoari, zientzi ekonomikoak aldarrikatua, ihardun bidea ireki zion kontsumo kooperati-ben ugaltzearen ildotik. Eta haren jarraitzaile den B. Lavergneren hitzetan mezua ez zen ilunagoa: «Doktrina kooperatibistak irakasten di-gun bezala, politikaren alor-rean nagusigoa herriari da-gokion eran, gizarte eta eko-nomiaren alorrean kontsumitzailearen esku izan behar du nagusigoak, eta ez pro-dukture edo enpresari- esku, ekonomia kapitalistaren teorikoek eta sozialista erre-gormatzaileek luzaroegi si-nestarazi nahi izan duten be-zala».

Gaur egun beste egoera batean gaude, bai ekono-miaren bilakaera orokorra-ren faseari dagokionez eta bai, bereziki, mugimendu kooperatiboari dagokionez.

Kontsumo gizartean, eta itxuraz bestela den arren, kontsumitzailearen nagusi-goia gain behera hasia da industri guztiahaldunaren

gailentzea neurrigabeko pu-blizitatearen eraginez. Kon-tsumoa jainkotu du egungo kapitalismoak. Egungo gi-zakiak galdu du askatasuna eta ez da bere buruaren jabe, mirabe eta alienatua geratu da, gizarte industrialaren es-kakizunen menpe.

Aginduak azokari ez diz-kio ematen kontsumitzaileak, eta ez azokak enpresa produzitzaileari ere. Ordena aldatu egin da. Industrialak erabakitzen duena erosten du kontsumitzaileak, eta in-dustrialak ezarri prezioan. Harrigarria bada ere, indus-trialaren esanetara gaude kontsumo gizartean.

Kontestu honetan, kon-tsumo kooperatibek badute zer egin garrantzitsua kon-tsumitzaileen defentsan, abusu, iruzur eta gezurra da-rabilen publizitatearen aur-ka. Eroski-k bere gain har-tzen du arlo hori, kontsumi-tzaileak inizatiba har dezan ahaleginduz, enpresa bana-tzaile bihur dadin eta produ-zitzailea zerbait baldintzatar-a makur eraziko duen negozio bolumenera jo dezan.

Beste alde batetik, kon-tsumitzaile hezi, arduradun, jakinaren gaineko, eskuharle eta ohartuak lortzeko lan eredugarria egiten ari da Eroski. Helburu horrekin lan eskerga egiten du kontsu-moari buruzko ihardunaldi eta idazkien bidez, Eroski

aldizkaria dugu adibide ar-gia. Analisi laboratorien bidez egiten du borroka pu-blizitate faltsoaren aurka eta osasuna babesteko eskubi-dearen alde.

Badu Eroski-k beste alder-di nabarmen eta berezia. Orain arteko kontsumo kooperatibarentzat bazkidea kontsumitzailea zen soilik, kooperatiba horetako langi-leak soldatapeko huts zire-larik. Bazkide langileak eta bazkide kontsumitzaileak di-ra Eroski baita eta hori da duen ezaugarriarik nabarme-netariko bat. Kontsumitzaile direnez dira bazkide, bazki-de kontsumitzaileak eta lan-gile direnez bazkide langi-leak.

Kooperatibismoaren oi-narriekin bat dator bete be-tean berezitasun hori, kon-tsumo kooperatibak sendotu eta sustatzeko gai da eta Eroski-ri zor zaion aporta-zioa da.

Kontsumo kooperatiben filosofia modernoa bere egi-ten du Eroski-k eta aldi be-rean langileen kooperatiba izatea da egiten duen apor-tazio originala, hori da la-burbilduz amaitzeko esan daitekeena.

DIONISIO ARANZADI

Deustuko Unibertsitateko dekanoa izandakoa

Urrutiago jo ahal izateko kapital kopuru handia eta mugikorren beharrak bi-de anbizioetara eraman du kooperatiba. Eroski Tal-dearen politikaren adieraz-garri dira Antonio Cancelo lehendakariak ONCEekin (Espainiako Itsuen Erakun-de Nazionala) akordioa si-natzerakoan prentsaurre-

koan botatuko hitzak: «dis-tribuzioaren sektorearen barruan leku pribilegiatua izan nahi dugu eta mugak gainditu. Sektore hau izu-garri aldatzen ari da, eta aurki, merkatu nazionalak kapital espainoleko bi edo hiru enpresarentzat baka-rrik izango du lekua».

ONCEk Eroski Taldearen

partizipazio bat erosi du. Baina ez da enpresa baka-rra. Banka Publikoarekin ere izan du trataturik, BCA-rekin (Nekazal Mailegu Bankua) alegia.

Eroskik sortuko dituen hipermerkatu horietarako sozietate anonimoak bide-ratuko dira batez ere koo-peratiben tradizioa eskasa

den lekuetan, eta Eroski eta Consumen esparrua iritsi ez den lekuetan. ONCEk, guzti honetan, %15-20 izango du, BCAREN antzean, Eroskik %50 baino piska bat gehi-xeago eta partizipazioaren bat zuzendaritzak eskura-tuko du. Akordio hau dela eta, ONCEk hiru urtetan 70.000 milioi jarri beharko

Produktuen kalitateari dagokionez, kooperatibak badu erosleri eskainitako informaziorako tarterik: Eroskide eta Eroski aldizkariak.

ditu proiektu honen mesedetan datozen hiru urteetan. Trukean, Eroski Taldeko komertzio guztietan, baita sortuko diren ere, kupoia saltzeko kabinak erai-kiko dira, eta hainbat gutxiagotu ere lanean jarriko dira dendetan. Zabaltze proiektu honek pentsatu bezala aurrera egiten badu, fakturazioak aurtengo 93.000 milioietatik 300.000 milioietara joko du.

ONCE, Leclerc... noraino?

ONCEekin egindako akordioa baino harago jo du Eroskik: bi aste baino ez dela, Scaouest Leclerc mugimenduaren baitako distribuzio elkarte frantsesarekin Acel Erosketa Elkartea sortu du. Honen helburua probedore eta fabrikanteekin

Kooperatibismoak, bere helburuak bete ahal izateko, edozein eratako figura juridikoa erabil lezakeela asumitu behar du.●

ANTONIO CANCELO, EROSKI-KO LEHENDAKARIA

egin beharreko negozioak komunak eta globalizatuak izatea da lehenik, eta baita erosketetarako eta aprobisionamendurako baldintza hobeak lortzea ere.

Elkarte honetan dauden bazkideek teknikari eta teknologien trukea egin ahal izango dute. Elkartea lanean jar dadin, zuzendari-tzaz arduratuko den gerentzi komite bat sortu dute. Helburu zehatzei bagagotzkie, Europako eta Estatu Espainoleko fabrikanteei aurrerantzean elkarrekin erosiko dizkiete produktuak, eta esportatu ere bien artean egingo dute. Marka propioak kaleratzeko gestiotan ere ari dira.

Leclerc 560 salmentagune ditu Estatu Frantsean, horietatik 187 hipermerkatuak. Zentro hauetan 25.000 langile ditu. Leclerc 1,6 bilioi pezeta lortu ditu aurren, Estatu Frantsean saldutako guztia %12.

Aurki Leclerc, Eguberrietarako ziurrenik, hipermerkatu bat zabalduko du Iruñean, eta 1993. urterako Estatu Espainolean 5 izango dituela espero du. Leclercen dimentsioaz jabetzeko datu adierazgarria izan lite-

Errenta politika behar dugu nekazariok

KONTSUMO koo-peratibek Merkatu Bakar-
rako karrera ero horre-
tan sartuta, frontierak za-
baldu beharrean daude.
Zentzu honetan, Pryca,
Mamut edo antzekoen pare
dago Eroski, hipermerka-
tuekin norgehiagokoa,
konpetentzia lege izaki.

Europarekin harrema-
netan jartzen garen neu-
rrian, Merkatu Bakarrera
goaz. Bakoitzak daukan
ahalmena, nork bere ad-
ministrazioa kontutan, el-
karrekin zeinezkorik gabe
konpetitzeari ekin beharko
omen diogu. Politika hon-
en arabera baserritarra
guztiz kaltetua geratuko
da, batez ere Hegoaldekoa,
Iparra beti bait da desa-
roilatuagoa, Hegoa beti da
pobreagoa, txikiagoa,
subdesarroilatuagoa.

Munduari begira, gaur
egun arazoa ez da Ekialdea
eta Mendebaldea, Iparra
eta Hegoa baizik. Hor dago
gaur egungo arazoaren
gakoa: nazio aberatsak al-

de batetik, nazio pobreak
bestetik. GATTen (Arantzel
eta Merkataritzari Buruzko
Akordio Orokorra) ingu-
ruan, merkatuaren liberali-
zatztea gertatuta da.

Orain arteko politikak,
kontsumorako enpresa
haundi hauek finkatu ditu
han-hemenka, eta horiek
diseinatu dituzte kontsumo
ohiturak, nekazaritza gutxi
batzuen esku egon dadin
pentsamolde horretara
makur araziz. Eroski be-
zalako komertzial kateak
finkatzen dira eta Europa-
ko produkzioa horien bi-
tarteaz saltzen da. Hemengo
biztanlego progrea horie-
tara doa erosketak egitera,
hori da progresoa. Hortxe
dago ekonomia goitik
behera astintzen duen
kontsumo katea, beti ere
multinazionalen aldekoa.
Horretxek nekazaritza bere
esanetara egokituko du.

Gure ustez, hemen po-
tentziatu eta lagundu behar
dena ingurune nekazaria
da, horretarako zonaldeak

defenditu behar ditugu,
baina biziarekin, ez dadila
produkzioa baserritar gu-
txiren eskuetan egon, ba-
natua eta orekatua baizik.
Bide estandarizatuak hau-
tsi behar ditugu, lekuan
lekuko politika eraman
behar da aurrera. Gero ho-
nek kate bereziak ekarriko
ditu produktoa komertzia-
lizatzeko. Horretarako ez
dute hiper haundiek balio.
Hauek Holandan kamioia
kargatu, etorri eta hustu
baino ez bait dute egiten.

Gure planteamentu eko-
nomikoa askoz ere zuzen-
agoa izango litzateke,
kontsumitzaileekin harre-
man estuagoa beharko
genuke, salmenta zuzenak,
kontrolatuak, baina guztiz
lagunduak, kalitatezko
produktuari begira dagoen
plangintza. Estatu bakoit-
zak lor dezala autosufi-
zientzi maila elikagaiekin,
eskubide den bezala.

Baserritarren errentak
izugarri jeisten dira, ez da-
go gustorik ez laguntzarik

baserrietan aritzeko. Gaz-
teek, beraz, alde egiten du-
te. Honek desertifikazioa
eragiten du, monokulti-
boa, hemengo kasuan pi-
nua, eta monokultibo oro
bizitzaren aurka doa, bizia
dagoen lekuan dibertsifi-
kazio haundiagoa dago.
Ingurunea bertan bizi de-
nak zaintzen du hoberen,
gertuena hura dagoelako.
Leku zailetan egonagatik
errentari zuzenean dago-
kion politika beharko ge-
nuk.

Eroskiren politika he-
mengo nekazariontzat
guztiz kaltegarria da. Eros-
kiri berdin zaio produktu
zuria Gurelesarekin kale-
ratzea ala Danonerekin
tratua egitea, gainera Eros-
kik marka sortzen duenez,
hark agintzen du. Imajina
oso ona ematen du, baina
hemengo produkzioaren
aurkako politika aurrera
eramanda.

ALBERTO ALDASORO

EHNEko kidea

ke Estatu Batuetako
Baltimore hirian hipermerkatu
bat zabaltzeko
duen asmoa.

Eroski Taldeak
horniketa baldin-
itzak hobetu
beharko ditu
Frantziako merka-
tuko produktu
maila eta baldin-
tzetara heldu ahal
izateko. Frantziara

ezetik Leclercen inportazio
erakundearen bitartez, mer-
katu internazionalen sar-
tzeo ere izango du aitzaki-
rik.

Eroski taldeko presiden-
tea den Antonio Canceloren
hitzetan: «distribuzio sek-
torean gertatzen ari den
iraultzak erreflexio esfor-

tzu haundi bat egitera
behartzen ditu elkarte guz-
tiak. Kooperatibismoak,
bere helburuak bete ahal
izateko, edozein eratako

figura juridikoa
erabil lezakeela
asumitu behar du.
Gainera beste el-
karteeekin ere
akordioa sinatzea
lortu behar du,
zenbat eta ger-
tuagokoak izan
hobe, esfortzuak
batuak izan dai-
tezen, mundu
honetan bakar-
tiak hondamene-
ra kondenatuak bait dau-
de».

Garbiñe Ubeda

ETXEAK HUTSIK ZERTARAKO?

Europan zehar aski hedatu den mugimendua da etxe okupatzaileena. Alemanian lortu baldin badu ere oihartzunik handiena, Londresen ere etxe pila dago okupaturik, eta denetara ehun-milaka izango dira europar okupatzaileak. Gurean ere azken urte, hil eta egunetan arrapiztu den fenomeno soziala.

HERNANIKO goardia zibilen koartela zena dugu joan den urtean okupatu zen etxeetako bat. Egin dugun etxez etxeko jirabuel-tan kondiziorik txarrenetakoak ere bertan ikusi ditugu. Izan ere Iberduerok kablea —kable luze eta gares-

tia— moztu eta eraman zietenik, hotz ederra zuputzen ari dira bertako lagunak. Arropa eskuz garbitu, ilundutakoan lumigasa edo kandlekin nolabait ere konpondu... baina hotzak erremedio zailagoa du.

Hasiera batean sartu zi-

ren hogeitaka lagunetarik, hamabi baizik ez dira gelditzen. «Roilo txar» eta baldintza eskasekin erre egin direnak badira, hernaniar askok momentu batean norbere etxeko «erosotasuna» hobetsi duela. Han segitzen dutenek ez dute lasai asko segitzen. «Orain ura kenduko digutela zurrumurruek badira —esaten digu Alaznek—; eta urik gabe bai ez dagoela bizitzerik hemen». Pauso hori eraikuntza Espainiako Defentsa ministraritzatik Udaletxearen eskuetara pasatzerakoan emango litzateke; eta Udaletxearekin ez dute hartu-eman estuegirik. «Alkatearekin hitz egin izan dugu

baina, beti kolega moduan, alkate moduan ez gara esistitzen». Erroldatzera joan dira eta «alkateak [HB] hura koartela zela eta ezin zela bertan erroldatu», esan omen zien. Ezintasun horren legaltasunaz abokatu batekin mintzatzekotan dira orain gazte okupatzaileak.

«Gauzak esaten dira —Pili mintzo da—: jantokia jarri behar dutela, langabe-etxe bat, etxeak moldatu eta saldu...» Bitartean, zemento eta pinturan, eta leihoak eta paretak txukuntzen inbertsio polita egin du koadrila honek. Kontutan izan etxea erdi erreta utzi zutela txapel oker haiek, eta desinfektatu eta arratoi mordoska hil behar izan dutela orain arte. Anekdota gisa, gomazko pilota bat aurkitu zuten sotano-gisa batean, non «pelota democrática» idatzirik zegoen.

Txit leku dotorean erakita dagoen etxe honen funtzionamendua asteroko bilerekin erregulatzen da. «Hori, hasieran. Gero, betikoak azaltzen ginen eta batzuek ilusioa galdu...» Nor sartu, nor ez, asanbladak erabakitzen du, teoriar, baina, «ni sartu naizen bezala, beste bat sar dadin zelan galerazi dezaket», diosku Durangoko Alaznek, Zorroagan ikasi eta euska-

Agustín, bere alabak —zutik— eta Murtxe Oriako okupatzaileak.

razko klaseak ematen di-
tuen. «Hika» eta «Bai» an-
tzerki taldeetako bi lagun
ere badira, beste batek ta-
bernan lan egiten du... Lau
lagunek pobrezia-lagun-
tzak jasotzen dituzte Udale-
txetik. Etorkizunari buruz-
ko segurantzarik eza da
Igartzagainan fuerteen na-
baritu duguna.

Zapatari: errepresioa

Hernanikoek euren auzoe-
kin hasieratik harreman
onak —jendearen harridu-
rak alde bat— izan dituzten
bezala, Zapatarikoek ere
dexente hobetu dituzte az-
ken garaiotan. «Umeak
etortzen dira eta lehengoan
auzoko batek bi ohe ekarri
zizkigun, ez genituen behar
baina eskertu egiten da»,
esaten digu izena estaltzea
gurago duen Zapatariko ba-
tek.

Zapatari etxea oso ezagu-
na da Donostian. Ibaetan
dago eta lehen Paulino Uz-
kudun boxealariarena zen.
Badu hiru urte hamabost
bat lagunek okupatu zute-
la, eta dagoeneko 30 aldiz
joan zaizkie «txakurrak». Badituzte fitxak, prebari-
kazio salaketak eta zeinna-
hi eragozpen, fatxeekiko
«enkontru»ez ez mintza-
tzeagatik. Baina «kriston
martxa» daukate. Sala ba-
tean egoten dira bilduta txi-
miniaren ondoan, edo bizi-
kleta tailerrean, edo musi-
ka jotzen... «Lehen oiloak
ere bagenituen, eta auto-
biak bestaldean baratza txi-
ki bat —esaten digu gure
anfitrionak—, baina igual
orain aldatzen dugu hazi-
a eta udan biltzeko garaian
terreno horietan ez da-
kit-zer egiten duten». Segu-
rantzarik eza, berriro. «On-
doan bulego batzuk egiten

Alazne eta Pili —buru-painueloekin—,
Hernaniko beren etxeko sukaldean.

ari dira, babes ofizialeko
etxeak —10 milioitan!...
Guk zer pintatzen dugu
hor?: Bota egin nahiko gai-
tuzte».

Halere oso majo dute
etxea, jendeak kalera bota-
tako muebleak etxeratu di-
tuzte, gizarteak mespretxa-
tzen dituen fruitu eta landa-
reak bildu, eta ahal dituzte-

nak: ogia, jaboia, etxean
produzitzen dituzte. Do-
nostiarrek dira gehienak,
eta oso jende aktiboa: insu-
misioaren alde, autobien
kontra, komando autono-
moetako jendea bisitak
antolatzen...

Behin, kooperatiba bat
antolatzen ere saiatu ziren,
Nafarroatik patata, Iparral-

Donostiako Zapatariko
hamalau lagunek
bizimodu alternatibo
bat eraman nahi dute.

Iruñeko etxe okupatzaileek prentsaurre bidez manifestazioa iragarri zuten urtarrilaren 18rako.

detik arroz integrala, gauzak ahalik merkeen lortu eta inguruko «okupa-etxeak» hornitzekotan. Baina ez zen ongi atera, «lan handia bait zen, bolumen txikirako». «Hiru urteren buruan, familia bat bezala izatera heldu gara, oso ondo ezagutzen dugu elkar, ez gara moskeatzen...» Agi denez, etxe-okupatzea bizimodu tradizionalarekiko alternatiba gisa ere dakusa zenbaitek. Iruñeko okupatzaile batek esaten zigunez: «Taldean bizi nahi dugu, gizarte nardagarri honetan modu atraktibo bakarra bait da».

Abenduan Iruñea eta Baionan

Bizimodu alternatibo hori da, zenbait okupatzailearen ustetan, agintariekin jasaten ez dutena. «Inbiri da —zioskun iruinseme bategen—, haiek zortzi orduz lan puto batean ihardun beharra eta besteoi ez digute bizi era diferente bat eramaten utzi nahi». «Etxea nahi duenak, pagatu dezala»,

litzateke agintari horien filosofiaren oinarria; edo, etxeak okupatzen dituztenei buruz: «Ez badute dirurik, lanik egin nahi ez dutelako da».

Baina ez da hain erraza etxe bat «lege-bidez» lortzea. Inmobiliariaren espekulazioa ikustea besterik ez dago: etxe bat erosi, handik urte gutxitara bi-hiru bider garestiago saltzeko. Eta «etxe babestu» direlakoan prezioak, 7-9 milioi pezetan kasurik onenetan. Eta %13ko kredito larriak. Gazte batek etxea izateko egin behar duen esfortzua, aipatu beharrik ez dago. Galdera da: zenbat gaztek ezin du etxe bat izan? «Iruñealdean —diosku bertako «okupa» batek— 10.000 etxe dago hutsik; arratoiek baino eskubide gutxiago ote dugu guk?»

Behinik-behin Iruñeko horretan abenduko azkeneko astean eta urtarileko lehenbizikoan 15 lagun atxilotu ditu polizia, «mobida» desberdinetan. «Derrecho a techo» (sabai-eskubidea) lemapean ari diren gazte hauen eritziz, erre-

presioak bakarrik galerazten du jende gehiagok etxeak okupa ditzan. Eurek, hilaren 18rako manifestazio bat konbokatu dute, hainbat erakunderen euskarriaz. Jakina, oposizioa ere oso gogorra dute, Iruñeko artzapezpikua bera ere aurka jarri bait zaie.

Beste okupatzaile batzuk: Baionakoak. Pisu batzuk zenbait urtez eta beste batzuk orain dela zortzi hilabetetik hona hutsik ziztuen Espainiako karrikako etxea hogeitamar gaztek okupatu zuten, abenduaren 20an. Jakinarazi, ordea, 22an jakinarazi zuten, eta lege frantsesaren arabera neguko hiletan 48 ordu pasatu eta gero poliziak ezin ditu, auzitegira jo gabe, kalera bidali. Martxora arte, beraz, lasai —ez oso lasai, zeren eta «ultra»ren bat ere joan bait zaie zemai-ka.

— Gazte batek etxea izateko egin behar duen esfortzua, aipatu beharrik ez dago. Galdera da: zenbat gaztek ezin du etxe bat izan? ●

Baiona inguruko gazte hauek, konparazio Zapatarikoe bezala, ez dukete etxe premia gorriarik. Gurekin mintzatu diren Christophe eta Hartzeak arrazoi politiko-ekonomikoak argudiatzen dituzte: alokailu karoegiak, espekulazioa... Estatuak anitz jende «be-

hartsu» HLM direlakoetara («*Habitations au Loyer Modéré*») bideratzen du: etxe kaskar samarrak, baina geroz eta jende gehiagok (funtzionariak...) alokatu behar dituenak —lanik gabe dagoen batek, ordea, ezin iritsizko prezioetan askotan. Lehenengo aldia da, Baionan diren 1.795 etxe pribatu hutsetarik bat hartzen dena.

Oria auzoko «okupak»

Lasarteko Oria auzategiko okupak okupa bereziak dira. Etxe sail horietako 114 etxeetatik 87tan bizi da jendea, orotara 150en bat lagun. «*Hemen bakoitzak dauka bere historia*», esaten digu Agustín, Brunet-eko langileak. Brunet lehengo mendean ingelesk ezarritako ehungintza enpresa bat zen, 1986an itxi arazi zutena.

Enpresa horrek bere langileei, bertan lanean ari zirenen artean, pisu bana jartzen zien; ixterakoan, mobidak hasi ziren: etxe bat zutenak igual ondokoa hutsik ikusi eta hura hobeto zegoela eta hara pasatu ziren; igual auzo batek etxe bat okupatu eta 150.000 pezetatan beste bati saldu zion; beste lasartear batzuk hasi ziren heltzen...

Agustínek bi alaba ditu, Elena eta Mónica, eta, konponketa batzuk eginda, ezkonterako pisu bana jarri die. «*Gu* —esaten digu Elena— alaba izan bitartean etxe horretan izan ginen, eta gero jonki batzuk atera erazi genituen beste etxe batetik eta hara pasatu ginen». Mónica larunbat honetan ezkontzekoa da. Aita

lanik gabe, mutila txatarre-ria batean ari, bera ume zaintzen hasi berri da... Diru gutxi. Etxean ez dute dutxarik eta komunera joateko ere etxetik kanpora atera behar dute. «*Garbi dago hemen bagaude beste inora joan ezin gaitezkeelako dela*», esaten digu orain dela lau urte etxe batera sartutako Mertxek, «*ama soltero*» bezala Udaletxera subentzio eskatzera joan eta «*Orian zelako*» ukatu ziotena.

PSOEren alkatesa duen Lasarteko Udaletxeak Oriatik heldu den edozein paper paralizatzeko agindua eman omen du. Azarotik hona ez dute onartzen inor errolda dadin. Garbi dago paper legalik izan dezaten ez dutela nahi. Iaz bi lagun epaitu zituzten baina ez zen joan, ez geldi zitezen erabaki. Abenduan berriz, ertzainen lehenbiziko ekintza izan zen: «*Alkatesaren lagun baten etxean sartu bait zen bikote bat, atera egin zuten*», kontatzen digute. Komisaldegian gau batzuk pasa eta gero ordea, eta auzoen laguntzaz, itzuli egin dira, beste pisu batera.

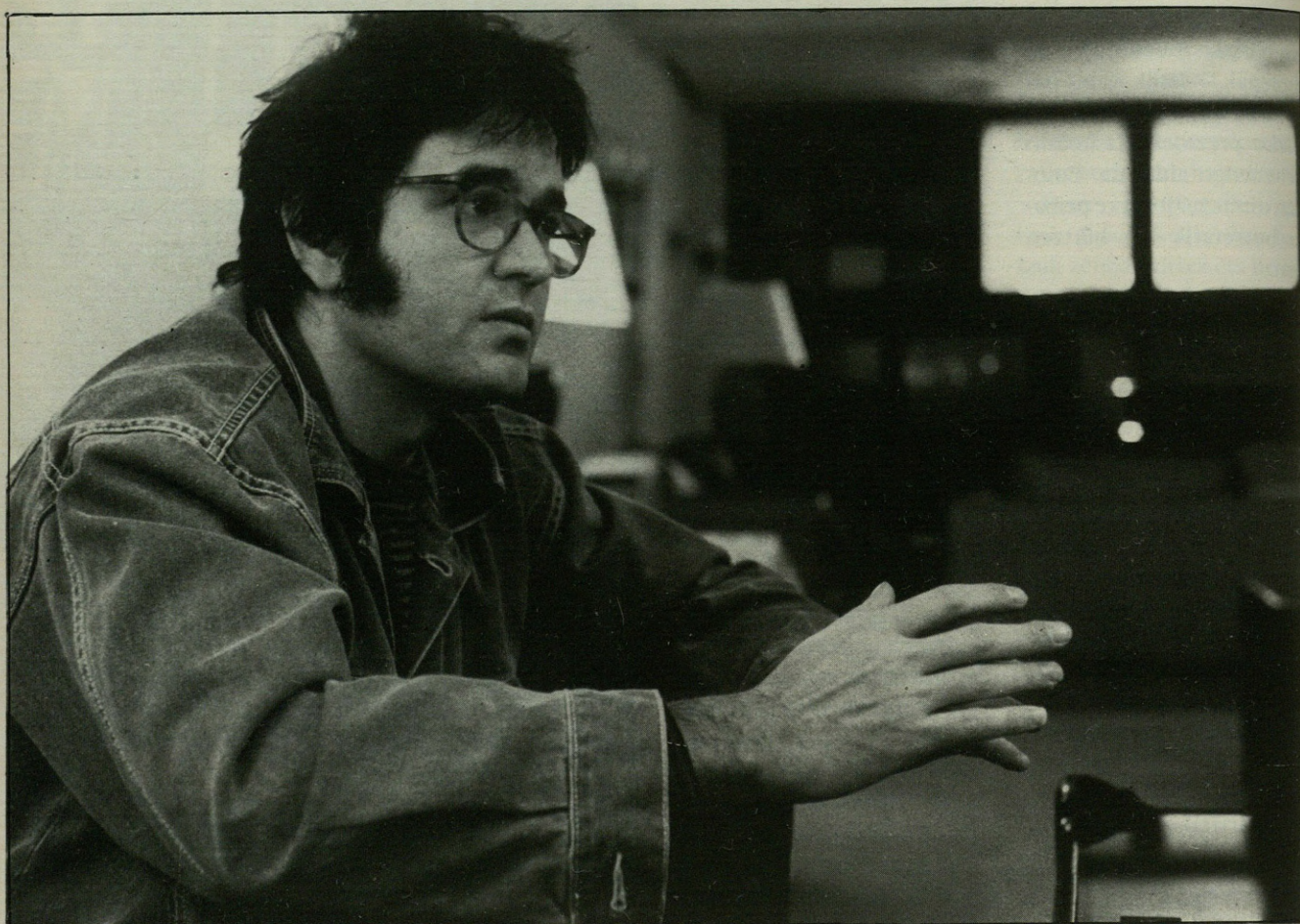
Zail izango da, momentua iritsita, auzo hau jendez hustutzen. Eta ez bakarrik nora joanik ez dutelako (aldamenean, Urbarten, «*intres baxuko*» etxe batzuk ipini dituzte... 9,5 milioitan), jendea solidarizatu egiten delako baizik. Zerbaitegatik deituko dio Oriari jendeak «*Errusia txikia*». «*Honbre, beti izaten dira parte hartzen ez dutenak* —esaten digu Agustínek—; *fabrika itxi zutenean bezala, batzuk pankartarekin eta beste batzuk bazterretik begira —baina gero damutu egin ziren ederki!*» Auzo bilertara 30etik goiti lagun azaldu ohi da. Denen geroa bait

dago jokuan. Eta badakite bizitzaren berri. «*Alkatetzatik jendea zatitzen saiatuko dira, baina guk badakigu jendea ez dela kapritxoz sartzen hona*». «*Eta ez dakiena, denborarekin jabetu egiten da. Honengatik —beste emakumezko bat seinalatuz— hasieran drogadiktoa zela, bestea zela, aritu ziren, gero handik hilabete batzutara etxea txukuntzen hasi zen eta «bai neska jatorra!»».*

Pablo Sastre

Espainia karrikako
11 garrena: hogeitamar
lagunen bizitoki
zahar-berritua.

«Iturri guztiak ireki ditut»

Ruper Ordorika Gasteiz, eta Bilbo, eta beste hiri batzutako oñatiarra dugu. Rock tankerako musikak bere denborari eta euskarak bere inguruari lotzen duten mutil altu samarra. Esan gura duena ondo esaten duela ez bazaio iruditzen, begirada joaten zaio bila. Gitarrarik gabe atzeman dugu Lasarteko hotelean.

ARGIA. Zure historia Pott-en hasi zela jo ohi baldin bada ere, kontaiezazu zer-edo-zer lehenagoko denborez.

RUPER ORDORIKA. Bueno, ni Oñatikoa naiz

baina hamabi urterekin Gasteiza joan nintzen, eta nik uste dut distantzia horrek, Gasteizko giroa erabat erdalduna bait zen, eragin handia izan zuela ni kantuan euskaraz hasteko

garaian. Esker txarrekoa baldin bada ere, ni han pasabidean sentitu izan naiz; han eta leku gehienetan, egia esatera. Beti Oñatira, jaioterrira itzultzen naiz.

A. «Mundu guztia arrotza al

da ene herrian?»

R. O. Bai, nire kanta baten gaia da hori. Gogoratzen naiz behin Arestiren pape-rak ikusten, inbentarioa egiten, «inoiz Euskadi Estatu bada, multinazionala izango da» irakurri niola.

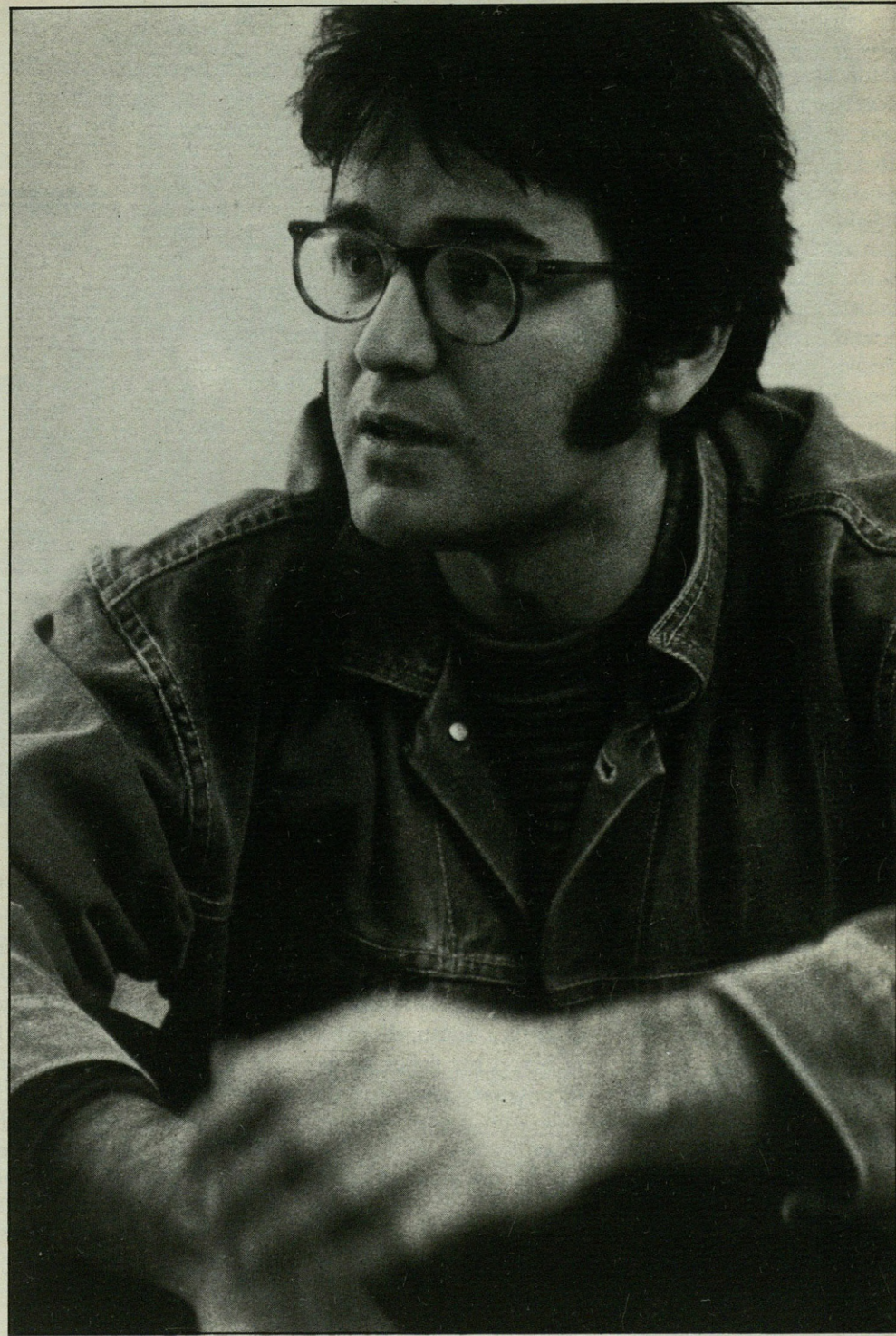
Potten historiarekin segituz, lehengoan 1973ko argazki bat topatu nuen, non kantan ari zen mutil bati gitarrak laguntzen ari nintzaion. Nik orduan etxean-eta ingelesez egiten nuen. Labeguerie-eta eza-gutzen nituen, «Ez dok hamairu» behin ere ez nuen ikusi baina gure aurrekoak bai. 20 urterekin hasi nintzen euskaraz kantatzen. Orduan musika euskaraz dantzaldietan egiten zen,

Koxka bezalako taldeekin.

Oso ongi gogoratzen naiz Benito Lertxundi, Oñatin, ikusi nuen aurrenekoaz. Orduan oso eritzi politiko sendokoa nintzen, arrazoi apologetikoengatik, defentsan, gaztetako «identitate arazoak», esan gura dut, kezkatua nintzela, «zergatik ez euskaraz?», galdetzen nion neure buruari. Benitorekin egun hartan elkar hizketa luze bat izan nuen, erdaraz, nik ez nuelako euskaraz egiten, gero hark idatzi ere egin zidan, material batzuk bidali... Orduan hura Davy Graham-en musikarekin eta Lizardiren poema batekin ari zen gauza bat egiten, eta nik hura entzunda harrituta gelditu nintzen eta Benito ere bai Grahamen musika ezagutzen nuelako, bion artean hizpidea izan zen, gero Xabier Lete eta Mikel Láborearen jarraitzaile ere izan nintzen, etxean ja egiten nuelarik zerbait. Benitoren zenbait burutaziorekin bat nentorren orduan, nahiz oso kritikatu zen momentu hartan: kantu zaharren ildotik. Nik bi urte egin nituen kantu zaharrak ikasten, musika tradizionalarekin beti izan dudana atxikimendu horrekin, ez bakarrik euskalduna... Natxo de Felipe ere ezagutu nuen, berari buruz ere latzak esaten ziren eta nik haiek gezurrak zirela konprobatu nuen; Oskorri izan zen hain zuzen ere ni eszenarioetara bultzatu ninduen.

A. Potten sartzen gara hortaz.

R. O. Han izan ginenontzat oso urte bereziak izan ziren haiek. Denboraz ikusita oso garbi ikusten dut: hura Bernardo Atxagaren inguruan sortu zen. Nik «Panpina ustela» ezagutu nuen eta han Atxagak argi-

taratu zituen bi poemarekin erabat inpresionatuta gelditu nintzen; ez zen gustatzen zitzaidan gauza bat: Lasa, Aresti ere oso gustoko nituen, baizik eta «mekaguen, nahiago nuke nik idatzi izan banu», hark zioena eta esateko modua, nire burua erabat identifikatuta

ikusi nuen. Hala ezagutu nuen, ordurako «Ziutateaz» kalean zén eta hango bi kanta egin nituen eta ja egunero elkartzen ginen. Hala xe elkartu ginen gero Joseba Sarrionaindia, Joxe Mari Iturralde, Jon Juaristi eta geroxeago Manu Ercillarekin ere.

«Potten era guztietako jendea ginen ideologiaz eta ofizioari buruzko kezkek mugitzen gintuen».

Oso mugimendu dinami-koa zen. Oraindik euskal-
dungoak ez zuen toki ofi-
zialetan lekurik eta inda-
rrak alde kreatibora zuzen-
tzen ziren gehiago. Potten
gauzak ikusteko era bat ez-
tabaidatzen zen, gu denon-
tzat eraikuntza ezarri zen.
Giroa ideologiaren arabera
taldekatuta zegoen, eta gu-
rean diferente zen: era guz-
tietako jendea ginen ideo-
logiaz eta erdal kulturare-
kin bagenuen, adibidez,
kontaktua. Heterodoxoak
ginen, ofizioari buruzko
kezkek mugitzen zuten tal-
dea.

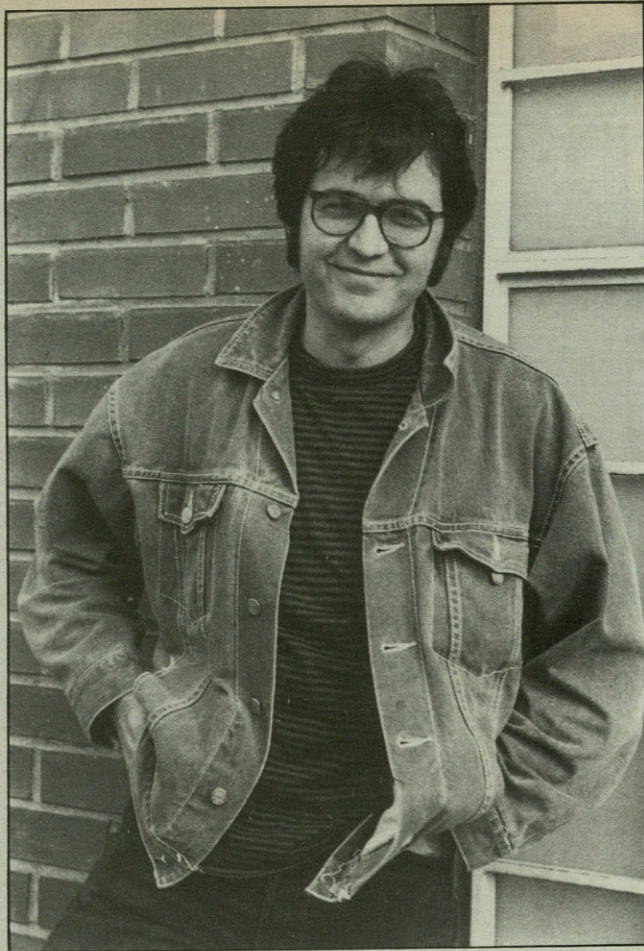
Nik uste dut Potten frui-
turik onena «Etiopia» argi-
taratzen laguntzea izan ze-
la.

A. Zure «Etiopia» «Hautsi
da anphora» izango zen.

R. O. Bai, geroxeagokoa
izan zen baina.

A. Zure lau diskoen inspi-
razio iturriak zein izan di-
ra?

R. O. Lehenbiziko hartan
baziren kantuak, baziren
poema kantatuak eta bazi-

«Kreazio munduan gauzak abertzaletasunaren ildotik
neurtzea aberraziotik oso gertu egon daiteke».

ren bertsoak. (Zein diferen-
tzia dagoen? Poema kanta-
tuak papererako eginda-
koak dira, kantuetan egitu-
ra berezi bat behar da ge-
hienetan eta gakoa melodia
bidez-edo eman beharra
dago). Musika taldean be-
rriz batzuk rocketik zeto-

zen, besteak euskal musika-
tik: nire konponente guz-
tiak sartu ziren hartan. Oso
akustikoa zen eta temati-
kan, Atxagagandik oso ger-
tu nenbilen.

Bigarrenengan («Ni ez naiz
Noruegako errege») nire,
Atxaga, Jimu eta Sarriren

NORTASUN AGIRIA

1956ko San Roque egunean jaio zen •
Bere aititxe-amamak batzuk

ataundarrak, besteak bilbotarrak ziren • Bere lanik serioenak,
«besterik ezean», sukaldeko mahaian burutu ditu • «Ez dakit
zer pasatzen zaidan: poesia asko irakurtzen dut, baina euskal
poesiarik ez» • Ez zaio lotako ametsik gogoratzen • Nongo
kaleetan ibiltzea gustatuko litzaiokeen galdetuta, Sarrionaindia
parafraseatzen digu: «Urrin deritzan aberriko kaleetan».

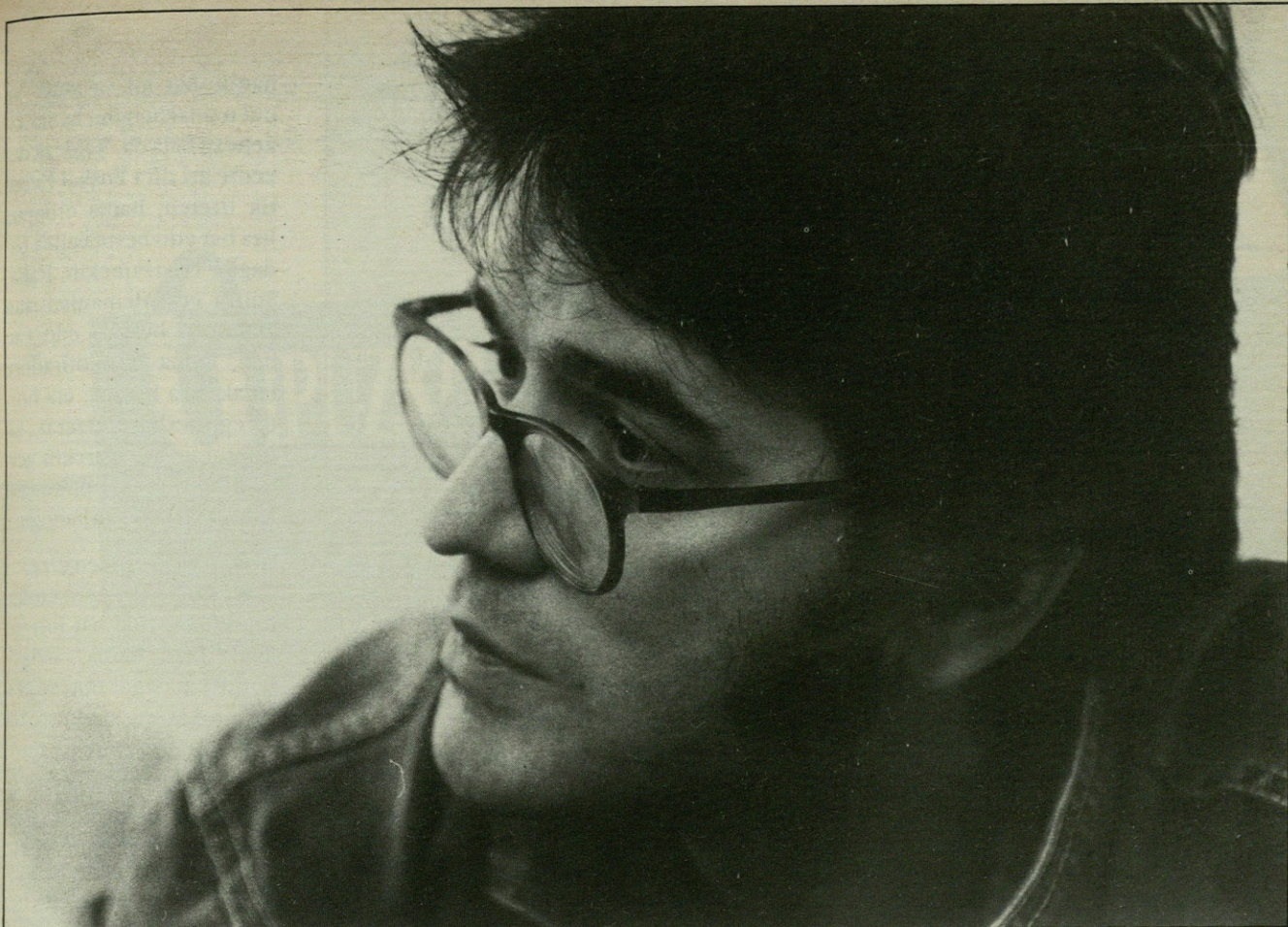
letrak baziren, eta talde so-
noridade baten bila nenbi-
len, nahiz eta oraindik oso
erabateko talde lana ez
izan. Jende aurreko lanaren
ondorioak ere ikusten zi-
ren.

«Bihotzerreak» talde-dis-
koa izan zen: arregloe-
tan-eta denok parte hartu
genuen, eta egituraz kantu-
ak ziren haiek. Lehenen-
goz letrak nireak ziren era-
bat.

Azkeneko honetan itu-
rriak ireki ditut. Kontradi-
torioa badirudi ere, nire ha-
sieretara joan naiz. Hiruga-
rrengan pentsatu bait
nuen: «hemendik segituz
gero, nire bide guztia hobe-
kuntza teknikora doa»
—nire burua sofistikazio
maila batean ikusten nuen,
niregandik urrun xamar ze-
goena. Ez nuen orijinalta-
sun faltasaren bila ibiltze-
rik nahi, eta nire gustoko
iturri guztiak ireki ditut.
Banuen, esan nahi dut, fija-
zio bat giroak lortzeko, ara-
zo musikaletan murgilduta
nenbilen, eta —neuretzat
behintzat— behin korrek-
zio maila bat izanez gero
horrek ez zeukan sentidu-
rik.

A. Beste alor batera pasa-
tuz: inoiz itzultzaile izan za-
ra.

R. O. Bai, eta asko gusta-
tu zait, baina egin ditudan
lanak ez dira neuregandik
sortu, onartu izan ditudan
eskaintzak izan dira. Inge-
lesez itzuli, ingelesezko
erreferentziak erabili izan
ditut, ez partikularzki mi-
resten nituelako, nire mun-
dua momentu batean an-
glosaxoia izan zelako bai-
zik. Nik musika anglosaxoi-
ra rockaren bidez sartu nin-
tzen, baina gerora, Irletako
kantu tradizionala ezagu-
tzen saiatu naiz —hango
tradizioak oso gertukoak
dira guretzat, mundu atlan-

tikoa oso interesantea da.

A. Beti musikarako idatzi izan duzu edo beste lanik al duzu?

R. O. Gauza bakan batzuk baditut, baina ez dut argitaratzerik pentsatzen, poesia denik eta modurik serioena bait da. Nik kantutak egiten ditut bakarrik.

A. Bakarkako lana, talde lana, nola sentitzen zara?

R. O. Talde lana zaila da, puntu bat lortu behar da... Beharra dago ordea, sonoridade aldetik, eta alderdi praktiko bat du... Baina aurrerantzean ez dut kentzen bakarka egiteko aukera. Jendea lehen kantautore gisa ibiltzen zen, baina ez da zirkuitorik izan, plazan kantuan ibiltzeak ez dio aukera handirik eman bakarrik aritu nahi izan duenari.

A. Pottekoekin zein harreman duzu gaur egun?

R. O. Oso estua, oso estua. Bizirik, erabat. Orain, begi-bistako arrazoiez, Sarriarekin testuen bidez daukat harremana, baina Jimu eta Atxagarekin kontaktuan nago etengabe. Atxaga beti da nire lehen irakurlea. Jimu Iturralderekin ere harreman handia daukat. Azkenaldian nik neronek idazten ditudan kantutak egin dezakedan oportunitate interesgarriena delakoan. Beste inoren testu bat hautatzeko nolabaiteko

afektua behar dut. Horregatik sartu dut laugarren honetan Sarriaren «ene begiek» izeneko kantu hori. Iruditzen zait testu horrek aukeratu nauela ni eta ez nik testua.

A. Zein sentimentu duzu hizkuntzarekiko; inoiz angustiarik sentitu izan duzu?

R. O. Bai, batzutan burutazio ilunak ditut euskal munduari buruz. Aldaketa kualitatibo ikaragarri bat ikusten dut; ikaratu egiten nau: ez ote garen ingurune enblematiko batean geldituko, non hizkuntzak beste paper bat hartuko duen.

Batzutan euskal munduan egoteak ito egiten nau, «sentimentu trajikoa» bait dut. Musika zaharrarekin ere gertatzen zait: Bizkaiko trikitixa, esate batera, nola desagertzen den ikustea. Halako tristura bat sentitzen dut, eta distantziatu nahi nuke; baina ezin

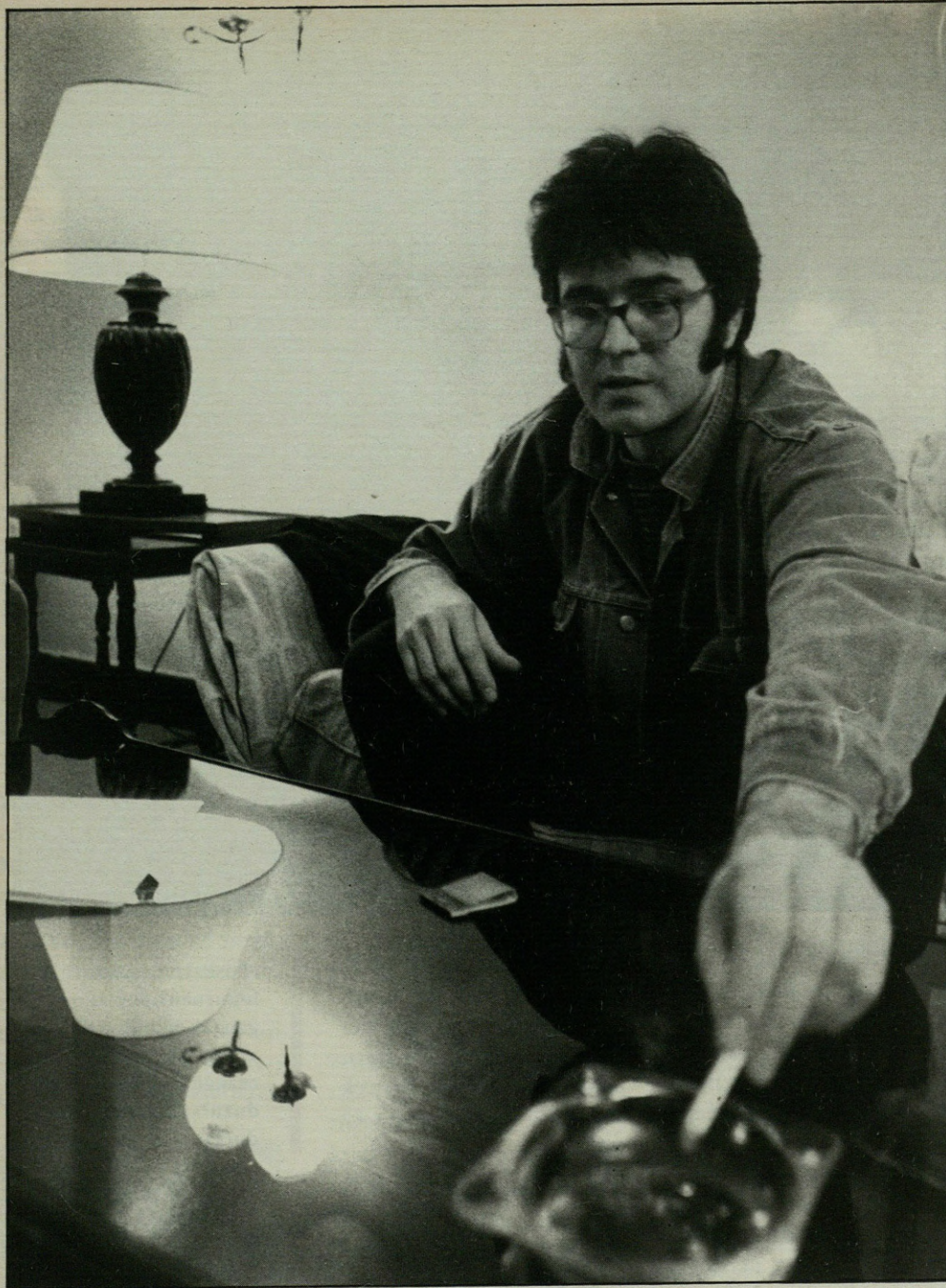
«Euskal musikaren inguruan honelako gauzak entzuten dira: «Zergatik rap edo reage musika egingo duzu?» «Inork egiten ez duelako». Horrorea!»

dut distantziatu. Finean, denok gaude esentzialismo baten barruan («euskal izpirituaren frantziskanismoa» aipatu zuen Letek), gehiago edo gutxiago. Hau gatazka leku ikaragarria da.

A. Europako nazio txikien patua...

R. O. Nazio bakoitzak bere ezberdintasunak edukiko ditu, gurean gakoa hizkuntzaren inguruan dagoela ikusten dut. Mutikoek oso ondo egin dezakete euskaraz, baina hizkuntzak balio izateko mundu bat behar du: euren heroeak euskaldunak al dira?

— Bizkaiko trikitixa nola desagertzen den ikusteak tristatu egiten nau, eta distantziatu nahi nuke; baina ezin dut distantziatu ●

«Kanturako askotan erabiltzendent euskalkien arteko ezberdintasuna, erregistro ezberdinak lortzekotan».

Izatez gero: buztinezkoak ote dira?

Honelakoetan sartzea arazoa ere bada baina arrisku handi bat ikusten dut: kreazio munduan gauzak abertzaletasunaren ildotik neurtzea; hori aberraziotik oso gertu egon daiteke. Haize gehiago behar dugu.

A. Musika munduan...

R. O. Azken urteotan geneukana defendatu dugu. Eraiketan ihardun du-

gu. Musika munduan zirkuitoak ondo ezarrita daude; hori lortuta dagoenez gero, geure mundua zabalitzen saiatu behar dugu. Beste bide batzuk ibili behar ditugu; hori izan da nire asmoa Madrilen argitaratzean, adibidez. Batzuek ez dute hemendik irteteko baterik interesik: ondo iruditzen zait —baina, zergatik ari dira hainbat talde desgertzen? Horri erantzun behar zaio. Rock taldeek, edo

estruktura horiek erabiltzen dituzten beste taldeek, zirkuito itxiak atzematen dituzte.

A. Estatu espainolera zabaldu ohi zarete.

R. O. Diru problema hutsa da. Gauzak ez dira beste inondik bideratuko: bertatik bideratu behar dira; eta, non dago hori bultzatuko duen egiturarik? Konprobazio batetik abiatzen naiz: euskaraz kantatzea oztopo

handi bat da —neuk ez nuen onartu nahi, baina azkenean hala da. Taldeak de xente ari dira Euskal Herri-
tik irteten, baina erdaraz. Jira bat edo beste egitea badago: Hertzainekin Italia, Suitza eta Alemanian izan ginenean bezala, edo Cuban, baina frankotiradore lanak dira horiek; eta hor-
tik egitura bat sortzera... Li-
teraturan Atxagarekin ger-
tatu dena; eta kanpoko ispi-
lu horren beharra badugu.

A. Itxiegi aritzen gara?

R. O. Sartuz gero euskal munduan, toki bat lortzen ahal duzu baina, arrisku handi bat dago: horren ar-
bera jokatzeari: «Jendeak zer nahi du, zer espero du?», horri erantzutea. Bide hor-
rek mediokritadeari —zentzurik arruntenean— atek irekitzen dizkio. Eus-
kal musikaren inguruan honelako gauzak entzuten di-
ra: «Zergatik rap edo reagge musika egingo duzu?» «Inork egiten ez duelako». Horrorea! Edo alderantziz: ezberdintasun bila ibiltzea, ez beste batek egiten duenaren tankerakoa egin nahi izatea. Azkenean: nork be-
re ofizioari ondo jarraitu, ez da besterik egin behar.

A. Zer diozu euskalkien eztabaidaz?

R. O. Oso debate inter-
resgarria da, hemengo hiz-
kuntza literarioak be-
har-beharrezkoa du. Nik kanturako askotan erabi-
ltzen dut euskalkien arteko ezberdintasuna, erregistro ezberdinak lortzekotan. Disko honetan lizentzia ugari hartu dut, gehienbat Bizkaiko berbeteatik. Azentuaren erabilpena be-
har-beharrezkoa ikusten dut nire lanetan.

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

Euskal dantzaren pauso erratuak

Ikuskin aipagarri zenbait alde batera, dantza munduak ez du aurrerapausorik eman.

MAIA Plisetskaia dantzari errusiarra Barakaldoko Dantza Munduko Izarren Nazioarteko Jaialdian izan zen joan den astean «Zisnearen heriotza» dantzatzeko. Zera aitortzen zuen «Egunkaria»-ri eskainitako elkar hizketan: «Errusian orain dena da txarra eta dantza bera ere txarra da. Bolehoi-a zeharo ahituta dago». Erantzun honekin topo egin bezain pronto etorri zitzaidan burura: «Aizu Maia, euskal dantza ere ez dabil osasun onez». Amets txiki bat ere egin nuen kronika hau egin bezperan, eta aurrez-aurre geundela pentsatuz, segidakoak aitortu nizkion: «Euskal Herrian saio ugari antolatzen da herriz herri, baina agerraldien kalitatea oso dudatan jartzekoa da, ez nik esaten dizudalako, dantzari eta dantzazaleek diotelako baino. Zerk eragiten duen egoera hau? Arrazoi anitz bada: Maixu eta monitoreak prestatzeko eskolarik

ez dago adibidez, antzerki munduan edo zinema munduko eskolen antzerkorik. Datu batez adieraziko dizut argi eta garbi: Eusko Jaurlaritzaren aurrekontuetan 65 milioitakoa —euskal erakunde guztien artean 150 milioi baino gutxiago eskaintzen diote— da egun jasotzen duen dirulaguntza (euskal dantza eta klasikoari zuzenduak). Euskal kulturaren arlorik baztertuena litzateke dantzarena».

«Azken hamar urte hauetan behera egin du egoerak. Talderik bada noski, 250 edo, baina emanaldiak murriztu

egin dira, eta are gehiago, herrietan zehar gordetzen diren dantza autok-tonoak mantedu dituzten talde txiki zenbaitek utzi egin du, honek suposatzen duenarekin, hots, politika egoiki baten faltan kultur ondarearen parte inportante baten galtzeko arriskua. Euskal Dantzarien Biltzarra eta Ikerfolk izeneko Elkartek ari dira ikerketa lanetan. Lehengora gatoz ordea, oso diru urriak jasotzen dituzte beren zereginetarako. Alde onak ere azpimarratu behar ditut noski: joan den urtean batetik bestera ibili zen

— Dantza munduarekiko politika lerro orokorrik ez dago, bitartekoak falta dira, eta guzti honi erantzuten ez zaion bitartean zaila izango da gero plazetan kalitatea eskatzea ●

«Euskal Jantzi Tradizionalak» erakusketa kasu».

«Zuk, Maia, dominatzen duzun alorrean berriz, dantza klasikoari dago-kionean, eskolarik eza ere arazo nagusia bihurtzen da. Eusko Jaurilaritzen Kultura Saileko «Dantza Aholkulari Batzordeak» Euskadiko Balleta sortzeari ekin dio, baina alor honetan ere eritziak kontrajarriak dira, beharrezkotzat jotzen den arren erizpi-deak eta lehentasunak ez direlako argi adierazten, eta badakizu, Erakundeek gauza handiak eta ikusgarriak egin nahi izaten dituzte, baina eta hori gertatzen da kasu honetan, euskal nortasun hori —euskal dantzak ezagutzak emango dio hori— gordetzen al du eta gordeko al du Euskadiko Balletak? Dirutan bederen, Jaurilaritzak dantza munduari eskaintzen dizkion 65 milioietatik 45 jaten ditu... Finean, eta horretara noa, dantza munduarekiko politika lerro orokorrik ez dago, bitartekoak falta dira, eta guzti honi erantzuten ez zaion bitartean zaila izango da gero plazetan kalitatea eskatzea. Gaztetan, eskolan, dantza mordo egiten da baina neska-mutilak heldutasun batera iristen direnean aukera gutxi dute oso dantza munduan jarraitzeko. Eta hor enbutua gertatzen da, ito egiten dira hainbat eta hainbat esfortzu. Eta hemengo artistak bestalde, dantzari gisa aritzea deliberatzen dutenak, kanpora joaten dira ikastera, karrera osatzera, lan egitera. Guzti hau bideratzeko ordua da, hartu beharreko neurriak hartzeko ordua. Ez gaitezke kanpoko izarrei begira gera soilik. Ez dezakegu pentsa gurea «folklore» hutsa denik.

ZINEMAREN munduan, dantza-ekin ez bezala, badira eskolak. Joan den astean, Gipuzkoako Urnieta herrian, beste eskola berri baten irekitzeko asmoa plazaratu zen. Andoainen, Erandion eta Gasteizen funtzionatzen dute lehendik daudenak. Joan den astean ere, eskola hauek akordio bat sinatu zuten ETBrekin, «Begi ani-

Zinema eta bideo eskolek «Begi anitza» programa egingo dute ETBn.

tza» programa berria beren gain hartuz. Asmoa: «Bideogile gazteen lanak erakutsi bezala promozioa egitea da, eta bide batez talentu berriak aurkitzea. Azken aldian egin diren dokumentalak, iragarkiak, sormenezko bideoak... denetarik agertuko da» zioen Hasier Etxeberria programaren bateragileak.

Adar askotatik heldu daitekeen gaia da zinema eta bideo eskolena. Oraindik orain, eta hainbat materiale begiratu dugun arren, ez dugu egin duten lanari buruzko tajuzko analisi-rik aurkitu. Hainbat urte badaramatzate funtzionatzen eta emaitzetaz ez dakigu deusik. Euren ikasketa programez, ikasketa teorikoak praktikan jartzeko moduez, jasotzen duten di-

ruez, ikasleek eskuratzen duten titularen baliagarritasunaz, eskolen arteko loturez, bakoitzaren funtzioaz, maila profesionalean duten inzidentziaz...

ETBrekin sinatutakoa bestalde oso berandu datorren iniziatiba da. Beharrezkoa. Ikasketa eremu honetan egiten ari denari buruz argitasun pis-kat emango diguna. Ikasleen lanak modu egoki batez plazaratzeko aukera eskain dezakeena. Azken finean, ikusentzunezko alorrean etorkizuneko profesionalak izango direnak merezi dute, eta merezi zuten lehendik ere, gutxiengo tratatu egokia.

J.J. Petrikorena

Itzulpengintzaz mahai ingurua

Literatur itzulpengintza hazten hasia den esparrua dugu. Zuloak nabarmentzen dira ordea, politika orokorraren zehaztapenean, itzultzen diren obren erizpide eta kalitatean, itzultzaileak bere lana burutzeko dituen baliapideetan, irakurle faltan, ikasketa ez homologatuetan... Adarretatik heldu nahi genion gaiari eta mahai inguruak eman digu horretarako aukera. Xabier Olarra, Xabier Mendiguren eta Koro Nabarro izan ditugu okasio honetan solaskide, kritiko eta era berean soluzio zenbaiten argia eman digutenak.

ITZULTZAILE Elkar-teak (EIZIE) Donostiako Al-de Zaharrean duen bule-goan bildu genituen gure hiru solaskideak. Itzulpen-gintza gai orokorregia izan zitekeela pentsatzen genuen mahai ingurua hasi aurretik, eta horregatik hain zuzen jo genuen ahalik eta gehien zehaztera. Literatur mun-duak alor honetan pairatzen duen egoerak bestalde me-rezi zuen sakonketa edo hurbilketa saiorik. Gure konbidatuek atea ireki di-gute eta mundu horretan sartu gara. Aghata Cristie itzuli du azkenekoz Koro Nabarro. Faulkner Xabier Olarrak. Garcia Marquez Xabier Mendigurenek. Ez diegu propaganda gehiago egingo, eta zuzenean joko dugu harira.

ARGIA. Itzulpengintza mailako politikarik egon ez

dagoela salatu izan duzue behin eta birritan. Has gaitezen gai honen inguruan.

X. MENDIGUREN. Sortzen ari da baina oraindik ez dago politika oso bat diseinatua eta egina. Alde ba-tetik, liburutegintza politika bat indartuz ari da. Hor dau-de bekak eta bestalde lite-ratura unibertsalaren itzul-pen proiektua, baina pare-parean eta abiadura berean beharko lukeen irakaskun-tzaren prestakuntza eta egi-turaketa ez da egin. Politika oso bat hartu eta bere koe-rentzia guztian begiratu beharko balitz erren ikusiko nuke alderdi horretatik. Po-litika baten atalak sortzen ari dira baina oraindik etorki-zunari begira ez dago egina eta egin beharko da. Neurri batean hori Estatu espai-niarraren kontestuan ere egiteke dago. Une honetan lau urteko lizentziatura

izango den itzultzaile ka-rreara aztertzen ari dira, eta horren baitan ere landu beharko da akademikoki dagoen hutsunea.

X. OLARRA. Itzultzai-leen Elkar-teak muturra sartu duenean, pausoak eman di-tuenean eta Jaurlaritzari proiektuak aurkeztu diz-kionean hasi da gauzatzen itzulpen politika deitzen duguna.

A. Jaurlaritza eta Elkar-teaz gain zeintzuek hartu behar dute parte politika honen diseinuan?

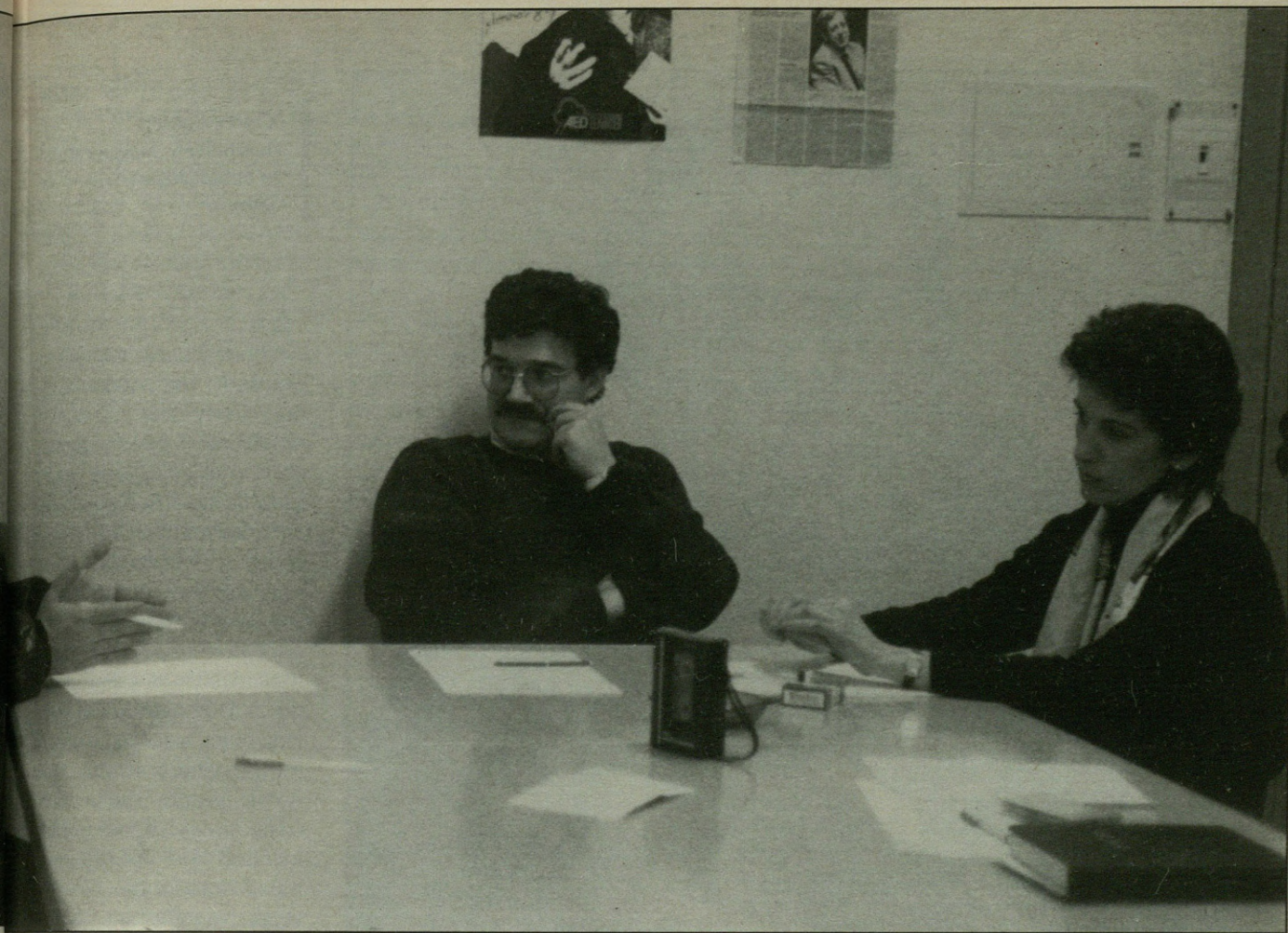
X.M. Politika honen gau-zatzeko sujetoak profesio-nalak beraiek dira. Euskal Herrian profesional batzuk badaude dagoeneko. Beste kontu bat da nola gibiztatu behar diren harremanak profesional horien eta bati-pat agintaritza akademi-koaren artean. Gobernuak

zubi bat egiten lagundu behar du, finean ez bait da erreza gertatzen, nahiz eta Elkar-tearen babesean, agin-taritza akademikoengana joan eta proiektuak mami-tzea. Orain bitartean bede-ren oso neketsua izan da solaskidetzaz hori, eta hor tartean zubigile batzuren bultzada beharrezkoa da.

A. Klasikoen Itzulpen Plangintza bestalde aurrena doa. Bost urteren buruan ehun autore itzultzeko egi-tasmoaz eta erabili diren erizpideez zer deritzozue?

X.O. Jaurlaritzarena plan-gintza egokia iruditzen zait, behar-beharrezkoa. Beste edozeinek egiten ez badu behintzat Gobernuak bere gain hartu behar du. Orain arte aukeratu diren obrak ere egokiak ikusten ditut. Bestalde, ekimen pribatuak baditu bere alorrak edo le-

kuak ere, eta horri ere ez dut uste oztoporik jarri behar zaionik. Zenbait kasutan gerta daiteke topo egitea, baina beno, zentzu piska batez jokatzuz gero ez ditugu astakaria handiak egingo. Literatura mundua hain zabala izanik, eta plangintza jakin bat dagoela ikusita, besteok ez dut uste propio topo egiten hasiko garenik.

X.M. Helburua mundu literaturan ospea izan duten obrak euskarara itzultzen hastea izan da, ez hain zuzen azken orduko obrak, best-sellerrak edo. Kalitate kon-

trastatua duten obrak dira, euskal kulturaren hondarean ezinbestekoak. Katalanek esaterako, gerraurrean egin zuten gurearen antzeko egitasmoa.

Kontuan izan da ere irakurleagoa, ze hor konturatzin ginen badi-rela obrak guztiz garrantzizkoak baina oso mamitsuak eta luzeak. Une honetan ez dago horrelako obrak irakurtzen ohi-tutako irakurleago bat. Autore sonatuen kasuan askotan bigarren mailan egon ohi diren obra batzuetara jo da, laburragoetara. Beharbada

ez da oso atzera jo, obra oso klasikoetara. XIX. eta XX. mendeko hasierakoak sartu bait dira oraingoz.

A. *Argitaletxeek ze alo-rretan funtsatu behar dute beren ekimena? Orain be-deren, haur literaturaren itzulpengintzara zuzentzen dira batipat.*

KORO NABARRO. Hor merkatua ziurtatua da-go, ikastolak erosten bait dituzte liburuak zuzenean. Kalitate eskaera handirik ez dago bestalde. Halako mundu autonomo bat da, oso zaindu beharrekoa, erabat aparte gelditu dena.

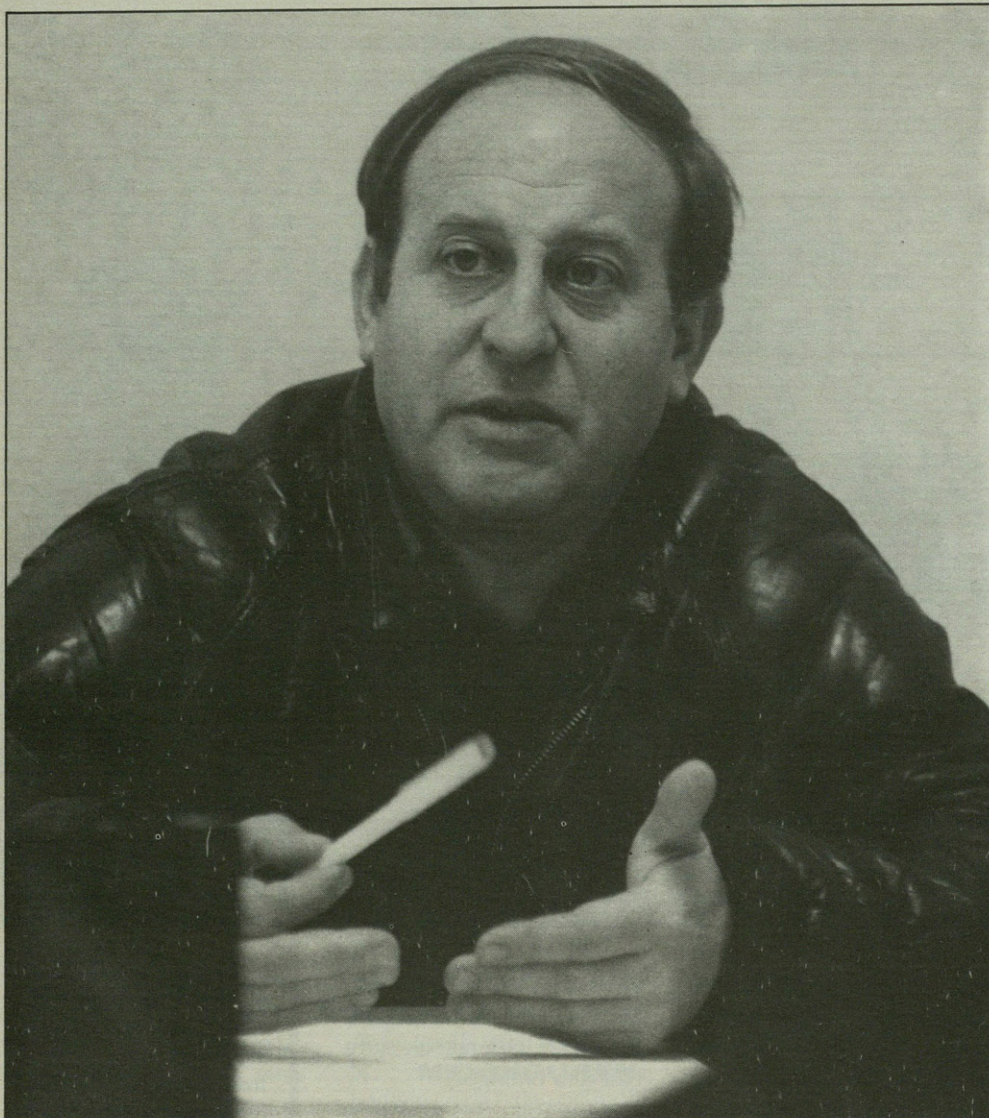
X.O. Nik oso gauza txarrak ikusi izan ditut, bat edo beste negargarriak. Onak ere badi-rela pentsatzen dut. Hori bai, edozein gauza sar daiteke...

K.N. Ez bakarrik itzulpen aldetik baita ere gaiaren al-

Mahaikideak bat etorri ziren haur literaturaren esparruan itzulpengintzak jasaten duen egoera larria dela azpimarratzeko orduan.

■ «Hor daude bekak eta literatura unibertsalaren itzulpen proiektua, baina pare-parean beharko lukeen irakaskuntzaren prestakuntza eta egituraketa ez da egin»●

X. MENDIGUREN

X. Mendiguren:
«Erizpideen berdintzera
jo behar dugu geure
artean».

detik. Edozein gauza sartzen da. Hori arriskutsua iruditzen zait.

X.M. Haurrentzat liburuak argitaratzen ari garena urte dezentere dira, hogeitau urte edo. Azken urteotan ikaragarriko gorakadaz. Ugaritze horrek ekarri du zera

bat, hizkuntza desberdinetatik jaso beharra, adin desberdinetarako...

K.N. Baina hori batere zaindu gabe egin da. Adibidez: Gutxiago ordaintzen da haurren itzulpena. Zergatik? Haurrak txikiagoak direlako? Bestalde, ez da askotan jatorrizko hizkuntzetatik itzultzen.

■ **«Itzultzaileen Elkarteak muturra sartu duenean, pausoak eman dituenan eta Jaurilaritzari proiektuak aurkeztu dizkionean hasi da gauzatzen itzulpen politika deitzen duguna»** ●
X. OLARRA

A. Eta ez al dago inongo kontrolik?

K.N. Bestela ere ez dago, eta hor are gutxiago. Alor honetan badaude zuzendu beharreko gauzak, eta noski, ez da pentsatu behar haurrentzat itzultzen delako merkeago ordaindu behar denik, edo garrantzia gutxiago duenik. Hori pentsa-

tzen da egun.

X.M. Haurren eta nagusiaren munduaren arteko hesi hori, dikotomia hori, kaltegarri da noski.

A. Irakurtzen al da itzulitako obra? Zein irakurle mo-

tak irakurtzen du?

X.M. Beti esan izan da itzulpena gogorra gertatzen dela eta hori desmitifikatu egin behar da. Kanpotik itzultzen direnen artean oso maila, era eta gai ezberdinetako liburuak daude eta beraz ez dago generalizazio bat egiterik itzulitako liburua zailagoa dela esanez.

Liburu itzuliak gauza bat ekarriko dio irakurleari. Bere interes eta gusto pertsonalarekin topo egiteko aukera. Ugaritasunak ekarriko du hori. Behar bait du egon Euskal Herrian interes oso desberdinetarako liburugintza bat. Orain arte, zoritxarrez, denok janari eta edari berdintsuez aritzen ginen. Aro hori gaingintzera goaz. Dibertsifikazioa gertatuko da, gai batzutan jatorrizko liburu sortutik baino lehenago itzulpen gintzatik. Alderdi honek euskal kulturari homologazio puntu bat ekarriko dio.

K.N. Azpimarratu beharreko puntua litzateke hau. Normaldu gabeko literatura da gurea eta horregatik behar dira Gobernuaren, argitaletxeen eta Elkartearen arteko plangintza bateratuak. Maila honetan pauso batzuk zehazten hasiak dira eta orain irakurleari buruzko pausoa ematea falta da. Irakurle goa ez dago euskaraz edozein gauza irakurtzen ohitua. Euskaraz euskaldunen lanak irakutzen dira soilik, eta hor txokokeria da gurea. Gustoz irakurri nahi denean edo kulturizatu nahi izanez gero erdarara jotzen da. Euskaraz autore atzerriar bat ikustean aparte uzten da, erdaraz irakurtzen da.

Irakurle espezialduari dagokionean kritika falta dago. Zuek biak Garcia Marquez eta Faulkner itzuli dituzue berriki, oso obra inportanteak. Jaso al duzue inolako kritika edo komentariorik?

X.O. Eginen zer bait esan zuten, Faulkner itzuli zela, betikoa...

K.N. Egun, espezialduentzat uzten da hori, erabat mundu horretan sartua dagoenarentzat, arrarokeria bat da. Egundoko lana egiten duzu eta inortxok ez dizu deusik esaten. Hori itzultzailearentzat oso frustrantea da. Zer egin honen aurrean? Jendearengan arreta pizteko inportantea da kantitate handietan zabaltea liburuak, uholdeak sortzea dendetan...

X.M. Gaur egun gaztelaniaz edo frantsesez irakurtzen diren liburuak begiratzaren baditugu hilabetero laupabost best-sellerrekin egiten dugu topo. Badakigu noski ikaragarritzko diru mordera sartu dutela editorial batzuek horien promozionatzen, eta hori edozein naziotan egiten da. Gu ere zirkuito antzekoetatik ez bagara abiatzen ezingo dugu mundu horretan sartu. Publizitatea eta kritika lan-tzetik etor daiteke konponbidea.

K.N. Kritikarenak ez dauka irtenbiderik, lau katu gara, denak ezagunak, adiskideak eta etsaiak...

■ «Kalitate eskaera handirik ez dago haur literaturaren itzulpengintzan. Halako mundu autonomo bat da, oso zaindu beharrekoa, erabat aparte gelditu dena» ●
K. NABARRO

A. Zer nolako prestakuntzaz ari da itzultzailea?

X.M. Askotan esan izan da unibertsitateak truke politika bat bultzatu beharko lukeela. Ez dugu berriro errepikatuko gauza bera. Euskaldunak hizkuntza oso desberdinetatik itzulpena egin nahi badu derrigor horrelako herrietara jo beharko du. Bestela, moda dela medio, beti joko da ingelesera...

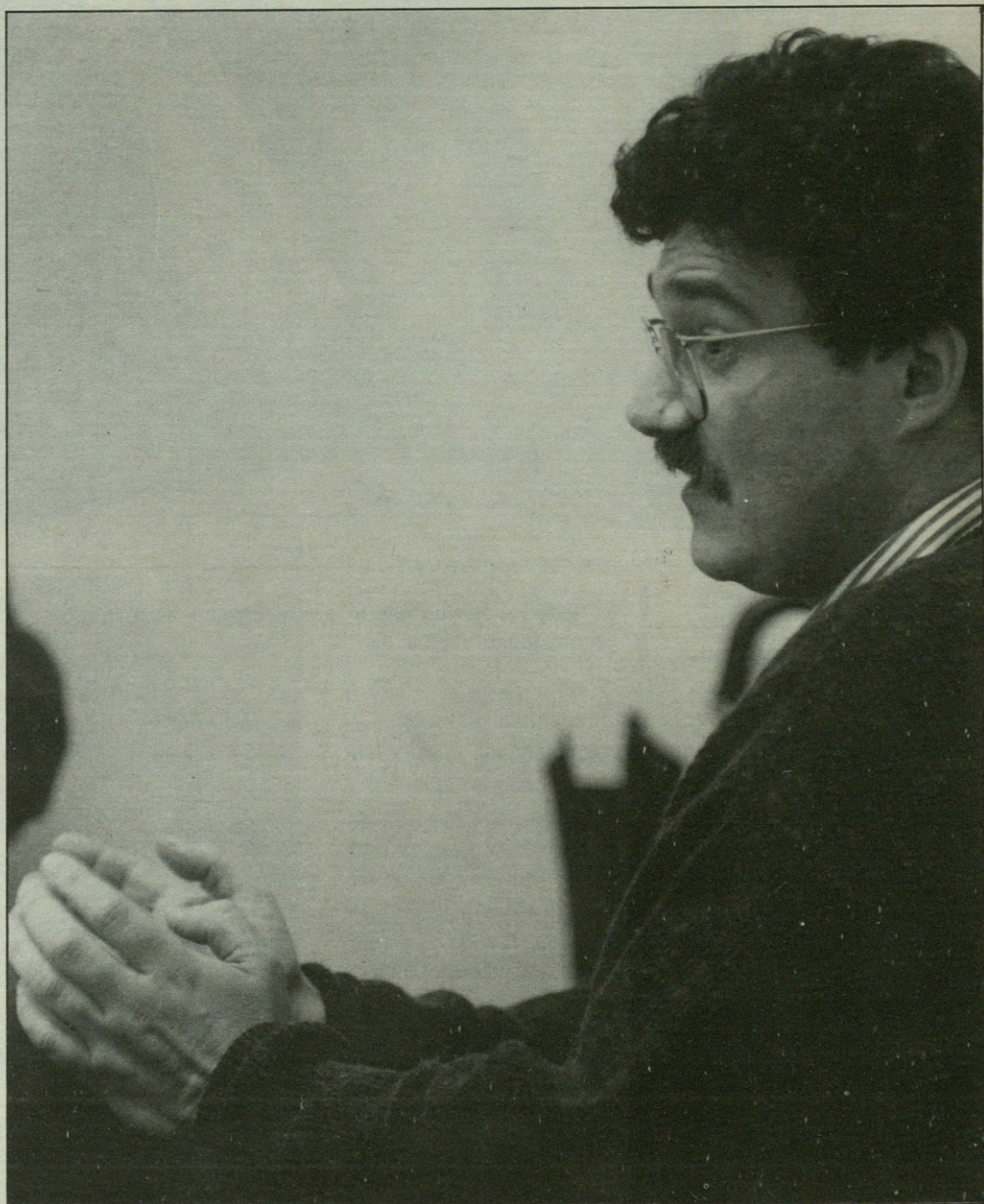
K.N. Moda bakarrik ez, erreztasuna ere...

X.M. Bai, azken batean errazagoa izaten delako. Orain Europatik hurbilago gaudela honen kontzientzia

hartu beharko litzateke. Leku batzutan hiru edo lau hizkuntzetako batxilerra proposatzen ari dira. Eta aurki frantsesa eta ingelesaz aparte italiera eta alemaniera indartuko dira zalantzarik gabe. Hemen ordea, kontzientzia falta handia nabaridut estamentu politiko eta akademikoetan.

Barrura begira, egitura akademikoak egokitu behar dira aldi berean. Ez da derrigorrez fakultate bat antolatu behar, bere astuntasun guztiaz, beste mila formula daude, mintegiak, institutuak, masterrak ere bai, me-

X. Olarra: «Hiztegiz hiztegi peregrinazio luzea eginez gabiltza oraindik».

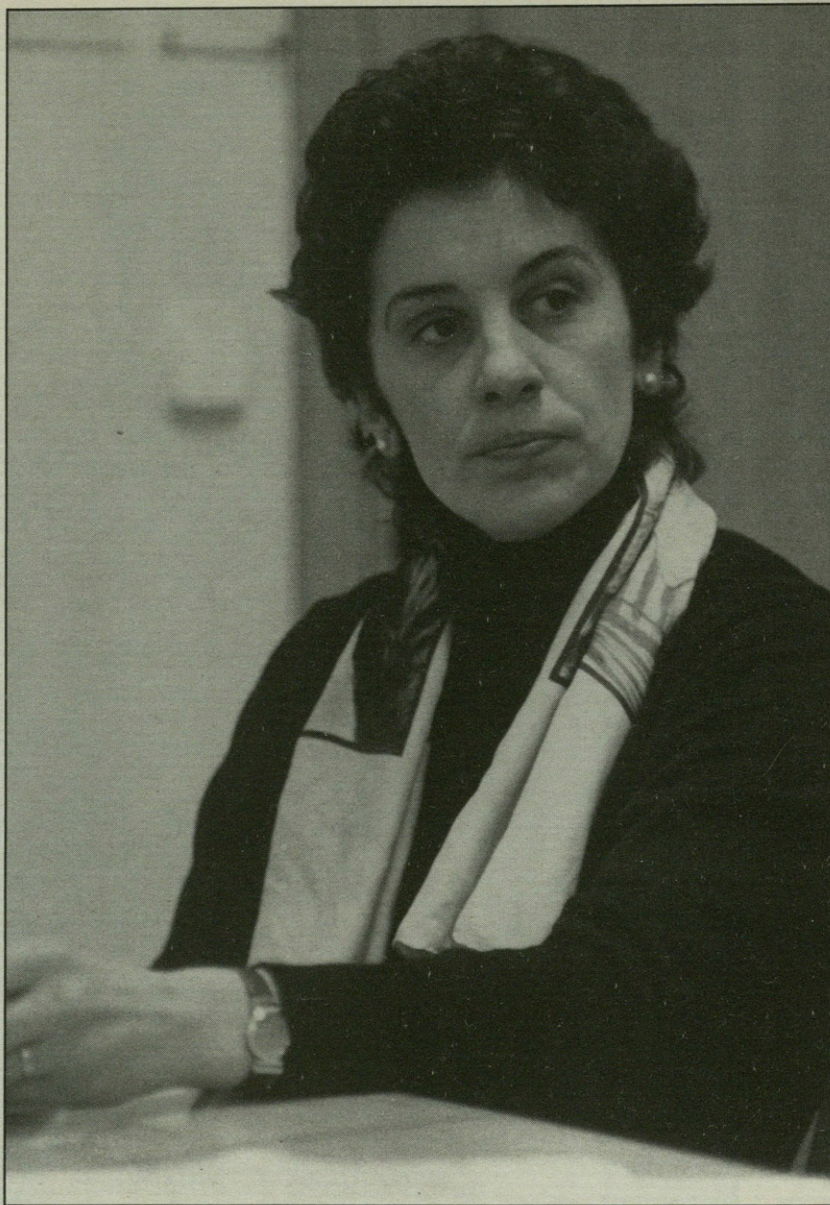
dioak behar dira, pertsonak horretan ari-tuko direnak, ikerketak egingo dituztenak, sortzen diren premiei ondo erantzungo dietenak. Orain arte egin den lana erdi pribatua izan da, behin behin-ekoa, bai Martutene-ko eskolan eta bai IVAPen. Ez diote Eus-ka Herriak bere mo-mentuan zeukan premia bati erantzun. Bigarren fasean sar-tzen gara orain, uni-bertsitatearen fasean.

X.O. Badirudi ho-rrak ere luzera joko duela. Ez da inondik ikusten oraindik pauso benetan se-rioak eman nahi di-renik...

X.M. Inbertsioak beti gauza masiboe-tarako egiten dira, eta itzulpen mundua ikusten da ez dela masiboa, hau da, ez direla milaka eta mi-laka itzultzaile behar, are gehiago, itzultzaile berriak adina lehengoak berziklatu behar direnean. Ofi-

ziazki antolatuak dauden egiturek ez diote erantzuten premia konkretu honi. Insti-tuzio publiko eta ofizialen mastodontismo batekin to-po egiten dugu, ez dira kon-turatzen badirela premia kultural batzuk hedadura txikikoak direnak kuantitati-boki baina eragin izugarria dutenak kualitatiboki. Ho-nela sortzen dira inkon-gruentziak.

K.N. Ezin da planteatu pertsona bat eskolan sartu, hiru urtez han eduki eta itzultzaile bat aterako denik. Aurretik ikerketa lan izuga-rria egin behar da. Gramati-ka kontrastiboa osatu gabe

K. Nabarro: «Irakurlearen arreta pizteko liburua promozionatu behar da».

dugu oraindik adibidez.

X.M. Hiztegiak egin behar dira. Ez daukagu beste hiz-kuntzetatik itzultzeko hizte-girik. Ingelesetik egin den itzulpen guztia hiztegi-rik gabe egin da.

X.O. Eta hiztegiz hiztegi peregrinazio luzea eginez...

X.M. Kataluniarrek aldiz badituzte hiztegiak baita ja-ponieratik ere. Guk ozta-oz-ta pare bat baino ez dugu.

K.N. Eskola horrek azpie-gitura horren sortzera jo beharko luke.

A. Baliapide faltaz gain ez al da itzultzailea oso baka-rrik aurkitzen bere lana burutzerakoan?

X.M. Biltokirik masiboena eskola geratu da, Martute-nekoa, eta gero lagunarte-ren bat edo bestek funtzio-natuko du.

K.N. Nere kasuan lehen-gusuarekin egiten ditut ko-mentarioak.

X.O. Elkarrekin egin du hor egin den apurra.

X.M. Beharrezkoa ikusten dut itzulpenak elkarren ar-

tean trukatzeko. Hori pauso interesgarria li-tzateke; batetik, elka-rraren obrak irakurtzen ditugula ziurtatzeko; eta bestetik, egon li-tezkeen puntu gataz-katsuen eta zalantzen aurrean jarrera bate-ratuak bideratzeko.

K.N. Hurrengo obra bidaliko dizut Xa-bier... Ohitura batzuk sortu behar dira. As-kotan izugarritzko erantzunkizuna senti-tzen dut. Beste baten gauza «manipulatzeko» ari naiz, «eta ni hemen bakarrik», sensazio hori badaukazu, nor-baiten beharra izaten da.

X.M. Itzultzaile euskaldunon artean erizpideen berdintze-ra jo beharko genuke, batez ere funtsezko arazoetan, hau da, lexikoaren eta sinta-siaren baitan dauden zenbait puntu eta go-rabeheren inguruan. Homologazio puntua lortu beharko genuke eta horretarako oso beharrezko ikusten dut geure artean se-

gurtasunez jokatzeko eta el-karren artean lanak truka-tzea.

A. Euskaratik beste hiz-kuntzetarako itzulpena zertan da?

X.M. Gobernu Autonomi-koen artean promozio kan-painak egiten hasiko nin-tzateke. Gaur egun euskaraz dakien katalan bat aurkitzea ia ia mirari bat da. Benetan kanpoan jende batek eus-kara jakin dezan ez da batere promoziorik egin. Bakarren bat etortzen da baina zeharo kasualitate hutsez. Nazio indartsuek milaka dolar edo marko gastatzen dute urtero

beren autore inportantee-
nak promozionatzeko eta
hala ere konpetentziarekin
topo egiten dute. Guk ere
gauza bera egin beharko ge-
nuke. Hemen, ordea, pen-
tsatzen da onak berez egiten
duela bere bidea eta ez dira
konturatzen atzetik sekula-
ko publizitatea eta promo-
zioa egiten dela normalean.
Ez dakit Atxagaren sariare-
kin gauzak aldatzen hasiko
diren...

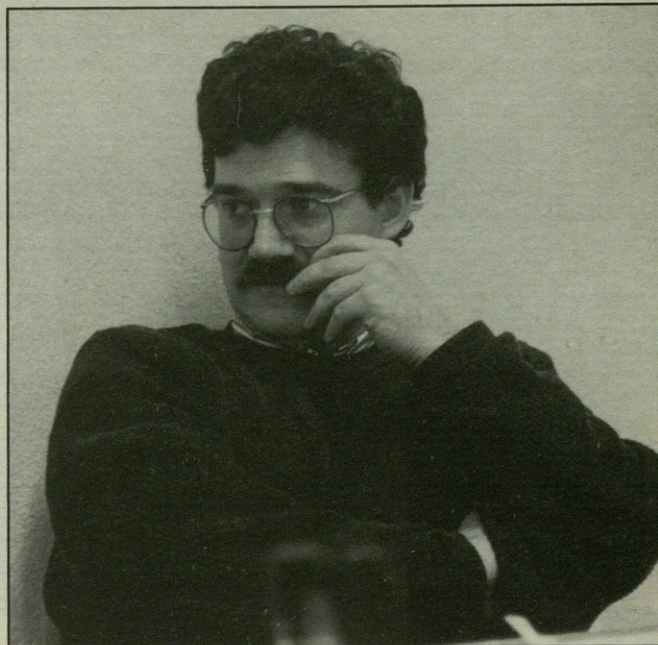
X.O. Agian eskaintzeko
ere ez dago halako aukera
handirik baina hala ere bul-
tzatuz gero badago zerbait
eskeintzeko eta ematen
zaion baino bultzada han-
diagoaz eskaera ere han-
diagoa litzateke.

X.M. Behin esan zidan
alemaniar batek: «Euskaraz
benetan balego eskeintza
interesgarri bat katalunieraz
dagoen bezala seguraski
alemaniar batek baino
gehiagok euskara ikasiko
luke». Katalunieraz sortuta
dagoen produkzioa itzul-
tzen bizitza bat eman daite-
ke baina euskararen kasuan
oraindik beharbada alema-
niar bat ez dugu seduzituko.

■ **«Lehen ikutu ez
diren zenbait
alorretan sartzen
garen heinean
hizkuntza berak ere
hartuko ditu behar
dituen indarrak eta
jokamoldeak, eta
hori egiten ez den
bitartean ez dago
deus egiterik» ●
X. OLARRA**

A. Itzultzaileak ze leku be-
tetzen du euskararen nor-
malizazioari dagokionean?

X.O. Lehen ikutu ez diren
zenbait alorretan sartzen
garen heinean hizkuntzak
berak ere hartuko ditu behar
dituen indarrak eta joka-
moldeak, eta hori egiten ez
den bitartean ez dago deus
egiterik. Egunkaria, aldiz-
karia, telebista eta abar dau-
den heinean izango da, eta
horietan lan erdia edo %80a

lan itzulia izango da, eta ez
dut uste horretan asko pen-
tsatzen denik.

X.M. Itzulpenak alor be-
rrietan sartzeko aukera
ematen digu, ze askotan,
bertan, ez bait dira sortzen
hainbat gaietarako autoreak
eta abar. Bestalde, literatur
eredu berriak sartzan dizki-
gu itzulpenak. Urte askotan
ibili gara gure literatura egi-
ten, tempo batekin, prozesu
baten barruan, baina kan-
potik, beste autore batzuen
prosa motak, ideiak, esti-
loak eta abar parean jartzeak
ernaldu egingo du bertako
sorkuntza. Ez da posible
«autismo» jarrera batez ja-
rraitzea. Beste eredu batzuk

sortzen badira haien aurrean
postura bat hartu beharra
dago.

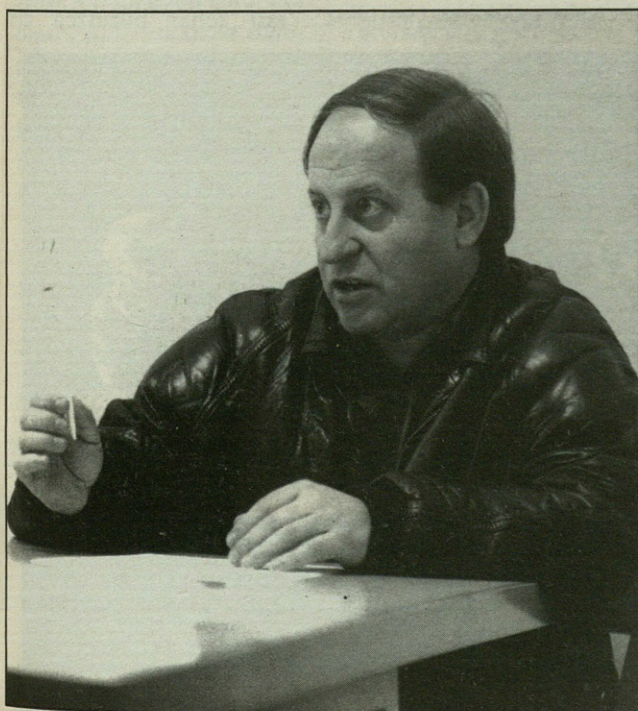
Hizkuntza bera ere behar-
tu egiten da bestalde, mal-
gutu, aberastu eta modu be-
rriak adierazteko eran jar-
tzen du. Alde horretatik hiz-
kuntzaren etorkizunerako
egitura izugarria prestatzen
ari da. Alde horretatik itzul-
pengintzak euskarari orain
dela hamar edo 15 urte ez
zeuzkan baliabideak eman
dizkio.

K.N. Orain arte bizi ginen
euskaraz sortu nahi eta ma-
terialeak gaztelanitik hartuz.
Horrekin bukatu behar da.
Hori izango litzateke itzul-
pengintzaren papera, dene-
tarako behar den material
hori euskaraz sortzea.

X.M. Eskolan ikusten zen
lehen hori. Nagusi izateko
salto hori eman behar ze-
nean ez zegoen nora jo,
lehengo urteetan egiten zen
ahalegina hamabost urtetan
itotzen zen, eta orain ere
gauza bera gertatzen da hein
batean bederen.

■ **«Ofizialki
egiturek ez diote
erantzuten premia
konkretu honi.
Instituzio publiko
eta ofizialen
mastodontismo
batekin topo egiten
dugu» ●
X. MENDIGUREN**

J.J. Petrikorena

Goizuetarrak antzerki taldearen estraineko esperientzia:

«Goizuetan bazen», lehen eta orain

Segidan kontatuko dizuedan istorio hau duela urtebete hasi zen. Goizuetako hainbat jende bildu eta herriko usadio zaharrak, kontakizunak, pasadizoak eta beste, antzerki obra baten bidez biltzea deliberatu zuen. Ihauterietan estreinatu zen obra. Maindire zahar batzuek dekoratu ziren okasiorako.

DUELA urtebete hasi zen egosten «Goizuetan bazen» izeneko antzeslana herriko hainbat gazte eta ez hain gazteren energiak eta gogoak bateratu ostean. Goizuetako garai bateko kultura irudikatu behar zutela otu zitzairen, eta antzer-

kiaren munduan sartzeak erreparorik ematen bazien ere, gaiak merezi zuelakoan hasi ziren buru belarri obraren prestatzen. Ihauterietan aurkeztu zuten arrakasta osoz, ezin bestela, herriko maindire zaharrak bildu, haiek josi eta osatutako eskenatokiak xarma berezia gordetzen bait zuen herriarrentzat, antzeslanean esaten ziren guztiak ere ezagunak zituzten, garai batean ikusitakoak eta bizirakoak, berriro gogora ekartzen ziren kontakizun eta pasadizoak. Kasik urtebete

beranduago hainbat ekitaldi burutu dute herritik kanpo. Azpeitiko Antzerki Topaketetan espero ez zuten saria jaso zuten, euskaraz sortutako lanaren saria hain zuzen. Ez zaie aparra burura igo ordea.

Herriaren izaera isladatzen

Goizuetarrak taldeak zerbaiten antza badu hori Iparraldeko Pastoralen edo Astolasterrena litzateke, herri bertako gaiak herri bertako

jende arruntak irudikatzen dituelako. Hogeit bat gazte hartzen dute parte «Goizuetan bazen» obran, eta antza, dagoeneko, hori diote behintzat jaso dituzten kritikek, ederki asko menderatzen du bakoitzak bere papera. Ixak Etxeberria izan da herriko zaharrena hurbildu, solasatu eta gidoia osatu duena. «Goizuetan baziren garai batean hamaika gauza, ohitura eta errito. Haiek bukatu dira, eta gaur zer?» galdera luzatzen da bederatzi eskentatzen zehar burutzen den

Zahagi dantzaren martxa biziari jarraiotzen diote pasarte honetan.

kontakizunean, «bizi-bizi esateko garai bateko lanbi-deetan kokatzen gara, kontrabandoa, mehatzak, ikazkintza, artzaintza, burnigintza, nekazaritza, komertzioa... eta horiez baliaturik gure herriaren izaera, filosofia eta pentsamendua azaltzen dugu». Kontatzen dira ere inguruko herrien arteko espak eta gora-beherak, San Migelen etorreraren inguruko ospakizunak, bertako zagi-dantzari buruzkoak, parrendazaletasuna... Lana, dibertsioa, fedea, izaera finean.

Goizuetan izandako arrakastak bultzatu zituen, nahiz eta hasiera batean asmorik ez zuten, beste hainbat herrietan obra azaltzera. Leitzan, Añorgan, Oretan, Lizarran, Hondarribian, Oiartzunen eta Azpeitian izan dira harez geroztik, eta noski, esperientzia betegarria gertatu zaie. «Gure herriaren izpiritua azaltzarekin batera badugu helburu nagusi bat —aitatzen digu Ixak Etxeberriak—, euskara indartu eta estimulatzea. Horren zabalitzen saiatzen gara, eta prest gaude eskatzen diguten edozein herritara joateko». Teknika aldetik oso lan sinplea da «Goizuetan bazen» obra, «gu garen gisakoak gara eta!», hamabi fokoz ornitzen direla eta kasetate batez. Ttanttaka taldeko Mireia izan dute errealezio lanetaz arduratu dena, eta Ixakek dioenez «berari esker jakin dugu nondik nora aritu behar genuen».

«Euskara oso deskafeinatua»

Azpeitiako Antzerki Topaketetan parte hartzearekin

batera euskaraz sortutako saria irabazi zuten joan den urteko abenduan. Ikasi ere ikasi zuten frango: «Onetik eta txarretik. Ez dakit bada Topaketen izena merezi duen Azpeitiakoak. Taldeek beren emanaldiak egiten dituzte eta agur benur!

■ Goizuetan baziren garai batean hamaika gauza, ohitura eta errito. Haiek bukatu dira, eta gaur zer? ●

Ez genuen halako giro berezirik antzeman inondik. Han ikusitakoaren arabera, hainbat taldek mila buelta ematen digute teknika aldetik. Baina euskara oso deskafeinatua dute, oso artifiziala» kritikatu digu. Goizuetarrak taldeak berriz, herriko hizkera eta euskara baliatzen du, «esae- ra zaharrak tartekatuz eta,

erritmo bizian gauzatutako elkar hizketen bidez, gure nortasuna halaxe bait da».

Asteburuetan biltzen dira, ahal dutenean eta ahal dutenak, aurrera begirako saioen prestatzeko eta beti izaten diren akatsen zuzentzeko. «Honelako lan batek zentratzea eskatzen du eta zailtasun handiak izaten ditugu, ikasle jendea bait da nagusi taldean, beste bete-beharrez ari direnak. Ni neu ere Iruñean ari naiz lanean, euskaltegian. Denborak esango du!». Duela urtebete asmoa baino ez zen, orain berriz «herri mailako ekintza kultural bizia eta eredugarria» bilakatu da «Goizuetan bazen» obra, «berriro diot, euskara indartzeko eta gure kultura pizteko saiatu duguna. Duela bi urte adibidez, gazte jendeak goi mailako ikasketak egiteko orduan ez zion erdarara pasa ohi zen nahikoa euskara bazekiela argudiatuz. Orain berriz, euskarari eusten dio, mundu guztiak euskarari eusten dio. Hori azaldu behar du-

Goizuetarren izaerari atxeki zaio erabat obra hau.

gu hain zuzen, euskara behar dugula eta edozein gauzatarako baliogarria dela».

Orain bitartean anonimatoan mantendu dutan antzerki ekipoa aurkeztuz emango diogu amaiera erreportaiari: Joxe Mari Salaberria, Aitor Miranda, Maite Ortigosa, Iñaki Etxegia, Igor Elizegi, Leyre Altsua, Iñigo Elizegi, Joxe Ramon Zubieta, Rosa Mari Olaizola, Mari Joxe Aizpuru, Eba Elizegi, Agurtzane Goizuetza, Ohiana Eskudero, Maite Altsua, Bakartxo Huitzi, Pilar Elizegi, Maite Altsua, Maite Ortigosa eta gure solaskidea izan den Ixak izan dira orriotako protagonistak.

J.J. Petrikorena

«Afghan Breakdown» Afganistneko gerraren gaineko lehen produkzio sovietarra

Armada Gorria Hollywood-eko estilora

Hainbat aldiz ikusi nuen Coppolaren filmea (Apocalypse Now). Amerikarrek Wagner-en musikaren doinuaren herrirra vietnamiarra erasotzen duten eszen famatu horren unerik garaienean hamairu helikoptero zenbatu nituen pantailan. Beraz hiru aldiz gehiago eskatu nuen nire filmerako».

AURREKOAK Vladimir Bortko zinegile errusiarraren hitzak dira, joan den abuztuan Tadjikistan sovietarrean «Afghan Breakdown» errodatu zuen gizonarenak. Filmeari nondik heldu nahi izan dion argi adierazten duten hitzak, zailantzarik gabe.

Coppola, Cimino eta Stone-ren estilo berean egin dako lana da Bortkorena, tesi berbera azaltzen duen filmea: historiako txarrak ez dira balore militarrik, agintariak (aurrekoak) baikizik, Johnson, Nixon, Breznev... berdin dio. Odola, eta leherketak, armada go-

rriko tresneria guztia eta ofizial errusiarraren mezua. Soldaduen gorpuez kargaturiko hegazkinei begira, gerraren zentzugabekeriak eta injustiziaz jabetzen da. Ez da sekula etxera itzuliko.

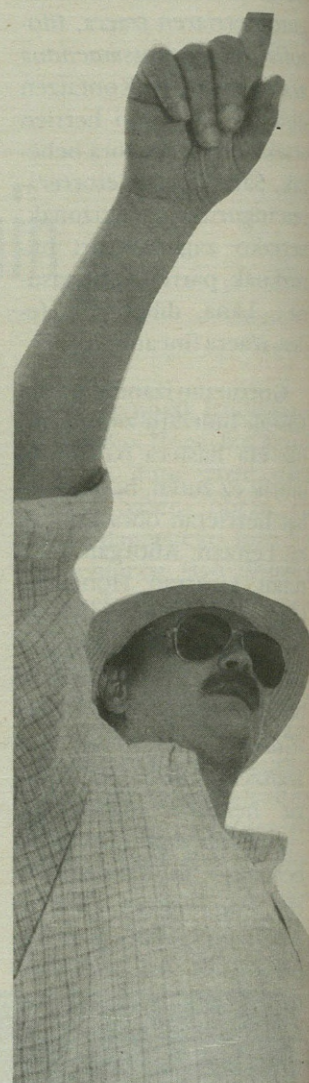
Afganistaneko gerran kokatzen da filmea, izenburutik hasita, baina afganoak, herri zanpatua, figurante mailan agertzen da bakarrik, mutu. Efektu berezi landuenekin kontaturiko gerra-ixtorio baten dekoratu.

Adostasunak eta laguntzak alde aurretik berraturik zituen Bortko-k eta

ohizko hamabi zinta sovietar errodatzeko beste diru (hamar hambi milioi dolar) lortu zuen Armadaren erabateko laguntza ziurtatzeaz gain. Filmeari egiazko ikutua emango dioten bi benetako ofizialeren presentzia ere ez da faltako, ordenei jarraituz beraiena ez den tesia aktore bilkaturik defenditzen.

Protagonista nagusia Michele Placido italiarra da, «La Piovra» telesailaren bitartez Sobiet Batasunean aparteko arrakasta ezagutu duen aktorea. Hori dela eta Clemi Cinematografica produktora erromatarrek kostuen %30a bereganatuko du Mendebaldean distribuitzeko eskusibaren truke.

Urte honen lehen hilabetearako iragarrik dago «Afghan Breakdown»-en estreinaldia eta Gorbaxov bere ere bertan izango omen da. Kabul osteratzen zaila da filmaren ikusteko baldintzak zeintzu izango di-

ren asmatzea. Fikziozko gerra errodatzen ari zen bitartean, handik hogeik kilometrotara errebolta pil-pilean dago, hogeitasei hildako eta zenbatugabeko zauritu ilarak.

Benetako gerra eta gezurrezkoa nahasturik, gezurrezko gorpuk eta argazkia atera nahiak balaz hildako produkzio administrazioa. Hollywood.

J.M. Heritz

Beiruteko tiroketen erdian filmea errodatzen

Naji El Ali, 1987ko abuztuan hildako prentsa karikaturista palestinarren bizitza kontatzen zaigu Atef El Tayeb zuzendaria egunotan errodatzen ari den filmean. Koprodukzio libaniar-egipziarra da lana eta mundu arabiarreko demokrazia-eza salatzen du Beiruteko karikaturista ezagunaren bizitza ardatz harturik. Pertsonaia nagusia Nour Charif egipziarrak jokatu du eta prentsari adierazi zaionez harreman estuak daude Libano eta Siriako armadekin, bi hilabetez Beiruten lan egin ahalizateko.

Dylan, Harrison, Lynne eta Petty: Traveling Wilburys

Erdi kasualitatez bildurik, elkarrekin diska grabatzea erabaki zuten 88an Bob Dylan, George Harrison, Jeff Lynne, Tom Petty eta Roy Orbison-ek. Traveling Wilburys izena jarri zioten taldeari eta lanari osteria Vol. 1. Bigarren bolumenik egon ez den arren kalean dugu dagoeneko Vol. 3 Traveling Wilburys-en bigarren lana, oraingoan, jakina, Orbisonen ahotsarik gabe. Bat gehi bat gehi bat gehi bat ez da beti lau. Lekukoa: Traveling Wilburys eta beren kanta erotik-ekologiko-humoretsuak.

Islam-a andrazkoek ikusia

ZER diote beloak estalita-ko emakume islamiarrek? Ez ote dira horiek mugimendu integristen benetako biktimak? Hiru liburu kaleratu dira berriki (frantsesez) gai hauen inguruan, hirurak andere arabiarrek idatziak. Batetik Djura-ren *Le voile du silence*. Aljeriarra da Djura eta lehenagotik ere ezaguna beste bi neska bereberekin *Djurdjura* musika taldea sortu zuelako. Liburu honetan bere bizitza kontatzen du idazleak eta horren bitartez Islameko tradizio hertsia eta zapaltzaileetatik irtenezina adierazten.

Bigarren liburua elkarriketa sorta bat da, Hinde Taarji kazetari marrokiarrek bildua. Egipto, Kuwait, Libano, Turkia, Aljeria eta Emirato Arabiar Batuetari andreak agertzen dira elkarriketetan, erlijioari segituz janzkera tradizionala erabiltzen duten andreak. *Les voilées de l'Islam* liburuan jarrera, ingurune eta motibazio desberdinak agertzen dira. «Erligio islamikoak andreari eskubide, errespetu eta duintasuna eskeintzen dio» baieztatzen du kazetari batek, «behar bezala ulertuez gero» erantsiz. Kairoko burjesiako andreak osteria, gu-

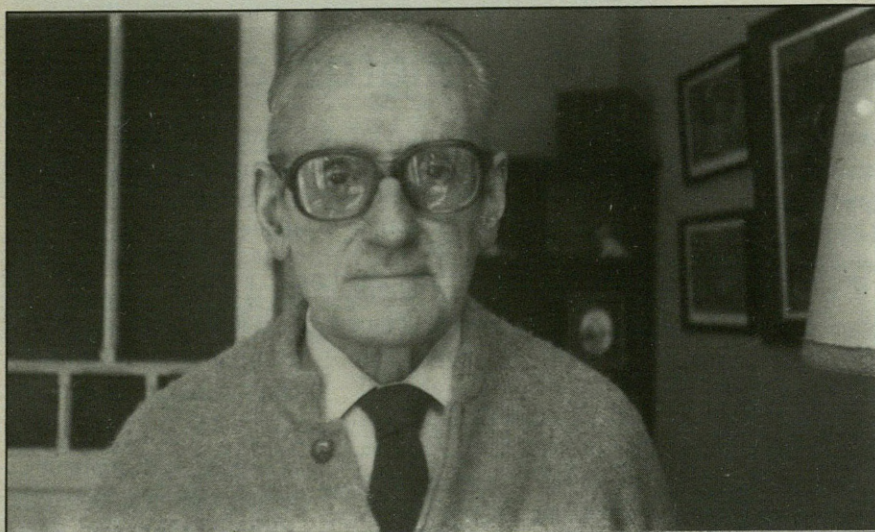
txitan erabiltzen dute be-
loa, erantzunkizunak dituzte
bizitza sozialean, ekonomiko-
mikoki independenteak dira.
Eritziak ugariak dira baina
Islameko galtzaile nagusienak
andreak direla nahikoa argi
azaltzen da.

Bukatzeko Christiane Peregaux-en «Femmes saharouies - Femmes du désert» liburua aipatu behar dugu. Egoera oso berezia dugu Saharako andreena eta argi isaldutzen da hori beren eritzi eta jarreretan, saharaiena ez da Islam itxia, andreak etxean izkutatzen dituen. Gizonezkoak gerran, andreen eskutan dago errefuxiatu-kanpamenduetako eguneroko bizitza: ekonomia, osasuna, irakas-kuntza... Eta egoera horretan beste andere arabiarrek ez dituzten eskubideak ere badituzte: kanpotarrak etxean hartu senarra kanpoan dela, sekula belorik jantzi gabe, ondasunen jabea, ia beti emazte bakarra...

Hiru ikuspegi dira, hiru bide, beloak estaltzen duten mundu arabiarren erdira hurbiltzeko.

J.M. Heritz

T E I L A K

■ KARLOS SANTAMARIA OMENDU ZUEN JAKINEK

JAKIN taldeak omenaldia eskaini zion Karlos Santamariari Urtarrilaren 12an, aldizkarian hasi zela hogeitabost urte betetzen direla gogoratuz. Joxe Azurmendik zioen: «Karlos Santamariarekin hainbat eratan, mailatan eta barrutitan dagoke zordun Euskal Herria, euskal kultura, euskara bera, pentsamendua, zientzia matematikoak, irakaskuntza, ikastolak, Unibertsitatea, Eliza, euskal prentsa. Gu geu». Omenaldi honez gain, Jakinek argitaratuko duen hurrengo zenbakian, 61.ean, idazlearen pentsamendua aztertuko du.

■ ZINEMA ESKOLA IREKIKO DA URNIETAN

DATORREN ikasturtean Gipuzkoako Urnietan herrian zinema eskola irekitzeko asmoa iragarri dute Quique Santiago, Mikel Gaztanbide eta Jose Angel Vitoria kudeatzaileek «instituzioei aurkeztu diegun aurreproiektua onartzen

bada bederen». Bi ikasturtetan banatu nahi dute egitasmoa, teorikoa bata, zinemaren alor guztien berri ematera zuzendua, eta praktikoa, bestea, Europarekin esperientzia trukaketak antolatuz bideratuko litzatekeena. Urnietako Elizondo zinema aretoa izan zena baliatzeko akordioa sinatu dute jadanik Foru Aldundiarekin.

■ NAFARROAKO BERTSO TXAPELKETA MARTXAN

AURTENGO Nafarroako Bertso Txapelketarako izen emateko epea urtarrilaren 24ean amaituko da eta egun berean erabakiko dira kanporaketen datak eta lekuak. Antolaketa bere gain hartu duen Nafarroako Bertsolarien Lagunak Elkarteak joan den urtean ez bezala aurrean banaka jokatzeko eta bi Nafarroetako bertsolariez gain Lapurdiko eta Zuberokoei deia luzatzea deliberatu du. Azken edizioa Goizuetan ospatu zen taldeka, Manuel Arozena, Antonio Olano, Eusebio Fagoaga eta Fermin Argiñarenaren laukotea suertatu zelarik garaile.

E R R A N A K - E R R A N

«Ni erdaldunagoa sentituko naiz, 'Euskaldunon Egunkaria' leitzen dudana bakoitzean. Erdaldunago bai. Hau zinetan diot: par pittin bat egiteko bileran hirulau aldiz iraztean eta pikoka leitzen badut, ez pentsatu pekatu titikia egingen dudarik. Euskaldun sasikoegia, lurrekoegia edo zakarregia naiz ni, egunkari hain normaldua eta homologatua leitzen hasteko».

Patziku Perurena.
Euskaldunon Egunkaria,
1991-I-8

«Industria, Merkataritza eta Turismoa, Osasuna, Lan eta Ongizate Soziala, eta Hezkuntza, Kultura eta Kirola Departamenduek hilabeteotan antolatutako ekintza guztiak erdara hutsez burutu dituzte. Norberak atera ditzala bere ondorioak, begiak dituenak zabalbitza. Euskaldunontzat ez dugun Nafar Gobernuaren eguneroko ibardunak pozoinenez beteriko geziez desagerpenerako bidean jartzen gaitu».

Euskal Herrian Euskaraz.
Egin, 1991-I-11

T X U T X U M U T X U K A

TRIKITIXA LEHIAKETA ETA TXAPELKETA

TRIKITIXA lehiaketa antolatzeko asmoa du Euskadi Irratiak. Fandango eta trikitixa pieza berriak, publiko aurrean jo gabeak, aurkezteko epea otsaila amaiera bitartean luzatuko du. Grabazioa eta partiturak entregatu beharko dira, estilo bakoitzetik bina pieza gehiengoz. Epaimahaiak hartutako erabakiaren arabera, martxoaren 19an, finaleko saioa egingo da jendaurrean. Lehen saria, ehun mila pezetakoa izango da, lanen kalitatearen arabera diskoa kaleratzeko posibilitateaz. Honezaz gain, bi urtean behin egiten den Triticixa Txapelketa maiatzan ospa daiteke. Oraindik orain, eta horra hor paradoxa, trikitilariak ez dute horren berririk jaso. Azken bi Txapelketetan gertatu ziren eztabaidek bero-beroan jarraitzen dute, eta ez dirudi, antza, Elkartetik inolako saiorik egin denik horien bideratzeko.

N O R - N O R I - N O R K

«Gaur egun edozein bizkuntza instituzioen laguntza eta sostengu osoa gabe ez baititake bizi: ez bizkuntza azkarrak, dakigun bezala horiek botere guztia beren alde jartzen baitute; are gutiago gurea bezalakoak. Bainagizartean ongi finkaturiko nabikunderik gabe, itxurazko ziminokeriak dira lege mailan egiten direnak, egiazki obratzen ez baitira askotan. Hortako pentsatzen dut garrantzi handia duela mintzairaren balio sinbolikoak».

Beñat Oihartzabal
Plazara, 90-91ko Negua

«Euskal kulturaren konnotazio handiak dituen antzeslan batek egundoko arrakasta lor dezakeela uste dut. Baina euskal talde batek ingeleseko antzeslan bat gaztelaraz aurkeztzen badu, ez ginateke gai izango euskal sentimendua igartzeko. (...)»

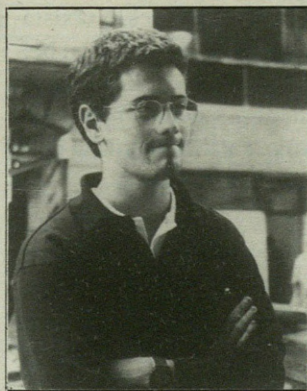
Euskal kultur formek antzerkian isladaturik, Andaluzian eragin handia izango zuketelakoan nago. Euskal antzerkiak berriko kultur iturrietatik edaten duen heinean garrantzi handiagoa lortuko du».

Salvador Tavora.
Euskaldunon Egunkaria,
1991-1-11

IMANOL URBIETA

diskogintzaren munduan sartu zenetik laurogeitik gora plastiko plazaratu ditu dagoeneko, den denak haur eta gazteen munduari lotuak. Elkarren «Haurtxoak» musika saila estreinatu du oraingoan, izen bereko hiru disko eta zintez. Grabazio lanak bere Musika Eskolako ikasleekin egin ditu. Imanol Urbietak merezi du, dudarik gabe, eskaini ez zaion omenik ●

A. URIBARRIRI

leku berezia eskaini diote Ondarruko komiki ihardunetan. Hirugarren edizio honetan, lehiaketa barruan, berrogei bat lan jaso dituzte antolatzailerik, honezaz gain, eta urtero egiten duten legez, komikilarik ezagunak ere bertaratu dituztela. Gernikako Alberto Uribarri gaztea kasu. Belaunaldi berriaren lekuko, bere azken tirak aurkeztu ditu ●

SANTI ONAINDIK

ez du atsedetik hartu gura. Bi liburu argitaratu berri dizkio Deustuko «Igarri» argitaletxeak, «Bizkaiko olerkariak» eta «Donibane Gurutz Olerkari» izenekoak. Hirugarren bat prestatzen ari da orain, Santa Teresaren «Historias de un alma» itzultzen hain zuzen. Gerraurrean itzuli eta galdu egin zuen lan hau. Bigarrenean martxorako kaleratzea espero du ●

Bidaiak

Abenturak Atenasen

- Greziak 9 milioi biztanle ditu. Hauetatik 4,5 biztalde Atenasen bizi dira.
- Ekialdeko emigrazioa izugarria da.
- Grezian %50 baino gehiago turismo sarreretatik bizi da.

ABIOIAN, nire irudimena eta adrenalina nahastuz, Zeus-ekin hitzegi nuen eta Platonek zenbait gomen-dio eman zizkidan. Hau bai ametsa eta poza!. «Giri»

itxurarekin atera nintzen aireportutik taxi bat hartzeko prest. Eta aurkitu nuen atera bezain laster. Nire ingeles kaskarrarekin taxistari eman nion hotelaren helbidea, buruarekin ezetza ematen zidan bitartean. Nola ezetz? Harrituta nire maleta hartu nuen.

Ordu bete egon nintzen eta kasik hamar aldiz eman nuen nire hotelaren helbidea. Lortu nuenean nire harridura haundiagoa izan zen beste tipo bat nire taxian sartu zenean. «Beno, merkeagoa atarako da» pentsatu nuen. Hamar minutu geroago beste neska bat sartu zen taxian eta horrela taxia bete arte.

Jende asko zegoen Atenaseko kaleetan baina po-

brezia izugarria zen. Filmeetan ikusten den bezala, New Yorkeko kaleak agertzen direnean, jendea zarama poltsetan begiratzen, txokoetatik botata, bankuetan lo egiten. «Hau ez da posible».

Souvenirs denda batetik atera nintzen zenbait postal, larruzko poltsak, kilim, greziar txapel, zuekoak, kriseilu, zeramika, argazki, txontxongilo, plater tipikoak, agenda eta planu desberdinekin. «Timatu nauten». Atenaseko komertzioetan bost edo sei tipo lan egiten dute. Hauetatik bat dendan eta beste guztiak kalean jendea erakartzen lan egiten dute.

Akropolisera heldu nintzenean harriak eta japoitarak, ingelesak, frantziatarak, italiarrak, alemanak, estatubatuarak, australiarrak, mexikotarrak eta hainbat tarrak ikusi nituen. Harritzko inurritegia.

UR KIROLAK (2)

Haizearen lagun

Urduritasuna norberaren barnetik ateratzen da lehen aldiz hauetako unti batetan itsasotzerakoan nahiz eta bidaia motza izango dela jakin. Haizeak bere laguntza prestatzen digu uhinen gainetik bidea egiteko nahi horretan. Belauntzi hauetan hasiberria dena berehala geratuko da

liluraturik irekitzen zaion mundu berriaren aurrean. Metro gutxitan galduta, izenaz oroitzea ezinezkoa den tresnez inguratutik, sentsazio ezezagunez eta zirraraz beterik ikusiko du bere burua.

Baino lema hartzerakoan, eta zenbait aldiz eragin ondoren harreman berezi bat sortzen da hasiberria eta garraiaigailu berezi honen artean, batipat norabide egokia ematen ikasten denean. Eguraldia beti ustegabeko gertatuko da, eta irten gareneko egun lasaia aldatu egin daiteke ekaitzak eta udako sargorialdiak direla medio. Eguraldiaz gain itsasoa ere harrotu egin daiteke untzia oskol bat bait litzen mugitu araziaz.

NIKOLAS AGIRREOLEA

MYRIAM GARTZIA

Hautzaroko minbizia eta ezkontza

Ikertzaille amerikarrek zalantzan jarri dute bere hautzaroon edo adoleszentzian minbizia eduki eta sendatutako pazienteek ezkontzarako duten gaitasuna. Okerren dabiltzanak nerbio-sistema zentralako tumorearen bat edukitakoak omen dira, gizonetakoak bereziki: bestelako gaixo ohiak baino beranduago ezkontzen dira itxuraz, eta heuren anai arrebak baino gehiagotan dibortziazten omen bait dira.

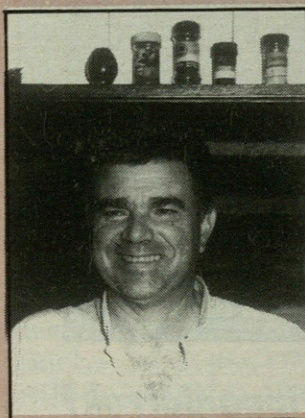
ELHUYAR

JUAN JOSE LAPITZEN BIDAIA

Iparralde eta Hegoalde Larrunen magalean

NAFARROA eta Lapurdi artean tente, Larrun mendia arrantzale artean ezagunagoa izango da seguru asko barrukaldeko biztaleen artean baino. Izan ere, bere gailurra itsaso nahastu eta aldakorrean erreferentzi leku ezin hobe izan da, da oraindik ere, eta izaten segituko du, arrantza seguruko kala edo arkaitz-arte daitekeen puntuaren aurkitzeko.

900 metrotako altuerak, gailurrera oinez aisa heltzerik dago, baita San Ignazioko gainetik gorantz abiatzen den kremilerazko trena hartuta ere, zeinek neguan jai egun eta igandeetan soilik hartzen duen aldapa gorako bide

hori.

Oinez joanez gero Bera-ko Alzate auzoan hasi daiteke ondo markaturiko bidea (irtenaldia lan egunez egitekotan ez gal auzoko «Pagola» haragitegiko txistorra ezin hobeak erosteko aukera).

Kontrako mendilepo-

tik, trenbidea segituz gal-tze arriskurik gabeko ibilaldia egiten da.

Gailurretik mires ahal diren bistak —hego haize egunetan bereziki— ikusgarriak dira oso.

Gaínean, bada indarberritzeko edo ta norberak eramandako probisioak jateko ostaturik.

Hala ere, hamaiketako edo afari-merienda serioa-agoa egiteko, tren geltokia aurrean «Col St. Ignace» jate-rea dago, terraza eguzkitsuduna. Berdura salda, garboure bat, edo usoa salmis-ea, plater egokiak izan daitezke oso negu ga-raierako.

JUAN JOSE LAPITZ

Arnashestua, gaitz oso zabaldua

Arnashestuaren arrazoiak oraindik ere ezezagunak baldin ba dira ere, gaitz honen ondorioak ezagunak dira oso. Egindako ikerketen arabera gizarte indus-

trialetako biztanlegoaren ehuneko bostak sufritzen omen du gaisotasun hau, kopuru garrantzitsu honen arrazoietakoa bat ingurugiroaren kutsadura izanik.

Ikerketek diotenenez, patrikan arnasa hartzen laguntzen duena eramatea lagungarria zaie oso gaitza dutenei, atakeak gutxitu egiten omen ditu gainera medizina arnas emalea bertan izatearen segurantzia.

Egun terapia modu desberdinak ari dira martxan jartzen, kaltzio blokleatzailak, alergiaren kontrako agenteak eta metrotetaxa hain zuzen.

Zinema

Artea

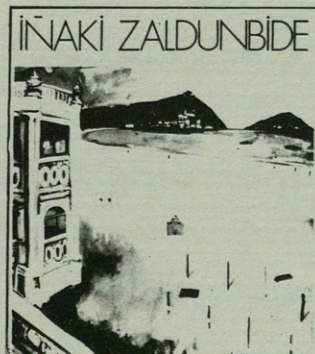
Zuzendaria eta gidoia: Alan Parker. **Osaketa:** Gerry Hambling. **Musika:** Randy Edelman. **Argazkia:** Michael Seresin. **Aktoreak:** Dennis Quaid, Tamlyn Tomita, Sab Shimono. **Jatorrizko izena:** «Come See The Paradise». EEBB, 1990

Amerikanoak ala japoniarrak?

ALAN Parker britaniarrak amodio istorio interrazial bat kontatzea erabaki du. Kontextu berezi batean, orain arte zine amerikarrak inoiz gutxi erabili duena eta ezezaguna zaiguna. Amodio istorioak lehen plano hartzen du eta ez da hain interesgarria, topiko samarra baita, ez bada emakume protagonista ederra eta japoniarra dela, eta gizonezkoa irlandesa eta sindikalista ohia dela. Ameriketan benetan gertatu den Historio partea da izan ere oso interesgarria. Amerikarrek Japoniarekin 1941etik aurrera gudu sartu zirenean Ameriketako jatorrizko japoniarrak kontzentrazio kanpoetara nola eramanak izan ziren erakusten bait digu. Ameriketako amets honetan gardenki frogatzen digu Parkerrek japoniar ohi hauek inor baino amerikanoagoak direla. Belaunaldiz belaunaldi gutxinaka gutxinaka jatorrizko kultura, ohiturak eta zibilizazioa galtzen ari direla. Halere kontzentrazio zelaietan sartzearekin batera paradoja itzel batetan aurkitzen direlarik. Izan ere berauek beraien buruak amerikanotzat bait daukate baina etsaitzat hartuak dira guduren ondorioz. Amodio istorioa bigarren mailan utzirik giroa ongi marraztua du Parkerrek.

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

Iñaki Zaldunbideren erakusketa pintura erakusketa Bilboko Vanguardia galerian. Urtarrilaren 31ra arte zabalik.

● Miren Arenzaga eskulturgilearen obraren erakusketa Urtarrilak 25etik Otsailak 6 bitartean Getxon.

● Visconti pintalariaren

paisai eta bestelako akuarela obren erakusketa Gasteizeko Kultur Etxean ikusgai. Erakusketa urtarrilaren 23tik otsailaren 9a bitartean egongo da zabalik.

ZINKUNEGI

O P T I K A

NEGUI

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

Antzerkia

● Gipuzkoako Elgoibar herrian, hilaren 20an, Peter Roberts mimolariak «Marratxo» lana antzeztuko du, herriko plazan, arratsaldeko 16,30etan.

● Arrigorriaga herrian, Bizkaian, urtarrilaren 25ean, Kukubiltxo antzerki-taldeak «Orreaga» antzeztuko du, polikiroldegian, arratseko 20,00etan.

● Hilaren 25ean Pasaian, Bederen 1 taldeak, Gipuzkoan zehar eskeintzen ari den «Jacques eta Nagusia» obra antzeztuko du, Trintxerpeko pilotalekuan, arratsaldeko 20,00etan, hilaren 26an Zumarragan lan berari ekingo diolarik.

Bederen 1 buru belarri azken lanarekin

URRIAREN hasieran estreinatu zuen Bederen 1 taldeak Milan Kunderak idatzitako «Jacques eta nagusia». Orduz geroztik, ohi den bezala euskaraz zein erdaraz aritu dira herriz herri antzezenak egiten eta, dagoeneko, hamabost bat emanaldi burutu dituzte. Estatura irten aurretik —honez gero Murcian eta beste hainbat herritan dituzte sinatuta kontratuak— Euskadin jarraitzeko asmoa dute hainbesteko lana exigitu dien obra honekin. Autorearekin jarri dira ha-

rreremantetan baimenak eskatu eta zenbait gauza ilunei buruz bere eritzia galdeztzeko, eta diotenez, oso esperientzia aberasgarria izan da harreman hori, Kundera izugarri interesatuta agertu bait da bere lanaren euska-

razko bertsioa kaleratzea- rekin.

Badute projekturik urtean zehar burutzeko, baina antzezkizunen kopuru handia dela eta, ez dute astirik entseiu berrietan sartzeko.

Donostiako Victoria Eugenia antzokian hilaren 31an egin behar duten antzezpena orain arteko garrantzitsuenetakoa —Gasteizko nazioarteko antzerki jaialdikoarekin batera— izateaz gain, taldeak lortu duen arrakasta-mailaren termometrua izango da.

**RITXI LIZARTZA
PATXI SARRIEGI**

Dantza

Maskaraden hilabetea Zuberoan

DANTZARI eta dantzazaleek badute nora jo urtarilean. Zuberoako Ibar Eskuinekoek igandero Maskarada eskaintzen ari dira. Hilaren 6an Altxaiko pilotan plazan eman zuten eta 13an Urdiñarben ikuslegoa oso gustora utziz. Datorren igandean Altxurukün izango da berriz ikusteko aukera. Eta oraindik beste bi saio ere eskainiko dituztela iragarri dute zuberotarrek: 27an Barkoxen eta otsailaren 17an Muskildin.

Zuberoako kultur adierazpen eta aspaldiko ohitura hau ez da galdu eta aurtengo Ibar Eskuineko herriek plazaratu dute Maskarada 32 arizalez osatua. Aitzindariez aparte (betiko eta hain ezagun diren Entseina-ria, Txerreroa, Gatuzaia, Kantinierra eta Zamaltzaina) sei Kauter (Bedezia barne), lau Buhame, bi Khestu, bi Xorrotx, lau Kukullero, hiru Maretxal, Jaun eta Anderea, Laborari eta Laborarisa.

Altxai, Lakarri, Altxabeheti, Zunharreta, Sarrikota Gaine eta Arhane-k prestatutako aurtengo Ihauteri garaiko ikusgarri satiriko hau egun osoko festa modura planteatu du zuberota-

tarren koadrilak: goiz erdialdean Barrikada Haustea herriari itzulua emanez eta bazkalondoren Maskaradaren emankizuna.

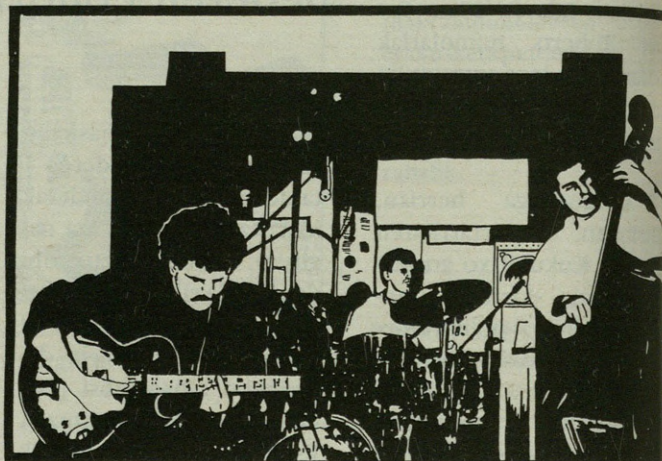
JOXEMI SAIZAR

Patri Goialde Trio: «Urtean zehar laguntza handiagoa nahi genuke»

ARGIA. Bi urte hauetako esperientziaren ondotik, zeintzu dira aurtengorako dituzuen asmoak?

P. G. T. Orain arte bezala jazzaren barruan hirukote klasikoan ildotik jarraitzeko asmoa daukagu, gure

nortasunaren bila ari gara lanean. Kultur Etxe eta jazz tabernetan oso gustora ari gara, baina beste zirkuitotara ere atera nahi genuke eta horretarako laguntza ofizial gehiago behar genituzke, ez udaran bakarrik.

Edozein modutara ere, gure musika ari gara lantzen, sonoritate eta moldaketa berrien bila, eta Gonzalo Tejada kontrabaxua, Jose Ramon Elkoro baterijolea eta hiruon artean jotzeko

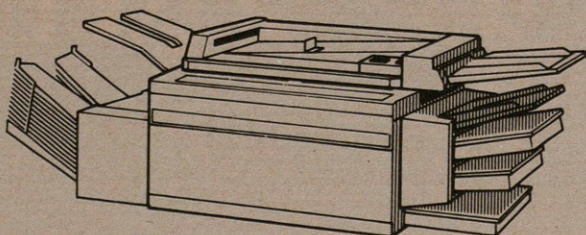
gogorik ez da falta eta horretan jarraitzekotan ari gara.

**PATXI SARRIEGI
RITXI LIZARTZA**

TEKNIREX C.B.

Buztintxulo 41-45 behea
Tfnoa. 28 17 71
INTXAURRONDO
20015 DONOSTIA

Mita DC-4055

Fotokopiagailuak, Telefaxak,
Kalkulagailuak, Koadernaketak,
Idazmakinak

**SALMENTA, MANTENUA
ETA ZERBITZU TEKNIKO**

● Gasteizko Araba kultur aretoan, Vital kutzak antolatua, hilaren 22an kontzertua izango da, arratsaldeko 20,00etan, Piano-Duo Tokio, Toyoto Yasmashita eta Masumi Fukuchi-ren eskutik.

● Donostiako Be-bop tabernan, hilaren 23an, Patri Goialde Trio-k joko du. Talde berak, hilaren 24ean, Altxerri galerian beste kontzertu bat emango du.

● Bilbon, urtarilaren 23, 26 eta 29an Rossini-ren «Tancredi» eskeiniko dute Poloniako Lozd-eko Rubinstein orkestrak eta ABAOko abesbatzak.

● Donostian, hilaren 25 eta 26an, Victoria Eugenia antzokian, Musikako udal kontserbatorioko orkestrak «Luisa Fernanda» zarzuela joko du, arratseko 20,00etan. Leku berean, hilak 27an, Kristian Zimmermann-ek piano-kontzertua emango du, arratsaldeko 19,30etan.

● Urtarrilaren 20tik aurrera Global Warning talde britaniarra Euskal Herriko gaztetxeetatik zehar biran ariko da, heuren dioten arabera dantzatzeko moduko musika egiten dute, «dantzan aritzeko aukera dugun bitartean bai behintzat».

Bertsoak

Bertso aldrebesetan ere maisu

Bertsolaritzak badu eduki bitxirik, eta hori erakusteko herri girotik ateratako kontakizun pare bat esatera ausartzen gara.

«Xenpelar» handia, eta Justo izeneko bertsozale baten arteko saioa oso ezaguna da bertsolaritza munduan. Nork bertso aldrebesena botatzean oinarritzen zen

desafioa, eta noski, Justok irabazi zuen. Alde honetan okerrera joan zitzaion «Xenpelar»eri bere jakituria guztia.

Hau ez zen Txirritaren kasua. Txirrita zenak bertsolari aparta izateaz gain bertso aldrebesak moldatzeko gai zela demostratu zigun. Ikusi bestela.

Ba omen zen Justoren an-

tzeko pertsonaia Hernanin ere, bere ustez ez nolanahiko bertsolaria gainera. Buroa berotu omen zioten Txirrita bertsotan erraz hautsiko zuela esanaz. Ilunabar aldera, alde aurretik izendatutako sagardotegia jendez gainezka zegoelarik, hor sartu da Txirrita. Hala-ko batean gure bertsolari «ona» hasten da eztarri ho-

tsak ateratzen, atentzioa bereganatu nahirik bitartean «hasi hadi», «bota ezak» eta antzekoak entzuten zirelarik. Honako bertso hau bota omen auen bertsolari «jantziak»:

Gure iru egazti
dirade bost ollo
ollar bat egiteko
bi zirikatuta
joan dan legortian
ur erreka janda,
egin ziraden danak
gosiakin ito
ezurrak azaltzeraino
potzolutu zaigu.

Jendearen txaloak eta algarak entzutekoak omen ziren, eta hori zela eta harro omen zegoen gure bertsolari «ona». Baina hona hemen Txirritaren erantzuna:

Joan den larunbatean
Panplonan peria
Etumetako artzaiak
sermoia debalde
Aizarnan omen zio
iriya ernari
A zer esne jatia
tantorik ez balu
txapela tellatua
alajangoikua

Hortik aurrerakoak irakurleak asma bitza, erositako prezio berean saldu dugu pasadizo bitxia.

T elebista-Irratia

B O T O I A S A K A T U A U R R E T I K

● Asteazkena 23

21.20etan, Gaueko pelikula: «**Johnny Belinda**» Zuzendaria: Jean Negulesco. Antzezleak: Jane Wyman, Lew Ayres, Char-

les Bickford, Agnes Moorehead.

Richardson doktorea Cape Bretonera ailegatu berri da. Bertan Belinda neskato gor eta mutua ezagutu eta

honi ezpainetan leitzen irakastea erabakitzen du.

● Igandea 27

15.15etan, Bazkal Osteko Zinea: «**Garailearen Ezpata**»

Zuzendaria: Terence Young. Antzezleak: Alan Ladd, Francca Bettoja, Ro-

bert Keitch, Franco Fabrizi.

Erromako laugarren legioko buru den Oracio Albanotarrek arrapatua izanda. Gaizki ulerturen bat medio, gudalekutik ihes egitea leporatuko diote Oraciori. Hau dela eta Trullon enperadoreak bere alaba maite ez duen gizon batekin ezkondu nahiko du.

IKUSI BAIETZ...

● Astelehenean hila-
ren 21etan 22.10etan «**Bi
eta bat**» Umore programa
berria.

15.10etan Futbola Bunde-
sligako partidua.

● Urtarrilaren hogeita-
lauan (osteguna)

● Urtarrilaren 25ean
(ostirala) **15.55etan** Te-
nisa ATP zirkuitiko nor-ge-
hiagoka.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ Joan den urteko Abenduak 14an Jose Luis Moreno-
ren zuzendaritzapean eginiko «Kaixo 91» programa-
ren grabaketan izandako istripua medio, erabili ezi-
nean geratu da Miramoneko bi platoetatik bat. Hau
dela eta Morenok Madridera joan beharra izan du ber-
tan «Entre amigos» saioaren grabaketa lanekin segi
ahal izateko. Tamalez, Donostiako platoa osteratar-
txan jarri bezain pronto itzultzekoa omen da berriz
ere.

Beldurraren ordua

Osteguna 24ean
21.20etan, «**Friday 13 II**».

Zuzendaria: Steve Miller.
Antzezleak: Dana Kimmel,
Paul Tratka, Tracie Savage,
Jeffrey Rogers.

Orain bi aste ETB1 emiti-
tzen hasitako beldurrezko
zikloaren hirugarren peli-
kula dugu ostegun gaueko

hau. Steve Miner-ek zuzen-
dua, Crystal izeneko laku
ertzera joandako gazte koa-
drila batek bizi beharreko
une beldurgarriak konta-
tzen zaizkigu bertan.

Tankera honetako peli-
kuletan ohitura denez, hil-
tzaile-ero ezezagun bat
izango da lagun taldeko
partaideak banan banan eta
modu ezberdinez akatzeko
ardura hartuko duena, gi-
roa nahasten eta akatze mo-
duak okertzen diren ahala
tentsio eta adrenalinak ere
gora eginez.

Lehenengo parte asko-
sez hobe bazen ere askok
beldurrezko pelikulen ar-
tean klasikoa kontsidera-
tzen dute lehenengo hori,
bat baino gehiago izango
dira hilketak hasi eta buka-
tu arte telebista aurrean ho-
tzikarak egongo direnak.
Hotzikarak ere droga bait
dira nonbait, eta hotzikara-
zaleentzat ailegatua bait da
ETB1ean beldurraren or-
dua.

T

elebista-Irratia

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Eneko Olasagasti: «Umorea gauza itzulezinetako bat da»

Umore mundua ondo ezagutzen duena antzematen zaio. «Bi eta Bat» teleaioaren gidoilari eta zuzendari, esperantzaz ikusten du programa berriak hasitako bidea.

ARGIA. «Bi eta Bat» umore saioa izaki zeintzuk dira zuen umore klabeak?

E.O.LASAGASTI. Forma edo itxura aldetik ingeles tankerakoa da, umorea aurkezteko modua bai behintzat. Umore berari dagokionez, pertsonaiak situazio parregarri konkretu batetan kokatzea gustatzen zaigu, umorea situaziotik sor dedin eta ez «gag» edo txiste gutxi batzu medio.

A. ETBko programazioan umore saio ugari ikusitazkegu. Zer dela eta umore gose hori?

E.O. Umore saioak baino umore zipriztinak dituzten programak direla esango nuke nik. Umorean bitartez jendea errazago erakartzen delakoan jarriko dituztelakoan nago. Baina hori ez da gure kasua, gu betidanik mugitu izan gara esparru honetan.

A. Lehen ingeles eredu aipatu duzu, zein da zuek eredu horri egiten diozuen aportazioa?

E.O. Gu hemengoak izanik eta teleaioa euskaraz eginikoa izanda, badago jarrreratan eta hainbat gauzetan halako gauza bereziren bat. Ez nuke «euskal umorea» bezala definituko baina antzeko zerbait da. Umorea gauza itzulezinetako bat da.

A. Erderara itzultzekoak omen zarete ba...itzulpenan ez al du grazia galduko?

E.O. Bai gauza batzutan galduko du. Aktoreak euskal hiztunak dira eta askoz hobe moldatzen dira euskaraz erdaraz baino. Halare gure asmoa itzulpenak haiek egitea da.

A. Programa Euskal Herri-tik ateratzeko asmoa omen dago. Lehenengotakoak izango zarete gure mugetatik irtetzen...

E.O. Oso ondo iruditzen zait. Hemen ere gauza onak egiteko moduan gaudela erakutsiko du horrek, beti gizarajo batzuk bezala tratatu bait gaituzte. Lasaitasun pittin bat ere emango digu hurrengo lanetarako.

Hiru

Lau haizetara zabaldu zuten ETBkoek euskarazko lehen umore-saioa eskeiniko zigitela errege eguna pasatu bezain laster. Gabonek telebistaz asetzeko parada eman zigiten, eta luzemetraien okaren ostean, saio laburrei heldu zaie txanda.

Asteheneneko programazioan, ETBk (edo ETBrentzat) egindako bederatzi programa ezberdin elkarren segidan ikusteko aukera, harrigarria bezain txalagarria da. Besteen botoia ez sakatzeko moduko gaua.

Umore saio berria entretenigarri gertatu da, bere lehen atalean behintzat. Parre algaratsua baino, aurpegian irriparre etengabea sortez dezake, atzekaldean latakori irri asko soberan eduki arren.

Kanpoan saltzeko helburuaz eginda izan arren, gure artean eskura dezakeen arrakastaren aurkakoak dira -barneratua dugun irudi kulturaren poderioz- kanpoko eszenatoki ezagunak, arreta gertaeratik atzekalderantz desbideratzen dute eta; aurpegi ikusiegiak, une bat lehenago 25 urte zaharragoa den aktorea, adibidez. Gidoi arina, errealizazio zuzena, antzezpen ona eta bikoizketa beharrik eza nahiko izan daitezke kontrako puntuak ahazteko.

ENAUT APAOLAZA
ALBERTO IRAZU

ROSA.M.SABARIS

Liburuak

XVIII.eko lekukotasun bat
erabilera bila

Urteko igande guzietarako prediku laburrak **JOAKIN LIZARRAGA, ELKANOKOA**. Argitaratzen du: Euskaltzaindiak. 400 orrialde.

ELKANO herriak izan zuen XVIII eta XIX. mendeen bitartean hirurogei urtez herriko apezgoaz arduratu zen Joakin Lizarra-

ga izeneko seme bat. Garaiko erlijio giroan txertaturik, ez zen Lizarraga bere lanetako ideia berriak medio nabarmendu: «Be-

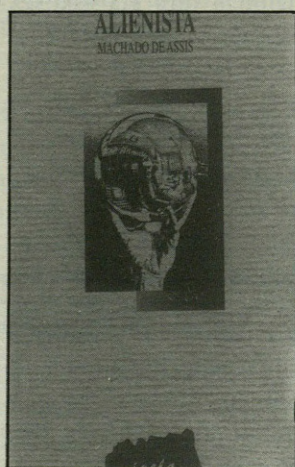
cátu itéco goápo, penintencia itéco fláco, badá gurre jangoicoarén échean aláco fránco.». Aitzitik, egin zuen lanaren kopurua da txunditurik uzten gaituena, ezagutzen dugunak guti gora behera lau mila zortzirehun horri egiten duela.

Herrikoei predikuak euskaraz prestatu eta idazteko ardura hartu zuen idazle hau honelako lan zabaletan hain agor den garai hartako Nafarroan ulertzeko, Apezetxea Perurena idazle goizuetarren lanak ematen digu giltza, nonbait, Mendibururekin topo egin behar izan bait zuen Lizarragak Iruñeko apaizgaitegian gaztetan. Geroztik predikugintzari erabat lotu zitzaion Elkanoko apezka, eta euskaraz, Iruñerriko hizkeraz, oraintsu itzaltzen ari den dialektu batez, hona dakargun liburuko hirurogeitahiru predikuak euskalki horren lekuko ditugula.

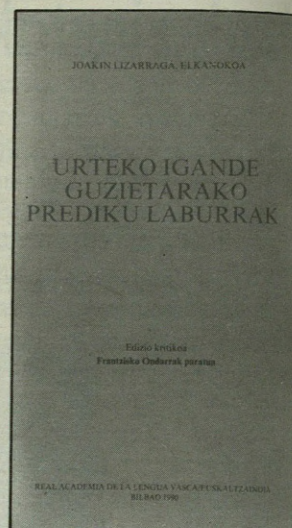
Tituloa: Plazara.
Argitaratzen du: Irungo Udal Euskara Batzordeak.
Aldizkaria. 15-16. zenbakiak. 35 orrialde.
Ale bikoitz honetako artikulurik interesgarrienak hauek dira: Kisu labeak, Izenondoak Irungo toponimian, XVI.

mendeko mistizismo faltsuaren zenbait istorio, Iñaki Lekuonarekin elkar hizketa, e.a.

Tituloa: Alienista.
Egilea: Machado de Assis.
Itzultzailea: Joseba Urteaga.
Argitaratzen du: Igelak.
Liburua. 96 orrialde.

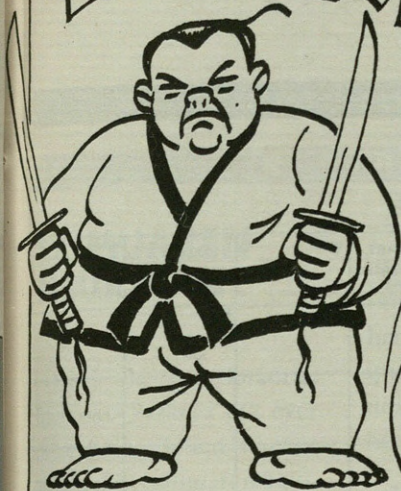
logiaren mesederako. Liburu hau bera Donostian XIX. mende erdian moldapen batzuekin atera zuten. Oraingo argitalpena, jatorrizkoari loturik egin zuen Ondarrak duela bost urte. Edizio kritikotzat jotzen da argitalpena liburuaren azalean, gure ustez edizio kritikoak besterik badira ere. Kritikoa den edizio batek, moldatua, aldatua edo puskak erantsi edo kenduta dagoen testu baten argitalpenean, aukeraturako aldakien arrazoitzea edo ta ezetsien eskaintza ere egiten duen neurrian, juzkatu eta hainbat pasarte edo forma azaldu ohi ditu, gure honen, testua bere horretan dakarrelarik, hain izaki guti testuak sortzen dizkigun arazoak.

Argitalpen hau Frantzisko Ondarra filologariaren bizkar datorkigu. Ondarra, azken hamar urte honetan Nafarroan azaldu den hainbat testuren argitaratzeari emana daukagu filo-

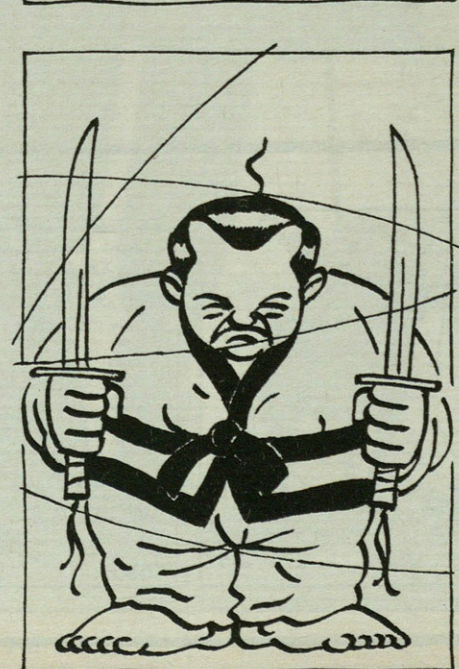
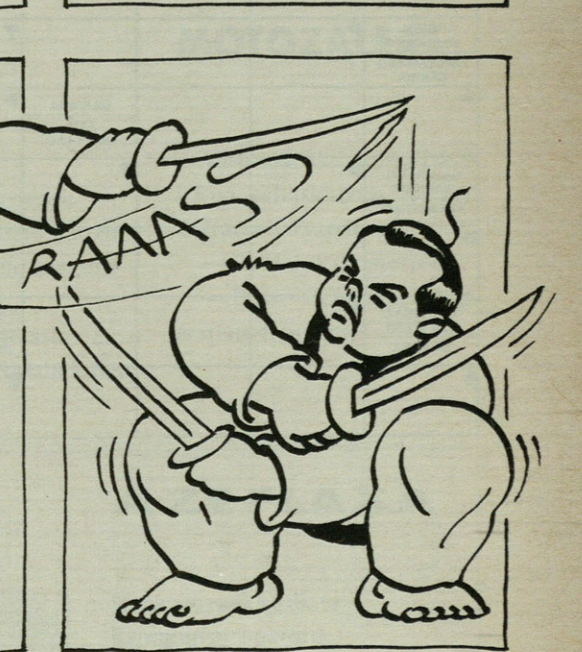
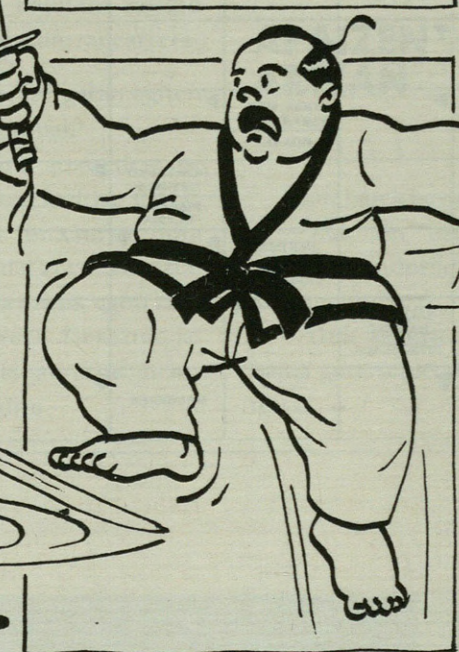
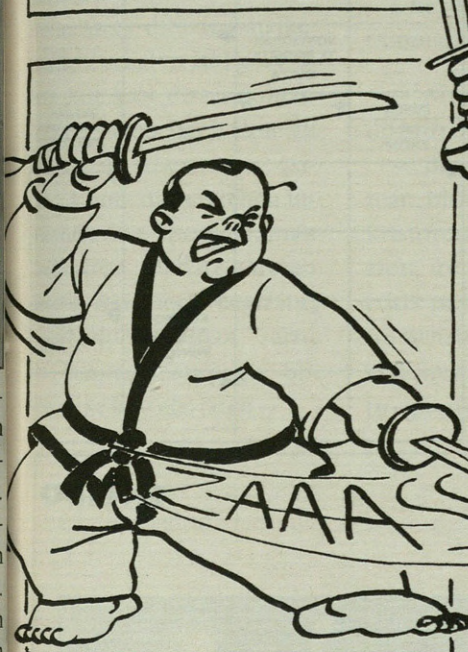
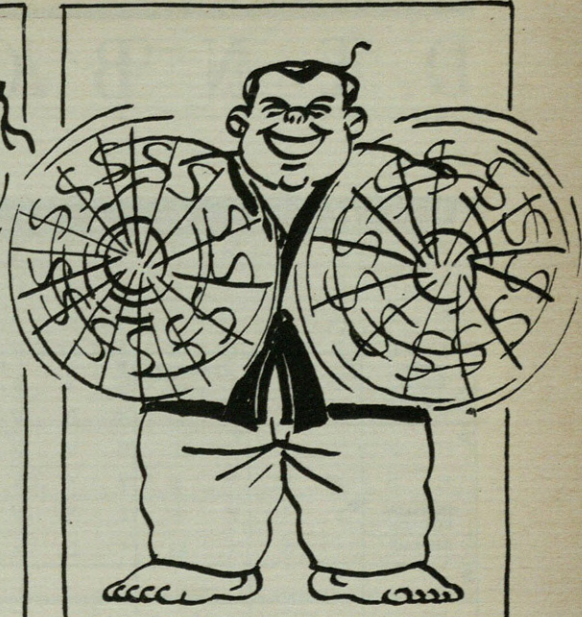
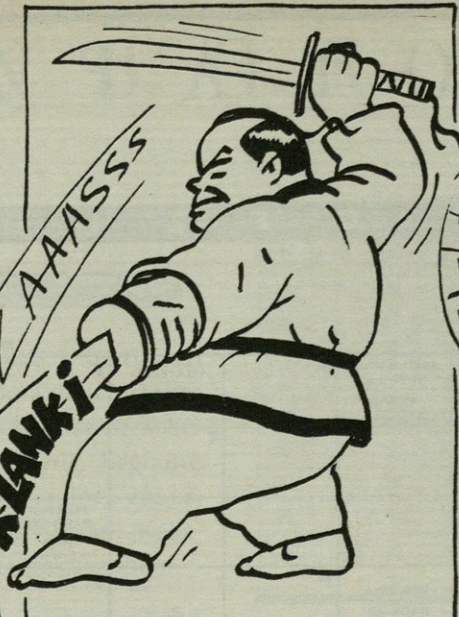
IÑAKI CAMINO

Txo-Min

!klanki

D E N B O R A P A S A

H I T Z G E Z I D U N A K

BURDIN- BIDEAK ETXEGILE	EZ MILITAR ANAI ELKARTEA	DITU, BAINA BUSTIRIK MODU ATZIZKIA	UKATZEKO IPAR. KOKKOR	... EDO ZART. ERABAKI ERRAZ	EZKONTIDE MUTILOKO AMABIRJINA
ITSASALDE- KO HAIZE BEHIZAIN				BIRRINDU- TAKO GARI IPAR. ARDURAZ	
		BIHURRIA DAUKAGU			
MEND. BELDURRA GIPUZKOAKO HERRIA					KONTSONAN- TE BIKOITZA MULTA
	URANIOA ZAH. OINETAKO	OGIA, HITZ ELKARTETAN BOKALA		INDIOA GIP. ZATOZ	BILERAN ESANIKOAREN BILDUMA
GAI HALUZI- NAGARRI KEZ BETERIK			DESERTUKO URTOKIA BIZKAIKO HERRIA		
		HERTSIAK ATZIZKI FEMENINOA			
EUSKARAZ ETA KITTO ZIGARRA		SAKONERA HANDIKO NITROGENOA			KONTSO- NANTEA RONTGEN
			MAINDIREA		

ENBIDO

KAXKU

Ali

D E N B O R A P A S A

I R R I .

F A R R E Z

TXIMUAREN NEURRIAN

Iritsi da ume-kuadrila Igeldoko Parkera eta ezer ikusi baino lehen hantxe abiatu dira tximuaren kaio-lara. Atera dituzte patriketatik zeuzkaten jaki guztiak eta hor hasi dira tximuari era guztietako igeli zimelak botatzen. Hartu du tximuak bota dioten lehen intxaurra eta ahora eraman beharrean, behatz tartean hartu, serio-serio begiratu, ipurtzulora eraman, sartu eta lasaitasun aurpegiz, orduantxe hasi zen jaten.

Ume guztiak harri-harri eginda. Bota diote urra eta tximuak operazio bera: behatzekin hartu, begiratu, ipurtzulora eraman eta orduan bakarrik jan. Kaka-huesa bota eta gauza bera.

Umeak inguratu zaizkio tximuaren zaintzaileari eta:

— Aizu, zergatik egiten du hori tximuak?

— Begira, joan den astean, bisitari maltzur batek, kristoren intxaurra bota zion, irentsi zuen, eta ezta-rritik pasa ezinik egon zen, ito beharrean. Geroztik, jakia irentsi aurretik, neur-tu egiten ditu.

A	R	A	Z	I	•	A	N	I	A	K	A
L	•	N	O	K	A	S	•	K	E	A	•
K	A	U	L	S	E	•	U	S	T	E	K
A	I	S	A	O	•	A	G	O	R	D	•
•	N	I	•	T	O	•	U	•	A	I	A
R	R	•	A	R	R	U	D	L	I	B	•
A	E	T	S	A	R	T	•	A	I	N	U
N	I	R	I	•	A	T	A	B	N	E	•
E	I	L	A	Z	T	I	K	I	A	E	R
S	•	Z	•	E	•	D	•	Z	•	T	•

APAIZEN ARTEAN

Apaiz batek besteari:

— Zuk zer uste duzu, apaiz ezkondurik ezagutu-ko dugula ala ez?

— Guk seguru asko ez, baina gure seme-alabek bai noski.

MOTOZALEA

Motozaleak zebra-pasalekua zeharkatzen ari zen ibiltaria harrapatu du:

— Ez al duk ikusten edo?

— Ikusi? Bete-betean harrapatu haut eta!

A ZE FLAXA

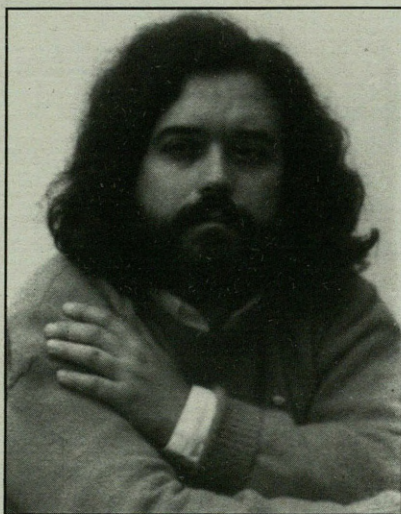
Hanka luzeek ez diote kamarari erreparatu. Seguru! Txikiak ordea, begiak altxatu gabe hartu dio postura. Belarriak tente-tente, txalekoa fin-fin, gorritoa torero-torero... Galan-txakurra bera, kozk egiten ez dakiena, komun publikoak gorroto dituen, bere tankerako guztien gainetik ibiltzen dena. Argazkilaria berehala jabetu handitasun horretaz. Askotan ez da neurri kontua izaten gainera. Ez du inoiz argazki oso bat beteko baina bere ondoan daudenen tamaina eman seguru baietz!

IHESa: nazioarteko egun bat baino zertxobait gehixeago

HARRIGARRIA da. Zinez, izan ere bizi garen gizarte honek, dituen arazoen aurrean edo hobeki esanda, sartzen ditugun eta sortzen dituen arazoen aurrean, dena harrokeriaz puztuta antolatu behar izaten du. Hau da ohitura txarra hau!, batere sanoa ez dena beste aldetik. Eta horrertan ditugu Nazioarteko Egun sonatu hauek, eta zertarako? Erakusketetan, argitalpenetan, ihardunaldietan... Erakundeen lorpen eta ahalegin itzelak erakustera emateko, hori bai, asmo-adierazpen eder eta galantez arras apaindurik.

Halaxe da, IHESa ez da izurria, ezta Jainko eta Alaren zigorra ere, *gaisotasuna* baino ez da, azken batean, kutsa daitkeena hain zuzen eta zio jakinak dituen eta gainera oso ondorio larriak dakaratzana, pentsa! gorputza inolako defentsarik gabe uzten duenean heriotza bera ere ekar dezake, nahiz eta birusa duen pertsona bakoitzak modu erabat ezberdinetan garatu gaisotasuna, jakina, norberak duen osasun-egoerak zer esan handia du.

NIRI batez ere hiru gauzok kezkatzen naute izugarri, gaisotasunaren zioak, prebentzioa eta hori sendatzeko ikerketak. Bien bitartean, hiru gauza horiek gauzatu artean alegia,

TXUS CONGIL

(ASKAGINTZA)

badago zer eginik hala ere, esatebater, informazioa eman, zabaldu, sentsibilizazioa, gaisoen sendaketa. Bistakoa da, pertsona hauek, gaisotasuna aurrera bait doa piskanaka beraiengan, baldintza itxurosoetan egon eta aritu behar dutela eta hori bermatu egin behar da nahitaez.

Arazo honek ez du beldurrik edo bazterkeriarik sortu beharrik. Askoz ere onuragarriagoa litzateke gutxiontzat, munduko agintari politiko eta sanitarioei birus horien sorburuak aurkitzeko bitarteko gehiago eskatuko bagenie, eta bide batez ondorio hauek gaindituko litzuzkeen txertoa. Askoz ere interesgarriagoa litzateke «*póntelo, pónselo*» moduko kanpainak, informazio eta hezkuntz balia-

pide egokiez hornituko balira sexualitate osauntsua eta askea izan dezagun, beti ere Osasunerako Oinarritzko Zerbitzuek bultzaturik. Askoz ere eraginkorragoa litzateke osasunaren sustapen-prebentzioa indartzea, moldagaiztasunak, drogazalekeriak, gizarte-bazterkeriak... bezalakoen sorburuei eraso egingo lieketen gizarte baliapide eta eraldaketek lagundurik; zigorketa eta kontrol jokabideak aurrera eramatea baino.

ASKOZ ere postiboagoa litzateke, elkarrekin, kolektiboekin, komunitateekin... harremanetan izatea unero, gero «*Betania*» tankerako istilurik izan ez dadin. Areago oraindik gaur egun, beldurrak, bazterkeria-erzipideak eta interes jakinak alboratu nahi ditugunean, izan ere, edozein komunitatek bait du, bere bizimoduan eragingo duten erabakietan parte hartzeko eskubide benetakoa. Agintaritzaren printzipioaren aurrean beharrezkoa bait da partaidetza, elkarriketak... moduko balioak gailentzea, izan ere, alor honetan ere landu beharreko elkartasun derrigorrezko horrek beharrezko bait du alde zuzenetik baldintza eta kokapen baliapide egokiak sortzea, izan ere, *elkartasunak, kontzientzia* eta *askatasuna* behar bait ditu.

APIKA

I N F O R M A T I K A

- Telefonoz deitze hutsarekin, zure instalazioa diseinatu dutenen laguntza jakituna gehitu diezaiokezu zure sistema informatikoari.

- Software ekoizpen zentrua. Talde gazte eta kualifikatu batek **APIKA**ren software eskaintza eguneratzen du etengabe.

- Hardware mantenu zerbitzua.

- Training zerbitzua.

- AHOLKULARITZA INFORMATIKOA
- INSTALAZIO INFORMATIKOAK
- ERABATEKO MEKANIZAZIOA

- BEHARREN ARAUERA KO PROGRAMAZIOA
- IHARDUERA EKONOMIKOEI EGOKITUTAKO APLIKAZIOAK

INFORMATIKA INTEGRALA

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

EUSKAL
HERRIKO
EGUNKARIA